

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

*«Η γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης ανά τους αιώνες. Πόσο
επικαιροποιημένη είναι σήμερα αυτή; Ποιοι πολλαπλασιαστές ισχύος
μεγεθύνουν τη σημασία αυτής;»*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΟΔΑΚΗΣ

(ΑΜ : 1220Μ204)

ΑΘΗΝΑ , 2021

Τριμελής Επιτροπή

Κωνσταντίνος Υφαντής : Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Γεώργιος Στασινόπουλος : Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Μαρία Ντανιέλα Μαρούδα : Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Δημήτριος Ροδάκης Δημήτριος, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διδακτορικής διατριβής εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διδακτορικής διατριβής για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Την παρούσα εργασία αφιερώνω στη σύζυγο μου
Δήμητρα και στα παιδιά μου Άννα και Ιουλία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Κωσταντίνο Υφαντή , για την καθοδήγησή του και τις πολύτιμες συμβουλές του, τόσο για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας όσο και για τις πολύτομες οδηγίες καθόλη την διάρκεια της φοίτησης μου

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το σύνολο των καθηγητών – εισηγητών μου κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο ΠΜΣ ΣΕΘΑ 2020-2021, για την άκρως κατατοπιστική διδασκαλία τους σε όλους του τομείς εκπαίδευσης, γιατί με οδήγησε σε πρωτόγνωρα για μένα μονοπάτια έρευνας και γνώσης όχι μόνο για τα θέματα που μας διδάξατε, αλλά κατ' επέκταση, σε όλους τους τομείς των προσωπικών και επαγγελματικών μου αναζητήσεων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ: *Η γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης ανά τους αιώνες. Πόσο επικαιροποιημένη είναι σήμερα αυτή; Ποιοι πολλαπλασιαστές ισχύος μεγενθύνουν τη σημασία αυτής;*

Η Κρήτη βρίσκεται στο μέσο της Ανατολικής Μεσογείου. Όποιος κατέχει το νησί εξασφαλίζει τον έλεγχο των συγκοινωνιών στην Μεσόγειο

Ιστορικά αποδεικνύεται ότι, όποιος κατείχε την Κρήτη κυριαρχούσε στην Μεσόγειο, έλεγχε τις θαλάσσιες οδούς, το εμπόριο και αποκτούσε ισχυρό έρεισμα στην Ανατολή. Λόγω έκτασης, θέσης και πληθυσμού όποια δύναμη κατακτούσε το νησί χαρακτηρίζονταν από κυρίαρχη κρατική οντότητα, Αυτοκρατορία.

Η Κρήτη θεωρείται «σημείο ασφυξίας», ελέγχου του θαλασσιού κόμβου της Ευρασίας. Αποτελεί την νότια πλευρά του εξωτερικού τετράγωνου που περικλείει το Αιγαίο. Η μεγαλόνησος αποτελεί μια εξαιρετική περιοχή συγκεντρώσεως στρατιωτικών δυνάμεων. Διασφαλίζει τον έλεγχο της θαλάσσιας οδού Αιγαίου, Δαρδανέλια, Βόσπορος και τις συγκοινωνίες προς Συρία, Αίγυπτο. Γειτνιάζει με το Ισραήλ εξασφαλίζοντας σε αυτό στρατηγικό βάθος, με την Αίγυπτο δίνοντας σε αυτήν γεωγραφική βάση επικοινωνίας με το δυτικό κόσμο. Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης πολλαπλασιάζεται όταν χρησιμοποιείται ως «δίπολο» με την Κύπρο. Επίσης από την Κρήτη διέρχονται τρεις από τους επτά άξονες γεωστρατηγικής σημασίας της Μεσογείου.. Η επικείμενη κατασκευή του αγωγού East Med θα εκτοξεύσει την γεωπολιτική αξία της Κρήτης γιατί θα αποτελέσει αρωγό στην ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ, για να απεξαρτηθεί από την Ρωσία ενεργειακά.

Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης φάνηκε από την μερική οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο . Διότι ακυρώθηκε πρακτικά το Τουρκολιβυκό μνημόνιο Επιπλέον η Γαύδος προσφέρει στην Ελλάδα πρόσθετη ΑΟΖ εμβαδού 2428 Km² και βρίσκεται σε μια περιοχή πλούσια σε υδρογονάνθρακες. Η Κρήτη έχει 8 μεγάλους κόλπους γύρω από αυτήν υπάρχουν 1.300 νησίδες, νησίδια, βραχονησίδες και βράχοι. Τα παραπάνω έχουν χωρικά ύδατα άρα οριοθετώντας την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ναυτικά μίλια επεκτείνεται η Εθνική

κυριαρχία της χώρας.

Η Κρήτη συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του πρωτόγεννή, δευτερογενή, τριτογενή τομέα της χώρας, στον τομέα της απασχόλησης και στον τουρισμό, διαθέτει αξιόλογο δυναμικό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Επίσης με την κατασκευή του αγωγού Euroasia Interconnector η Ελλάδα θα καταστεί ενεργειακός κόμβος ηλεκτρικής ενέργειας, διαμέσου της Κρήτης, μεταξύ Κύπρου Ισραήλ και ΕΕ

Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης πολλαπλασιάζεται από την παραμονή τριών μονάδων του ΝΑΤΟ στο νησί οι οποίες λειτουργούν υπό ελληνικές διοικήσεις.¹

Η Κρήτη συμβάλλει στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της Ελλάδος, με την αναγνωσιμότητα της, την κρητική διατροφή, την ιστορική πολιτισμική της σημασία της, την γεωγραφική της διαμόρφωση, την γεωγραφική της θέση, τα υψηλού επιπέδου ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα της νήσου. Η πιθανή κατασκευή του αγωγού EastMed θα μπορούσε να συμβάλει στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της χώρας.

Η Τουρκία παρουσιάζει χάρτες όπου αποδίδουν στην Ελλάδα το ¼ της Κρήτης Σκοπός της Τουρκίας είναι διεκδικήσει όσο το δυνατό μεγαλύτερη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα στην Ανατολική Μεσόγειο, αγνοώντας ότι η Κρήτη έχει ενωθεί με την Ελλάδα μετά από τέσσερις συνθήκες στις οποίες αναφέρεται το νησί ονομαστικά.

Στοιχεία που μειώνουν την γεωστρατηγική αξία της Κρήτης είναι η υποβαθμισμένη αναπτυξιακά ενδοχώρα, το μικρό ποσοστό ανάπτυξης της βαριάς οικονομίας καθώς και η χαμηλή οργάνωσή εμπορικών δικτύων. Επιπλέον η πανδημία COVID-19 κατέδειξε διαθρωτικές ανεπάρκειες στο τομέα του τουρισμού.

Η Κρήτη, μπορεί να αποτελέσει έναν απ' τους πυλώνες ανάκαμψης της Ελλάδας. Με βάση την Κρήτη, μπορεί κανείς να ελέγχει την Ανατολική Μεσόγειο και τις δραματικές εξελίξεις πέριξ αυτής.

¹ Αυτές είναι η Αεροναυτική βάση της Σούδας, το Πεδίο Βολής Πυραύλων όπου και το Κέντρο Επιχειρησιακής Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής

Αριθμός λέξεων: 500

Λέξεις κλειδιά: Κρήτη, Ανατολική Μεσόγειο, Πολλαπλασιαστές Ισχύος, γεωστρατηγική-
γεωπολιτική αξία, Ελλάδα

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and a long horizontal stroke extending to the right.

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Abstract and key words

SUMMARY **DIPLOMA THESIS**

SUBJECT: The geopolitical and geostrategic value of Crete over the centuries. How up-to-date is it today? Which power multipliers increase its importance?

Crete is located in the middle of the Eastern Mediterranean. Whoever holds the safe control of transport in the Mediterranean.

It is historically proven that whoever occupied Crete dominated the Mediterranean, controlled the sea routes, trade and gained a strong foothold in the East. Due to its size, position and population, any power that conquered the island was characterized by a dominant state entity, the Empire.

Crete is considered a "suffocation point", control of the Eurasian sea node. It is the south side of the outer square that encloses the Aegean. The mainland is an excellent gathering place for military forces. Ensures control of the Aegean Sea route, Dardanelles, Bosphorus and transport to Syria, Egypt. It borders Israel, securing strategic depth, and Egypt, giving it a geographical base of communication with the Western world. The geostrategic value of Crete is multiplied when used as a "dipole" with Cyprus. Also passing through Crete are three of the seven axes of geostrategic importance of the Mediterranean. The forthcoming construction of the East Med pipeline will boost the geopolitical value of Crete because it will help the EU's energy security, in order to become energy independent from Russia.

The geostrategic value of Crete was evident from the partial demarcation of the EEZ with Egypt. Because the Turkish-Libyan memorandum was practically annulled. In addition, Gavdos offers Greece an additional EEZ with an area of 2428 km² and is located in an area rich in hydrocarbons. Crete has 8 large bays around it there are 1,300 islets, islets, rocky islets and rocks. The above have territorial waters, thus

delimiting the coastal zone to 12 nautical miles, the National sovereignty of the country is extended.

Crete contributes significantly to the development of the primary, secondary, tertiary sector of the country, in the field of employment and tourism, has a remarkable potential of Renewable Energy Sources. Also with the construction of the Euroasia Interconnector pipeline, Greece will become an energy hub of electricity, through Crete, between Cyprus, Israel and the EU.

The geostrategic value of Crete is multiplied by the stay of three NATO units on the island which operate under Greek administrations.¹

Crete contributes to the formation of the mild power of Greece, with its readability, the Cretan diet, its historical cultural significance, its geographical configuration, its geographical position, the high level academic and research institutions of the island. The possible construction of the EastMed pipeline could contribute to shaping the country's mild power.

Turkey presents maps attributing Greece to Crete Σ Turkey aims to claim the largest possible EEZ and continental shelf in the Eastern Mediterranean, ignoring the fact that Crete has joined Greece after four conditions to which the island is named.

Elements that reduce the geostrategic value of Crete are the degraded development hinterland, the small growth rate of the heavy economy as well as the low organization of commercial networks. In addition, the COVID-19 pandemic demonstrated structural deficiencies in the tourism sector.

Crete can be one of the pillars of Greece's recovery. Based on Crete, one can control the Eastern Mediterranean and the dramatic developments around it.

¹ These are the Souda Aeronautical base, the Missile Range where the Naval Prevention Operational Training Center

Number of words: 500

Keywords: Crete, Eastern Mediterranean, Power Multipliers, geostrategic-political value, Greece

SIGNATURE

RODAKIS DIMITRIOS

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
1. Εισαγωγή	14
2. Σκοπος.....	15
3. Προϋποθέσεις.....	15
4. Κεφ 1 ^ο : Ορισμοί - η Μεσόγειος υπό το πρίσμα των γεωπολιτικών θεωριών - γεωπολιτικά και γεωστρατηγικά δεδομένα για την Κρήτη	16
4.1 Γεωγραφία	16
4.2 Γεωπολιτική -Γεωοικονομία- Στρατηγική	17
4.3 Το γεωπολιτικό φαινόμενο της Μεσογείου και η Κρήτη	18
4.3.1 Θεωρία του Halford Mackinder	18
4.3.2 Θεωρία του Nicolas Spykman	19
4.3.3 Εφαρμογή των γεωπολιτικών απόψεων στην Μεσόγειο	19
4.4 Ιστορική επιβεβαίωση	19
5. ΚΕΦ 2 ^ο : Η ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.....	20
5.1 Ο Μινωικός πολιτισμός	20
5.1.1 Προανακτορική περίοδο (2600-2000 π.Χ)	21
5.1.2 Παλαιοανακτορική περίοδο (200-1700 π.Χ)	21
5.1.3 Κατά την Νεοανακτορική περίοδο (1700-1400 π.Χ)	22
5.1.4 Κατά την Μετανακτορική ή Μυκηναϊκή (1700-1400 π.Χ)	22
5.1.5 Που στηρίχθηκε η γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης κατά τον Μινωικό πολιτισμό	23
5.2 Μεταμινωική και ελληνιστική περίοδος	24
5.3 Η περίοδος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.....	25
5.4 Η Κρήτη στους βυζαντινούς χρόνους	26
5.4.1 Η πρώτη περίοδος (330-824)	26
5.4.2 Η δεύτερη περίοδος (824-961)	27
5.4.3 Η Τρίτη περίοδος (961-1204)	28
5.5 Η περίοδος της Βενετοκρατίας (1204-1669)	29
5.6 Ο Κρητικός Πόλεμος (1645-1669)	31
5.7 Από την τουρκοκρατία έως την ένωση (1669-1913)	32
5.7.1 Το Κρητικό Ζήτημα	32

5.7.2	Η διεθνής συγκυρία του 1866 -1869 μέχρι την ένωση του 1913	33
5.7.3	Ελληνική πρωτοβουλία και αντιδράσεις των Μ. Δυνάμεων (1896-1897)	34
5.8	Η Μάχη της Κρήτης (20 Μαΐου -29 Μαΐου 1941)	36
5.8.1	Η Στρατηγική αξία της νήσου Κρήτης κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο	36
5.8.2	Ποια γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα θα αποκτούσαν οι σύμμαχοι από την κατοχή της Κρήτης	37
5.8.3	Ποια γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα θα αποκτούσαν οι δυνάμεις του άξονα από την κατοχή της Κρήτης.	38
5.9	Η Κρήτη κατά την απελευθέρωση της Ελλάδος και η γεωστρατηγική της σημασία κατά τον εμφύλιο πόλεμο	39
6.	Κεφ 3 ^ο : Η επικαιροποίηση της γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής αξίας της Κρήτης	40
6.1	Γεωγραφική εξέταση	40
6.1.1	Θέση – Όρια- Έκταση	41
6.1.2	Ορεογραφία- Διαμερισμάτωση – Πεδιάδες.	41
6.1.3	Υδατογραφία- Ακτογραφία	42
6.1.4	Συγκοινωνίες	42
6.1.5	Κλίμα	42
6.1.6	Πληθυσμός – Κατοικημένοι τόποι Ασχολίες Κατοίκων	43
6.2.	Επικαιροποίηση της γεωστρατηγικής αξίας της Κρήτης λόγω θέσεως	43
6.3	Επικαιροποίηση λόγω αξόνων γεωστρατηγικής σημασίας που διέρχονται από την Νήσο Κρήτη	47
6.4	Φυσικό αέριο Αγωγός East Med και οι πιθανές συνδέσεις	49
6.5	ΑΟΖ Κρήτης.....	49
6.6	Επιδιωκόμενο Αποτέλεσμα Συμφωνίας με Αίγυπτο	50
6.7	Η σημασία της Γαύδου και η ΑΟΖ	52
6.8	Κρήτη -Χωρικά Ύδατα -Νήσίδες Βραχονησίδες της	52
7.	Κεφ 4 ^ο : Οι πολλαπλασιαστές ισχύος που μεγεθύνουν την γεωστρατηγική και γεωπολιτική αξία της Κρήτης.	53
7.1	Γενικά περί ισχύος και συντελεστών ισχύος.....	53
7.2	Γεωγραφία ως συντελεστής ισχύος	54
7.2.1	Γειτνίαση με Ισραήλ	54
7.2.2	Γειτνίαση με Αίγυπτο	55
7.2.3	Γειτνίαση με Κύπρο	56
7.3	Οικονομία Νήσου Κρήτης	56
7.3.1	Γενικά	56
7.3.2	Πρωτογενής τομέας	57
7.3.3	Δευτερογενής Τομέας	57
7.3.4	Τριτογενής Τομέας	57
7.3.5	Απασχόληση	58

7.3.6	Τουρισμός	58
7.3.7	Ηλεκτρική διασύνδεση- Ανανεωσιμες Πηγες Ενεργειες	58
7.3.8	Η ηλεκτρική διασύνδεση Κρήτης Πελοποννήσου, Κρήτης	
Αττικής		59
7.4	ΤΟ ΝΑΤΟ στην Κρήτη.	60
7.4.1	Η Αεροναυτική βάση της Σούδας- Ακρωτηρίου Χανίων.	60
7.4.2	Το Πεδίο Βολής Πυραύλων	62
7.4.3	Το Κέντρο Επιχειρησιακής Εκπαίδευσης Ναυτικής	
Αποτροπής		62
8.	ΚΕΦ 5° : Κρήτη και ήπια ισχύς.	63
8.1	Γενικά περί ήπιας ισχύς	63
8.2	Η Συμβολή της Κρήτης στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της Ελλάδος.	63
8.2.1	Η αναγνωρισιμότητα της. (brade name)	63
8.2.2	Κρητική διατροφή	64
8.2.3	Η ιστορική-πολιτισμική σημασία της για την Ελλάδα και τον κόσμο	65
8.2.4	Η γεωγραφική διαμόρφωση της Κρητης - αξιοθέατα δραστηριότητές	65
8.2.5	Η γεωγραφική της θέση.	66
8.2.6	Η ηπιά ισχύς της Κρήτης μέσω των ενεργειακών κατασκευών.....	66
8.2.7	Ακαδημαϊκά - Ερευνητικά Ιδρύματα της Κρήτης	67
8.3	Σε ποιόν τομέα μπορεί να υπάρξει μείωση της γεωστρατηγικής. αξίας της Νήσου-ήπιας ισχύς	68
9.	ΚΕΦ 6° : Οι αμφισβητήσεις των Τούρκων για την Κρήτη- Οι απαντήσεις μέσω συνθηκών.	69
9.1	Σε τι συνίσταται η τουρκική αμφισβήτηση.	70
9.2	Οι Διεθνής Συνθήκες για την Κρήτη.	70
9.2.1	Η Συνθήκη του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913).	70
9.2.2	Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο Σερβίας-Ελλάδος (3 Αυγούστου 1913).	70
9.2.3	Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου (10 Αυγούστου 1913).	71
9.2.4	Η Σύμβαση των Αθηνών (14Νοεμβρίου1913)	71
10.	Συμπεράσματα	72
11.	Προτάσεις	76

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Βιβλιογραφία.
- «Β» Η γεωπολιτική άποψη του Halford Mackinder.
- «Γ» Η γεωπολιτική άποψη του Nicola Spykman.
- «Δ» Χάρτες με τις Μινωικές Πόλεις και τις εξορμήσεις των Μινωιτών.
- «Ε» Χάρτης με τις Αραβικές επιθέσεις με βάση την Κρήτη στην περίοδο του Βυζαντίου.
- «ΣΤ» Χάρτης της κυριαρχίας της Βενετίας με την κατάκτηση της Κρήτης.
- «Ζ» Το κείμενο παράδοσης της Κρήτης από την γερμανική διοίκηση της 10 Μαΐου 1945.
- «Η» Οι άξονες γεωστρατηγικής σημασίας που διέρχονται ή επηρεάζονται από την Κρήτη.
- «Θ» Σχεδιαγράμματα του αγωγού East Med.
- «Ι» Σχεδιαγράμματα θαλασσίων ζωνών.
- «ΙΑ» Χάρτης οριοθέτησης ΑΟΖ Ελλάδος- Αιγύπτου.
- «ΙΒ» Χάρτης επήρειας ΑΟΖ Γαύδου.
- «ΙΓ» Χάρτης νήσου Κρήτης με νησίδες βραχονησίδες της.
- «ΙΔ» Πίνακας με το ΑΕΠ περιφέρεια Ελλάδος και κατά κεφαλή ανά περιφέρεια Ελλάδος.
- «ΙΕ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στον πρωτογενή τομέα
- «ΙΣΤ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στον δευτερογενή τομέα
- «Κ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στις λοιπές υπηρεσίες του τριτογενή τομέα
- «ΚΑ» Πίνακας με την απασχόληση του πληθυσμού της Κρήτης
- «ΚΒ» Πίνακας με την συμβολή του τουρισμού ανά περιφέρεια.
- «ΚΓ» Χάρτης Euroasia Interconnector.
- «ΚΔ» Χάρτης αιολικού- ηλιακού δυναμικού της Ελλάδος
- «ΚΕ» Πίνακας με τις αποστάσεις από τα σημεία ενδιαφέροντος του ΝΑΤΟ.
- «ΚΣΤ» Χάρτης με την διάρθρωση της βάσης της Σούδας.
- «Λ» Χάρτες με τις αμφισβητήσεις της Τουρκίας για την Κρήτη.

ΘΕΜΑ: Η γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης ανά τους αιώνες. Πόσο επικαιροποιημένη είναι σήμερα αυτή; Ποιοι πολλαπλασιαστές ισχύος μεγενθύνουν τη σημασία αυτής;

1. Εισαγωγή

Ο Νίκος Καζαντζάκης έλεγε ότι: *«Ο Οδυσσέας δεν είναι μήτε Έλληνας μήτε βάρβαρος, αλλά και τα δύο μαζί είναι Κρητικός»*. Στο πλαίσιο της ιδιότυπης αυτής σκέψης, αυτή η φράση συνδέει το αίτημα της συμφιλίωσης των αντιθέτων. Αλλά αυτή η σχηματική διατύπωση κρύβει μια ουσιώδη αλήθεια. Η Κρήτη βρίσκεται πάνω στο σταυροδρόμι μεταξύ Βορρά – Νότου και Ανατολής - Δύσης. Η Κρήτη είναι τόπος συνάντησης διαφορετικών λαών, ρευμάτων, πολιτισμών, νοοτροπιών. Ωστόσο η γεωστρατηγική θέση του νησιού και η γεωπολιτική του αξία το έριξε από νωρίς σε μακραίωνες πολεμικές περιπέτειες. Αχαιοί, Δωριείς, Πτολεμαίοι, Ρωμαίοι, Άραβες, Βενετοί, Τούρκοι, Αιγύπτιοι πέρασαν διαδοχικά από την Κρήτη, για μικρά ή μεγάλα χρονικά διαστήματα. Ο καθένας πρόσθεσε στο νησί κάτι από τα στοιχεία της φυσιογνωμίας του. Τα μινωικά ανάκτορα συνυπάρχουν με τα κατάλοιπα της Ρωμαϊκής κατάκτησης και οι μιναρέδες γειτονεύουν με τις ενετικές λόντζιες και τα βυζαντινά μοναστήρια. Η ιστορία της Κρήτης είναι μια ιστορία πολέμων και κατακτήσεων λόγω της γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής της θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο.¹

Η Κρήτη παρά τις θυσίες καθυστέρησε σημαντικά να ενωθεί με την ελεύθερη Ελλάδα. Το 1898 ανακηρύχθηκε «Αυτόνομη Πολιτεία». Επισήμως ενώθηκε με το Ελληνικό κράτος μετά το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων. Μετά την ένωση της Κρήτης, η Ελλάδα από μικρή χώρα με σύνορα ως τον Όλυμπο απέκτησε διεθνή οντότητα, η οποία συνδιαχειρίζεται, το μεγάλης γεωπολιτικής αξίας, άξονα Βορρά-Νότου ο οποίος κρίνει την κατανομή της παγκόσμιας ισχύς.

Σύμφωνα με τον Ελευθέριο Βενιζέλο η Μακεδονία η Ήπειρο και η Θράκη προσέφεραν στην Ελλάδα την αναγκαία «σπονδυλική στήλη». Τα νησιά του Αιγαίου και η

¹ΥΠΕΘΑ/ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥ «ΚΡΗΤΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΩΝ ΧΩΡΑ» σελίς 19-20

Κρήτη αποτελούν το «μυϊκό σύστημα» της χώρας. Πρόσφεραν στην Ελλάδα πολλαπλάσιες δυνάμεις και αποτέλεσαν και αποτελούν κατά την διάρκεια της ιστορίας διαπραγματευτικό χαρτί της χώρας.²

2. Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προσεγγίσει την γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης όπως αναδείχθηκε μέσα στους αιώνες, μελετώντας ταυτόχρονα τον βαθμό επικαιροποίησης της και δίνοντας έμφαση στους καίριους πολλαπλασιαστές ισχύος, με απώτερο σκοπό να εξάγει ορισμένες συμπερασματικές σκέψεις και επισημάνσεις.

3. Προϋποθέσεις

Για την παρούσα εργασία έχουν τεθεί οι παρακάτω προϋποθέσεις:

α. Το περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου στην μεσοπρόθεσμή περίοδο θα είναι συνεχώς μεταβαλλόμενο.

β. Οι σχέσεις της Ελλάδος-Τουρκίας, και Ελλάδος με άλλα κράτη της Μεσογείου δεν θα διαφοροποιηθούν σημαντικά.

γ. Η Ελλάδα θα επιδιώκει στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής την δημιουργία κλίματος ασφαλείας και σταθερότητας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

δ. Η Ελλάδα θα απαιτεί την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου και τον σεβασμό των Διεθνών Συμβάσεων της Εθνικής Κυριαρχίας.

ε. Η γεωπολιτική και γεωστρατηγική ανάλυση καθώς και η ιστορικότητα της γεωπολιτικής αξίας της Κρήτης προσεγγίζονται με αυστηρά αντικειμενικά κριτήρια.

² Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

στ. Οι παράγοντες που καθιστούν την Ανατολική Μεσόγειο σημαντικό γεωπολιτικό και γεωοικονομικό χώρο και κατά συνέπεια την Κρήτη θα διατηρηθούν για την επόμενη τουλάχιστον δεκαετία.

ζ. Η Ελλάδα θα συμμετέχει σε όλους τους μεγάλους Διεθνείς Οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Ένωση, NATO , ΟΗΕ, ΟΑΣΕ)

η. Η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας θα εξακολουθήσει να είναι σχετικά σταθερή. Παρά τις αρνητικές επιπτώσεις που ανακύπτουν από τον παράγοντα της πανδημίας του ιού COVID-19.

θ. Οι υδρογονάνθρακες θα συνεχίσουν να αποτελούν την βασική πηγή ενέργειας σε παγκόσμιο επίπεδο.

ι. Τα συμφέροντα και το ενδιαφέρον των ισχυρών διεθνών παραγόντων θα παραμείνουν αμετάβλητα.

ια Το παγκόσμιο σύστημα θα εξακολουθήσει να διακρίνεται από μια εντεινόμενη αστάθεια, με ισχυρά κράτη να επιδιώκουν την ενίσχυση των διαστάσεων της ισχύος τους αυξάνοντας τις δράσεις τους στο διεθνές σύστημα.

ιβ. Η Τουρκία θα διατηρήσει τις επεκτατικές της βλέψεις στην περιοχή στην εφαρμογή των σχεδίων «Στρατηγικού Βάθους» και «Γαλάζιας Πατρίδας».

4. Κεφ 1^ο : Ορισμοί - Η Μεσόγειος υπό το πρίσμα των γεωπολιτικών θεωριών - Γεωπολιτικά και Γεωστρατηγικά δεδομένα για την Κρήτη.

4.1 Γεωγραφία

Η γεωγραφία αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην μελέτη του στρατηγικού περιβάλλοντος και του διεθνούς συστήματος. Καθορίζει πως ένα κράτος αναπτύσσει, τις σχέσεις του με τα γειτονικά κράτη, αν είναι απομονωμένο από την διεθνή σκηνή ή όχι και

θέτει περιορισμούς. Η γεωγραφία είναι ο κρίσιμος παράγοντας που σύμφωνα με το Spykman πρέπει να λαμβάνεται για το σχεδιασμό της εξωτερικής πολιτικής.^{3, 4}

Οι χάρτες «μιλάνε» για τις επερχόμενες συγκρούσεις υποστηρίζει ο Robert Kaplan, στο πρόσφατό βιβλίο του, «Η εκδίκησή της Γεωγραφίας», λέγοντας ότι λαοί που ξεχνάνε την γεωγραφία δεν θα νικήσουν. Η γεωγραφία προκαλεί τα γεγονότα, οι λαοί και οι ιδέες της τα επηρεάζουν. Η γεωγραφία παρέχει την αξία και την ταυτότητα του χώρου και οι λαοί ζουν στην γεωγραφία. Η γεωγραφική θέση είναι συστατικό της γεωπολιτικής σημασίας, επηρεάζει τις εθνικές ικανότητες και τον προσανατολισμό της εξωτερικής πολιτικής.⁵

4.2 Γεωπολιτική -Γεωοικονομία- Στρατηγική

Γεωοικονομία είναι το οικονομικό δυναμικό του χώρου, οι πλουτοπαραγωγικές του πηγές η συνολική του οικονομική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την γεωγραφική του θέση. Η γεωοικονομία του χώρου μαζί με την ισχύ του, ως συνισταμένης της στρατιωτικής και λοιπής ισχύς αποτελούν την γεωστρατηγική του χώρου. Η γεωστρατηγική μαζί με την γεωοικονομία προσδιορίζουν την γεωπολιτική σημασία του. Δηλαδή οι βασικοί πυλώνες της γεωπολιτικής είναι οι γεωστρατηγική και η γεωοικονομία.

Η γεωστρατηγική αποτελεί την σύνδεση της στρατηγικής με την γεωπολιτική. Η γεωστρατηγική διαμορφώνεται από τους εξής παράγοντες: μορφολογία του χώρου, κλιματολογικές συνθήκες, γειτνίαση με άλλα κράτη, πρώτες ύλες, ενεργειακές πηγές, οικονομικές συνθήκες, πληθυσμός, δημογραφική κατάσταση, τεχνολογία και στρατιωτική ισχύς. Η γεωστρατηγική ανάλυση βοηθά πως επιδρούν οι προαναφερόμενοι παράγοντες σε μια συγκεκριμένη περιοχή, στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο έδρασαν οι δρώντες της περιοχής και στην πρόβλεψη πως θα δράσουν στο μέλλον.⁶

³ Nicholas Spykman, The Geography of the peace, New York Harcourt, Brace and Company 1944

⁴ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 30

⁵ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 30-31

⁶ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 31-32

Η στρατηγική αναφέρεται στον σχεδιασμό κινήσεων, στην επιλογή μεταβατικών στόχων⁷ για την επίτευξη των τελικών σκοπών. Έχει πολλές διαστάσεις και όλες έχουν ένα ρόλο σε μικρή ή μεγάλη έκταση για την αντιμετώπιση προκλήσεων του στρατηγικού περιβάλλοντος. Ο Colin Gray θεωρεί ότι υπάρχουν δεκαεπτά διαστάσεις της στρατηγικής: άνθρωποι, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός, έθιμα, οικονομία, κρατική οργάνωση, διοίκηση, πληροφορίες, στρατηγική ηγεσία, γεωγραφία, τριβές, τύχη, αβεβαιότητα, αντίπαλος, χρόνος.⁸ Οι προαναφερόμενες διαστάσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν μεμονωμένα αλλά και σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες.⁹

4.3 Το γεωπολιτικό φαινόμενο της Μεσογείου και η Κρήτη

Το γεωπολιτικό φαινόμενο, της περιοχής Μεσογείου, στην οποία εντάσσεται η Κρήτη το αντιλαμβανόμαστε αν το εξετάσουμε με βάση τις κλασικές γεωπολιτικές θεωρίες των διανοητών του 19^ο και 20^ο αιώνα

4.3.1 Θεωρία του Halford Mackinder

Γύρω στο 1900, ο νεαρός γεωγράφος, Halford Mackinder ανησυχούσε για τη μεταβαλλόμενη ισορροπία της διεθνούς ισχύος. Υποστήριξε ότι τα τεράστια, κεντρικά εδάφη της Ρωσίας δεν ήταν δυνατό να φτάσουν στη βρετανική θαλάσσια δύναμη, ότι η τεράστια ευρασιατική επικράτεια διέθετε μία άτρωτη «Καρδιάς της Γης» και ότι όποιος ελέγχει αυτήν την Καρδιάς της Γης θα κυριαρχήσει στον κόσμο. Αυτή η ιδέα έγινε μια ισχυρή έννοια στη διεθνή πολιτική στις αρχές του εικοστού αιώνα. Ο Mackinder διατύπωσε την θεωρία περί «Καρδιάς της Γης» και «Παγκοσμίου Νησιού». Διατύπωσε το αξίωμα *«Όποιος εξουσιάζει την Καρδιά ελέγχει το Παγκόσμιο Νησί. Όποιος εξουσιάζει το Παγκόσμιο Νησί ελέγχει τον κόσμο»*.¹⁰ Επιπλέον διατύπωσε την άποψη ότι αν μια ηπειρωτική δύναμη που ελέγχει την «Καρδιά της Γης» δηλαδή την ηπειρωτική/ ευρασιατική μάζα συγκεντρώσει τόσο χερσαία όσο και ναυτική ισχύ, τότε η δύναμη αυτή θα μπορούσε να δράσει ως *«Γεωγραφικός Έστορας»*¹¹. Βλέπε Παράρτημα «B»

⁷ Στρατιωτικών, οικονομικών, διπλωματικών

⁸ Colin S.Gray, *Modern Strategy*, Oxford University Press 1999 σελίς 50

⁹ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ'ήμας θάλασσα. Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 20

¹⁰ Κωσταντίνος Κολλιόπουλος «Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα» σελίς 204

¹¹ *The Geographical Pivot of History*

4.3.2 Θεωρία του Nicolas Spykman

Υπήρξαν όμως, αρκετοί που διαφώνησαν με τις απόψεις του Mackinder. Ο Nicolas Spykman υποστήριξε την μειωμένη σημασία της «Καρδιάς της Γης» σε σχέση με τις περιοχές που βρίσκονταν στο εσωτερικό ημικύκλιο και τις ονόμασε «Στεφάνη»(Rimland). Ο Spykman παράφρασε το αξίωμα του Mackinder λέγοντας ότι *«όποιος ελέγχει την Στεφάνη εξουσιάζει την Ευρασία, όποιος εξουσιάζει την Ευρασία ελέγχει την τύχη του κόσμου»*. Λέγοντας την λέξη «Στεφάνη» εννοούσε την ενδιάμεση ζώνη μεταξύ της Καρδιάς και του εξωτερικού νησιώτικου τόξου που λειτουργεί ως απορροφητήρας σύρραξης μεταξύ χερσαίων και θαλάσσιων δυνάμεων. Βλέπε Παράρτημα «Γ»

4.3.3 Εφαρμογή των γεωπολιτικών απόψεων στην Μεσόγειο

Αν εξετάσουμε τον μεσογειακό χώρο, στον οποίο βρίσκεται η Κρήτη, στην εφαρμογή των παραπάνω θεωριών, παρατηρούμε ότι η Μεσόγειος ανήκει στο «εσωτερικό ή παράκτιο τόξο» που περιβάλλει την ευρασιατική περιοχή. Ο ρόλος της Μεσογείου είναι διττός σε σχέση με την Ευρασία :

α. Η Μεσόγειος αποτελεί για την «Χερσαία Δύναμη» περιοχή μέσω της οποίας επιτυγχάνεται η έξοδος της στις νότιες θάλασσες, καθίσταται αυτή ναυτική δύναμη και αμφισβητεί την ναυτική ισχύ των θαλασσίων δυνάμεων.

β. Η Μεσόγειος αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του «αναχωματικού δακτυλίου» γύρω από την Ευρασιατική περιοχή. Ο έλεγχος της περιμέτρου (Rimland) παρέχει την δυνατότητα ελέγχου της Ευρασίας.

4.4 Ιστορική επιβεβαίωση

Η γεωπολιτική εικόνα της Μεσογείου άλλαξε μετά τον Β΄ΠΠ. Οι ΗΠΑ προωθήθηκαν στην πρώτη γραμμή της Μεσογείου εκτοπίζοντας την μέχρι τότε πρώτη ενδιαφερόμενη για την περιοχή την Μεγάλη Βρετανία. Έτσι είχαμε μετατόπιση ισχύος και την μόνιμη παραμονή των ΗΠΑ στην περιοχή.

Η Μεσόγειος αποτελούσε ανέκαθεν την νοτιοανατολική πτέρυγα του NATO. Ήταν ενταγμένη στο πλαίσιο της «ανασχετικής περιμέτρου» της «Καρδιάς». Η «Καρδιά» καθ' όλη την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου ταυτιζόταν με την ΕΣΣΔ. Η περίμετρος ξεκινούσε από την Νορβηγία φτάνει στο Νότο και συνεχίζει ανατολικά, περιλαμβάνοντας τις παράκτιες περιοχές της Ευρώπης, της Μεσογείου και της Ασίας.

Αργότερα δημιουργήθηκε ένα περιβάλλον ανταγωνισμού εξαιτίας της αντιπαράθεσης του NATO - Συμφώνου της Βαρσοβίας και την κάθοδο του ρωσικού ναυτικού στην Μεσόγειο. Υπήρξε ένας αγώνας για απόκτηση επιρροής στα κράτη της μεσογειακής περιοχής και του ευρύτερου περιβάλλοντος αυτής.¹²

Η Ανατολική Μεσόγειο την συνιστά χώρο συγκέντρωσης πολιτικής -ενεργειακής και στρατιωτικής ισχύος συμβάλλοντας στην διαμόρφωση της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος. Είναι ο χώρος με την πιο μεγάλη συγκέντρωση πολεμικών μέσων στο πλανήτη ,εταιρειών έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων στις ΑΟΖ των πέριξ χωρών. Η Κρήτη ευρίσκεται στο μέσω της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου στο σταυροδρόμι των θαλασσιών και αεροπορικών συγκοινωνιών. Όποιος κατέχει το νησί εξασφαλίζει τον έλεγχο όλων των συγκοινωνιών στην Μεσόγειο. (Αεροπορικών, Ναυτικών, Ενεργειακών).¹³

5. Κεφ 2^ο : Η γεωστρατηγική και γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαμέσου της Ιστορίας.

5.1 Ο Μινωικός πολιτισμός

Ένας από τους σημαντικότερους πολιτισμούς της χαλκοκρατείας στον Ελληνικό χώρο, ήταν, ο Μινωικός Πολιτισμός. Η χώρα του Μίνωα είχε εκατό πόλεις. Η Κρήτη είχε αναπτύξει ισχυρό ναυτικό και επεκτάθηκε στα νησιά του Αιγαίου και στην Αττική. Μετά τις ανασκαφές ο χάρτης της Κρήτης μας δείχνει τις γεωγραφικές θέσεις των κέντρων του Μινωικού πολιτισμού. Αυτά βρίσκονται στις βόρειο ανατολικές ακτές του νησιού. Δεσπόζον κέντρο αποτελούσε η Κνωσός, ενώ ισχυρές πόλεις ήταν η Φαιστός, τα Μάλια και η Ζάκρος. Η εικόνα των αρχαιολογικών χώρων – πόλεων παρουσιάζει μεγάλη

¹² Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα. Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 36-37

¹³ Χανιά:Ημερίδα 6 Απριλίου 2019 «Διαχρονική Στρατηγική Αξία της Κρήτης» απόσπασμα από την ομιλία Σγου ε.α Παραγιουδάκη Μανούσου

πύκνωση στα βόρεια παράλια. Οι νότιες ακτές ήταν και είναι απότομες και αφιλόξενες χωρίς μεγάλα λιμάνια και όρμους. Βλέπε Παράρτημα «Δ». Ο Μινωικός Πολιτισμός χωρίζεται σε τέσσερις μεγάλους σταθμούς: Προανακτορική περίοδο (2600-2000 π.χ), Παλαιοανακτορική περίοδο (200-1700 π.χ), Νεοανακτορική περίοδο (1700-1400 π.χ), Μετανακτορική ή Μυκηναϊκή εποχή¹⁴

5.1.1 Προανακτορική περίοδο (2600-2000 π.Χ)

Την εποχή αυτή η Κρήτη ανέπτυξε την ναυτιλία και τις εμπορικές σχέσεις με την Ανατολή, την Κύπρο και την Αίγυπτο. Από την Κύπρο εισάγεται κυρίως ο χαλκός, από την Αίγυπτο το χρυσάφι από τις Κυκλάδες ο αργυρός και ο οψιδιανός. Υπάρχει μια ανάπτυξη των ανατολικών παραλίων και συγκεκριμένα αυτών που πλησιάζουν προς στα εμπορικά κέντρα της Ανατολικής Μεσογείου. (Μάλια, Ζάκρος Παλιόκαστρο). Την ίδια εποχή στην πεδιάδα της Μεσσαράς αναπτύσσονται ισχυροί οικισμοί και δημιουργούνται οδικές αρτηρίες για την επικοινωνία των κρητικών πόλεων μεταξύ τους. Τελειοποιείται η γνώση του ορείχαλκου και η επικοινωνία με τα μεσογειακά παράλια στην Ανατολή και την Δύση.¹⁵

5.1.2 Παλαιοανακτορική περίοδο (200-1700 π.Χ)

Χαρακτηριστικό της εποχής είναι η ανάπτυξη «αστικού βίου», όπου αναπτύσσονται πόλεις της κεντρικής Κρήτης. Υπάρχει σχέση ειρήνης και συνεργασίας μεταξύ των βασιλείων των κρητικών πόλεων.

Η οικονομία της Κρήτης ήταν σε μεγάλη ακμή. Στηρίχθηκε στο κρητικό εμπόριο που ήταν το ισχυρότερο στην Ανατολική Ευρώπη. Ο Θουκυδίδης γνωρίζει ότι ο Μίνωας απέκτησε ισχυρό ναυτικό, με το οποίο κυριάρχησε στα νησιά του Αιγαίου, ίδρυσε αποικίες και πάταξε την πειρατεία για να καρπώνεται αποκλειστικά τους φόρους.¹⁶

¹⁴ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 16-22

¹⁵ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 23-24

¹⁶ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 26-30

Το 1700 π.Χ σημειώθηκε μια αιφνίδια καταστροφή των μινωικών ανακτόρων. Πιθανόν από μια τρομακτική έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας και σε συνακόλουθό σεισμό¹⁷

5.1.3 Κατά την Νεοανακτορική περίοδο (1700-1400 π.Χ)

Η καταστροφή του 1700 π.Χ δεν ανέκοψε την ανάπτυξη του μινωικού πολιτισμού. Κτίστηκαν νέα μεγαλοπρεπέστατα ανάκτορα και γύρω από αυτά πολυπληθείς πόλεις. Ο Έβανς πίστευε ότι πληθυσμός της Κνωσού έφτανε τις 80.000 με 100.000 κατοίκους.

Ο Μινωικός πολιτισμός καταστράφηκε πιθανότητα από τους σεισμούς που προκάλεσε η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας. Οι ειδικοί κάνουν λόγο για δύο εκρήξεις μεταξύ 1500 π.Χ και 1450 π.Χ που κατέστρεψαν τα μινωικά κέντρα και δημιούργησαν συνθήκες επέμβασης των Αχαιών.¹⁸

5.1.4 Κατά την Μετανακτορική ή Μυκηναϊκή (1700-1400 π.Χ)

Η Κρήτη μετά την καταστροφή των μινωικών κέντρων και την εισβολή των Αχαιών μεταβάλλεται σε μυκηναϊκή αποικία. Η οικονομία της στηρίζεται στην εξαγωγή προϊόντων της κρητικής γης (λαδιού, μελιού, κρασιού, ξηρών καρπών). Υπάρχουν σχέσεις με σημαντικά κέντρα της Ανατολική Μεσογείου όπως Κύπρος, Συρία, Αίγυπτος. Οι Αχαιοί της Κρήτης έφτασαν ως την Αίγυπτο την εποχή του Ραμσή Γ' και οι κρήτες, πιθανώς ήταν οι επονομαζόμενοι Φιλισταίοι (Keftiu) της Παλαιστίνης. για τους οποίους προφήτευσε ο προφήτης Σοφονίας¹⁹. Επίσης υπάρχουν ενδείξεις ότι οι Κρητομυκηναίοι αποίκησαν στην Ρόδο.²⁰

¹⁷ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 26-30

¹⁸ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 30-36

¹⁹ Προφήτης Σοφόνιος «οὐαὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης, πάροικοι Κρητῶν· λόγος Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, Χαναὰν γῆ ἄλλοφύλων, καὶ ἀπολῶ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας. 6 καὶ ἔσται Κρήτη νομὴ ποιμνίων καὶ μάνδρα προβάτων.» Παλαια Διαθήκη Κεφ: Β (1,5-7

²⁰ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 48-52

5.1.5 Που στηρίχθηκε η γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης κατά τον Μινωικό πολιτισμό

Το μινωικό κράτος στηρίχθηκε στην κυριαρχία των θαλασσών. Αναπτυχθήκαν λιμάνια και εγκαταστάσεις που διευκόλυναν την ναυσιπλοΐα και τις εμπορικές συναλλαγές με περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου. Η Κάτω Ζάκρος σύνδεε την Κρήτη με Αίγυπτο, Κύπρο και Συρία. Ο Στ Αλεξίου²¹ αναφέρει «Από την Ζάκρο θα έφευγαν οι Κρητικές πρεσβείες των «Κεφτί» που θα έφερναν τα δώρα στους Φαραώ». Αξιοσημείωτα ναυτικά κέντρα της Κρήτης ήταν το Παλαιόκαστρο, η Ψείρα (νησί), ο Μοχλός στην Ανατολική Κρήτη, τα Γουρνια, στον Ισθμό της Ιεράπετρας, ο Αμνισός, ο Κατσαμπάς και ο Κόμμο. Επίσης το μεγάλο λιμάνι της Σούδας χρησιμοποιήθηκε για εμπόριο με τα κέντρα της Δ. Μεσογείου. Ο Θουκυδίδης αναφέρει ότι η Μινωική οικονομία στηρίχθηκε στην ναυτική ισχύ των κρητών.²² Η ναυτική αυτή δραστηριότητα των κρητών φαίνεται να ερμηνεύει ο μύθος του Μινώταυρου και του Θησέα.

Η ναυτική δραστηριότητα των κρητών συνδέθηκε με τις αποικίες των Μινωιτών σε επίκαιρες θέσεις για έλεγχο των θαλασσίων οδών της εποχής. Όπως Κύθηρα, Μήλος, Κέα, Θήρα, Σκόπελος, Ρόδος, Κάρπαθος, Μίλητο κλπ. Πολλές αρχαίες παραθαλάσσιες πόλεις είχαν το όνομα Μίνωα και συνδέαν την αρχή τους με την εξάπλωση της μινωικής κυριαρχίας. Μίνωα ονομάζονταν μικρό νησάκι κοντά στα Μέγαρα καθώς και η σημαντικότερη Πόλη της Αμοργού. Πόλεις με αυτό το όνομα υπήρχαν στην Σίφνο στην Πάρο στην Κέρκυρα, Σικελία, Γάζα της Παλαιστίνης ακόμη και στην Αραβία. Οι αρχαίοι μύθοι για τις εκστρατείες του Μίνωα στην Σικελία και το άδοξο τέλος του εκεί απηχούν ίσως την ιστορική πραγματικότητα της μινωικής εξάπλωσης.

²¹ Στυλιανός Αλεξίου διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου των Αθηνών διαθέσιμο στο <https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=6931> (έγινε πρόσβαση στις 8 Φεβ 2021)

²² «Ο πρώτος που, καθώς ξέρομε απ' την προφορική παράδοση, απόκτησε ναυτικό ήταν ο Μίνως, που κυριαρχούσε στο μεγαλύτερο μέρος της σημερινής ελληνικής θάλασσας. Κυρίεψε τις Κυκλάδες και ίδρυσε αποικίες στα περισσότερα νησιά, από όπου έδιωξε τους Κάρες και εγκατέστησε άρχοντες τους γιους του. Φυσικό ήταν να καταδιώξει την πειρατεία όσο μπορούσε, ώστε να του περιέρχονται ασφαλέστερα τα εισοδήματα των νησιών.» διαθέσιμο στο https://www.greeklanguage.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=73&page=2 (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

Η Μινωική θαλασσοκρατορία εξασφάλισε μεγάλες πηγές πλούτου στην Κρήτη. Αναπτύχθηκε η κρητική βιοτεχνία (αγγειοπλαστική, υφαντουργία, πλεκτική, κεντητική, μεταλλοτεχνία). Διεξαγόταν εμπόριο θεραπευτικών, αρωματικών φυτών και γεωργικών προϊόντων. Σημαντική εμπορική αξία είχαν τα φάρμακα, αιθέρια έλαια και βότανα της Κρητικής γης. Επίσης οι Μινωίτες εμπορεύονταν την ξυλεία από τα πλούσια δάση τους με κέδρους, πεύκα και ορεινά κυπαρίσσια. Το μινωικό εμπόριο δεν ήταν εντελώς ιδιωτικό, διεξάγονταν υπό την εποπτεία της κεντρικής εξουσίας, ήταν ουσιαστικά βασιλικό και οι έμποροι ήταν στην πραγματικότητα βασιλικοί υπάλληλοι.

Πάνω στο νησί άκμαζε πληθυσμός γύρω από τις πόλεις και υπήρχε μια αστική τάξη ευγενών που στήριζε τα δικαιώματά της στην δύναμη του πλούτου. Στο εσωτερικό του νησιού ο λαός ήταν γεωργικός και ποιμενικός στα παράλια ήταν ναυτικοί και έμποροι. Επίσης υπήρχε ένα αναπτυγμένο δίκτυο μεταξύ των «πόλεων- ανακτόρων» και των οικισμών στην ύπαιθρο.²³

Η γεωστρατηγική υποβάθμιση της νήσου κατά την εποχή του Μίνωα οφείλονταν στο τυχαίο γεγονός της καταστροφής αυτού, από τον σεισμό που προκλήθηκε από την τρομερή έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας. Σύμφωνα με τους ειδικούς πρόκειται για δύο τρομερούς σεισμούς μεταξύ 1500-1450 π.Χ. οι οποίοι κατάστρεψαν τις μινωικές πόλεις και δημιούργησαν συνθήκες στους Αχαιούς να επέμβουν στα δρώμενα της Κρήτης.

²⁴

5.2 Μεταμινωική και ελληνιστική περίοδος

Το επόμενο κύμα εισβολέων οι Δωριείς εγκαταστάθηκαν στο νησί γύρω στο 1100π.Χ.²⁵

Η Κρήτη είχε εγκαταλείψει την θάλασσα για τρεις αιώνες. Τον 8^ο αιώνα ανάπτυξε πάλι το θαλάσσιο εμπόριο και τις αποικίες. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι κρήτες ήταν από τους πρωτοπόρους της εξάπλωσης των Ελληνικών αποικιών. Το 735 π.Χ

²³ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 36-40

²⁴ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 35

²⁵ Συνοπτικά η ιστορία της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://candia.wordpress.com/culture/history-crete-gr/> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

ίδρυσαν αποικίες στα παράλια της Γαλλίας, στην Ετρουρία και στην Σικελία. Επιπλέον συνεργάστηκαν με το Άργος και την Σπάρτη για την ίδρυση νέων αποικιών.

Στα τέλη του 7^{ου} αιώνα π.Χ παρατηρήθηκε γενική κάμψη στην Κρήτη. Το εμπόριο συρρικνώθηκε και οι κρήτες εγκατάλειψαν την θάλασσα . Έτσι η Κρήτη απομονώνεται και παρακμάζει ως την Ρωμαϊκή κατάκτηση για τρεις λόγους:

α. Αναπτύχθηκαν οι ιωνικές πόλεις, όπου πήραν τον έλεγχο του μεσογειακού εμπορίου μαζί με την Αθήνα.

β. Στο γραφειοκρατικό δυσκίνητο και δυσπροσάρμοστο πολιτικο-κοινωνικό σύστημα των Κρητικών πόλεων όπου στις νέες συνθήκες δεν ευνοούσε τους ναυτικούς και εμπορικούς ανταγωνισμούς.

γ. Υπήρξαν εμφύλιες διαμάχες μεταξύ των Κρητικών πόλεων, χαρακτηριστική εικόνα ως την ρωμαϊκή κατάκτηση.²⁶

5.3 Η περίοδος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας

Μετά την υποταγή της νότιας Ελλάδος στους Ρωμαίους. Η Κρήτη βρέθηκε στο επίκεντρο της πολιτικής της Ρώμης στην Ανατολική Μεσόγειο. Η κατάληψη της από τους Ρωμαίους παρείχε στην Ρώμη τον έλεγχο των θαλάσσιων οδών και αποτελεσματική προστασία του θαλασσίου εμπορίου. Η γεωγραφική της θέση ήταν ένα ισχυρό έρεισμα για την ιμπεριαλιστική πολιτική της Ρώμης στην Ανατολή.

Με την υποταγή της στους Ρωμαίους. Το 67 π.Χ η Κρήτη εκμηδενιστικέ ουσιαστικά ως πολιτική και στρατιωτική δύναμη. Όμως σταμάτησαν οι εμφύλιοι σπαραγμοί μεταξύ των πόλεων και οι κρητικές πόλεις μπαίνουν σε νέους ρυθμούς ανάπτυξης και ειρήνης.

Με την οριστική κατάκτηση από τους Ρωμαίους η Κρήτη γίνεται ρωμαϊκή επαρχία και ενώνεται με την Κυρηναϊκή ακτή με σκοπό τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της

²⁶ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 59-61

Αιγύπτου, όπως μαρτυρεί ο Κικέρων Πολιτικό και στρατιωτικό κέντρο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήταν η Γόρτυνα που ανέκαθεν έτρεφε φιλορωμαϊκά αισθήματα.²⁷

5.4 Η Κρήτη στους βυζαντινούς χρόνους

Την ιστορία της βυζαντινής Κρήτης την χωρίζουμε σε τρεις μεγάλες περιόδους. Η πρώτη καλύπτει τους πρώτους βυζαντινούς αιώνες ως την αραβική κατάκτηση. (330-824) η δεύτερη περίοδος καλύπτει την Αραβοκρατία (824-961) και η τρίτη περίοδος (961-1204) όπου περνάμε στην ενετοκρατία.

5.4.1 Η πρώτη περίοδος (330-824)

Η επίκαιρη θέση της Κρήτης από απόψεως στρατηγικής και εμπορικής οδήγησε την βυζαντινή διοίκηση το 535 μ.Χ να αναβαθμίσει την Κρήτη ως αυτοτελής επαρχία όπου κατέχει την 11^η θέση ανάμεσα σε 64 της αυτοκρατορίας. Αργότερα θα αποτελέσει ιδιαίτερο θέμα με Στρατηγό διοικητή που φέρει το τίτλο του άρχοντα και φέρει το οφίκιο του σπαθαρίου ή πρωτοσπαθαρίου.

Μέχρι την εικονομαχία από το 313 μ.Χ κτιστήκαν στην Κρήτη μεγάλοι ναοί. Έχουν βρεθεί περισσότερες από 40 παλαιοχριστιανικές βασιλικές ξυλόστεγες εκκλησίες. Το πλήθος των ναών αυτών μαρτυρά πλούτο και ειρήνη κατά τους πρώτους βυζαντινούς χρόνους. Επειδή πολλές από αυτές βρίσκονται στα παράλια αποτελεί ένδειξη απουσίας πειρατών.

Από πλευράς οικονομίας η Κρήτη στηρίζονταν στην γεωργία και στην κτηνοτροφία. Πληροφορίες δεν έχουμε για ύπαρξη αξιόλογου εμπορίου, παρόλο που η θέση της πρωτεύουσας (Γόρτυνας) κοντά στα νότια παράλια και σε γνωστά λιμάνια της νότιας ακτής θα ευνοούσε την ανάπτυξη του εμπορίου με κέντρα της Ανατολής.

Ο Λέων ο Γ΄ ο Ίσσαυρος, το 732 μ.Χ επέβαλλε στην Κρήτη και στην Σικελία καταθλιπτική φορολογία για να ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό του Κράτους. Προφανώς για λόγους εκδικητικούς επειδή κατά την εικονομαχία η Κρήτη πήρε το μέρος

²⁷Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 103-108

των εικονοφιλών και προσχώρησε στην στάση των Ελλαδικών το 727 μ. Χ κατά του εικονομάχου αυτοκράτορα.

Τα γεγονότα που υποβάθμισαν την γεωπολιτική αξία της νήσου ήταν κυρίως οι πέντε σεισμοί της περιόδου ²⁸αυτής. Επιπλέον δοκιμάστηκε από πανώλη το 542 μ.Χ και από λοιμό το 746.μ.Χ . Επίσης υπήρξε εισβολή σλάβων το 623 μ.Χ και η αραβική απειλή εμφανίστηκε στα μέσα του 7^{ου} αιώνα. Οι αραβικές επιδρομές συνεχίστηκαν μέχρι το 804 μ.Χ όπου η Κρήτη, κατακτήθηκε ολοκληρωτικά από τους Άραβες. Εντύπωση κάνει η απουσία του αυτοκρατορικού στόλου για να προστατέψει το νησί το οποίο δεν διέθετε ισχυρή άμυνα.²⁹

5.4.2 Η δεύτερη περίοδος (824-961)

Η εγκατάσταση των Αράβων στο νησί υπήρξε σημαντικότερο γεγονός. Δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στη ήδη ταραγμένη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Για 140 χρόνια οι Άραβες της Κρήτης υπήρξαν η μεγαλύτερη μαστίγα όλων των θαλασσών. Αρχικά μεταφέρανε την πρωτεύουσα από την Γόρτυνα, αφού πρώτα την πολιορκήσανε και την καταστρέψανε, στο Χάνδακα (σημερινό Ηράκλειο). ³⁰ Την στρατηγική θέση της πόλης κατά την παράδοση την υπόδειξε ένας μοναχός. Οι Άραβες περιτείχισαν τον Χάνδακα τον οχύρωσαν με επιμέλεια και ήταν πλέον το φοβερό ορμητήριο και ο τόπος συγκέντρωσής των θησαυρών και λάφυρων των πειρατικών επιδρομών. Τα κείμενα της εποχής απηχούν το τρόπο των κατοίκων των νησιών και των παραλίων για τους Σαρακηνούς της Κρήτης. Είναι «οι αθεώτατοι Κρήτες» των βυζαντινών κειμένων³¹

Η ναυτική ισορροπία στην Ανατολική Μεσόγειο ήταν υπέρ των Αράβων. Οι στόλοι των τριών ναυτικών θεμάτων του Βυζαντίου (Κιβυρραιωτών, Αιγαίου και Σάμου) ήταν δεσμευμένοι για αμυντικές αποστολές, τις οποίες επέβαλαν οι επιδρομές των Αράβων της Κρήτης. Σε μια εποχή όπου το Βυζάντιο στην Ανατολή επιδίωκε την ανάκτηση των εδαφών από τους Άραβες και την προέκτασή του ανατολικά. Όσο η Κρήτη

²⁸ Στις 9 Ιουλίου 365 μ. Χ, το 415 μ.Χ στις 6 Σεπτεμβρίου 448 μ.Χ , το 531 μ.Χ και στις 7 Απρ 795 μ.Χ

²⁹ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 5 129-134

³⁰ Rabdh el Khandak , Το φρούριο της Τάφρου).

³¹ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 144-145

παρέμεινε αραβική, τα παράλια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στο Αιγαίο ήταν σε κίνδυνό.
³² Βλέπε Παράρτημα «Ε».

Οι επιδρομές των Σαρακηνών της Κρήτης παρουσιάζουν ευρύτερο ενδιαφέρον στα πλαίσια των μεγάλων αραβοβυζαντινών συγκρούσεων. Το Βυζάντιο χάνοντας την Κρήτη, έχανε τον έλεγχο των θαλασσιών οδών και του εμπορίου στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Επιπλέον υπήρχε πρόβλημα ζωτικής σημασίας για την ασφάλεια των θαλασσών. Οι Βυζαντινοί επιχείρησαν τέσσερις φορές να ανακαταλάβουν την Κρήτη,³³ αλλά δεν τα κατάφεραν.^{34, 35}

5.4.3 Η τρίτη περίοδος (961-1204)

Η Κρήτη επανέρχεται στην Βυζαντινή αυτοκρατορία με μια τρομακτική για τα μέτρα της εποχής ναυτική και στρατιωτική επιχείρηση υπό τον Νικηφόρο Φωκά το 961. Μετά την κατάληψη της νήσου από τους Βυζαντινούς ο Νικηφόρος Φωκάς οργάνωσε την άμυνα της Κρήτης για να αντιμετωπισθεί κάθε απόπειρα για ανακατάληψη της από τους Άραβες φτιάχνοντας οχυρωματικά έργα. Η Κρήτη γίνεται πάλι θέμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με διοικητή Στρατηγό. Αργότερα ο Διοικητής της έφερνε το αξίωμα του Κατε-πάνω, ανωτέρου του στρατηγού. Επιπλέον οι Βυζαντινοί μέσω της ιεραποστολικών αποστολών³⁶ επαναφέρανε τους Κρήτες στην Χριστιανική Πίστη.³⁷

Η ανακατάληψη της Κρήτης από τον Νικηφόρο Φωκά είχε ως αποτέλεσμα να ελευθερώσει οριστικά τις ελληνικές θάλασσες από τους Σαρακινούς πειρατές. Εξασφάλιζε στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία λόγω της γεωγραφικής της θέσης της Κρήτης μια εμπορική και πολεμική βάση.^{38, 39} Την σημασία της απελευθέρωσης της Κρήτης από τον Νικηφόρο Φωκά μπορούμε να την εκτιμήσουμε αν αναλογιστούμε την μετέπειτα προσφορά της στον πολιτιστικό τομέα και στους αγώνες του έθνους.

³² Χαράλαμπος Παπασωτηρίου «Βυζαντινή υψηλή στρατηγική, 6^{ος} – 11^{ος} αιώνας» σελίς 199-201

³³ Οι τέσσερις προσπάθειες των Βυζαντινών να ανακαταλάβουν την Κρήτη έγιναν τα έτη το 845, 911, 949 και το 866

³⁴ Χαράλαμπος Παπασωτηρίου «Βυζαντινή υψηλή στρατηγική, 6^{ος} – 11^{ος} αιώνας» σελίς 200

³⁵ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 145

³⁶ Του οσίου Νίκωνος του Μετανοείτε, στην Ανατολική Κρήτη και του Οσίου Ιωάννη του Ξένου στην Δυτική

³⁷ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 153-162

³⁸ Β.Ι Καλαϊτζάκης «Η Κρήτη και οι Σαρακηνοί» Αθήνα 1984 σελίς 203

³⁹ ΚΑ Αλεξανδρής «Η θαλάσσια δύναμη εις την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας» σελίς 243

5.5 Η περίοδος της Βενετοκρατίας (1204-1669)

Στις 12 Αυγούστου 1204 η Κρήτη περνάει στην κατοχή του δόγη της Βενετίας Enrico Dandolo μετά από οικονομικά και πολιτικά ανταλλάγματα μεταξύ αυτού και του Βονιφάτιου του Μομφερατικού και του Βυζαντινού Πρίγκιπα Αλέξιου.

Με την κατοχή της Κρήτης η Βενετία συμπλήρωσε τις νησιώτικες κτήσεις της. Η Κρήτη θα ήταν γέφυρα για το εμπόριο της στην Αίγυπτο και στην Ανατολή. Επίσης λόγω της προνομιακής θέσης της Κρήτης σε νευραλγικό σημείο θα εξασφάλισε στην Βενετία την κυριαρχία στην θάλασσα της Ανατολικής Μεσογείου. Οι Βενετοί εδραίωσαν την κυριαρχία τους αφού έδιωξαν από το νησί με πολεμική επιχείρηση τον Γενοιάτη αρχιπειρατή και κόμη της Μάλτας Ερρίκο Pescatore. Κατέχοντας την Κρήτη η Βενετία είχε αναδειχθεί σε κυρίαρχη κρατική οντότητα της Ανατολικής Μεσογείου. Είχε διασφαλίσει τον έλεγχο της θαλάσσιας οδού Αιγαίο-Δαρδανέλια- Βόσπορος καθώς και των θαλασσιών συγκοινωνιών προς Κύπρο, Συρία και Αίγυπτο. Η Κρήτη αύξανε την έκταση της Βενετίας στο χάρτη όπου σε συνδυασμό με το προηγούμενο αποτελούσαν τα δύο στοιχεία της εποχής για να χαρακτηριστεί μια χώρα ως αυτοκρατορία. Βλέπε Παράρτημα «ΣΤ» Για το νησί η Ενετοκρατία κράτησε περίπου 4,5 αιώνες. Η σημασία της Κρήτης για την Βενετία φαίνεται από τις ενέργειες που έκανε κάθε κυβέρνηση της, για να διατηρήσει τον έλεγχο της στο νησί μέσω πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παρεμβάσεων.

Επειδή δεν μπορούσε να στείλει στόλο λόγω απόστασης και συνθηκών η Βενετία έστειλε αποίκους το 1211,1222,1233 και το 1252. Ο συνολικός αριθμός πληθυσμού -αποίκων στην πρώτη εκατονταετία της παρουσίας της ήταν 10.000 άτομα. Δηλαδή το 1/6 του συνολικού πληθυσμού της Βενετίας, όταν ο γηγενής πληθυσμός της Κρήτης ήταν 30.000 άτομα. Η Γαληνότατη Δημοκρατία της Βενετίας δεν ήταν ποτέ πάνω από 60.000 άτομα. Εγκαθίδρυσε για λόγους πολιτικής και σκοπιμότητας ένα μεικτό πολίτευμα όμοιο με το δικό της και το νησί αποτέλεσε για την Βενετία μια ευρεία διοικητική περιφέρεια με την ονομασία «Βασίλειο της Κρήτης» στην οποία υπάγονταν τα νησιά Τήνο και Κύθηρα. Ο Χάνδακας έγινε η «Βενετία της Ανατολής». Τον στρατιωτικό έλεγχο του νησιού τον εξασφάλισε με οργάνωση φρουριών σε επίκαιρες θέσεις και με την ύπαρξη ισχυρού πεζικού και ιππικού. Υποχρέωνε τους Βενετούς φεουδάρχες της Κρήτης να συντηρούν πολεμικά

άλογα και να στρατεύονται οι ίδιοι σε περίπτωση επαναστάσεων Είχε τοποθετήσει για την αρχηγία του Στρατού της στρατιωτικό διοικητή στον Χάνδακα (Capitano di Candia). Την εποπτεία του ναυτικού είχε ο αρχινάυρχος του Στόλου (Capitano General da mar) που ήταν ιεραρχικά ανώτερος από όλες της αρχές της Κρήτης. Επιπλέον σε περιπτώσεις κρίσεων έστελνε στην Κρήτη τον γενικό προβλεπτή (Provveditor General), ο οποίος έγινε μόνιμος από το 1569 όταν άρχισε να διαφαίνεται η τουρκική απειλή. Κατέπνιξε 27 μεγάλες επαναστάσεις των κρητών και πολλά τοπικά κινήματα που καλύπτουν όλη την χρονική διάρκεια. Προσπάθησε να επιβάλλει τον καθολικισμό στο νησί παρόλο που ήταν σε διαμάχη με τον Πάπα, απαγορεύοντας ακόμα και χειροτονίες ορθοδόξων κληρικών. Έτσι πίστευε ότι οι Κρητικοί χωρίς πνευματικούς ηγέτες θα αποστρέφονταν την σύνδεσή τους με το Βυζάντιο και την Πόλη.

Βάση της κρητικής οικονομίας κατά την περίοδο της Βενετοκρατίας ήταν πάντα η γη. Στους δύο πρώτους αιώνες λόγω των συνεχών επαναστάσεων και των εσωτερικών αναστατώσεων μειώθηκε πολύ η παραγωγή σιτηρών και ο πληθυσμός βρέθηκε σε κατάσταση πείνας. Με το τέλος των επαναστάσεων η γεωργική παραγωγή παρουσίασε αύξηση καθώς και η κτηνοτροφία. Αυτό οδήγησε σε αύξηση του εξαγωγικού εμπορίου ειδικά στους δύο τελευταίους αιώνες. Τα προϊόντα που τροφοδοτούσαν το εξαγωγικό εμπόριο ήταν τυρί, βαμβάκι, μετάξι, βελανίδια, μέλι, κερί, κρέας, ξυλεία, αλάτι, νίτρο, κρασί.

Επιπλέον ένα καινούργιο πολλαπλασιαστή ήπιας ισχύος που συναντάμε στην Βενετοκρατούμενη Κρήτη είναι η ανάπτυξη του πολιτισμού των γραμμάτων και των τεχνών. Αυτό ήταν ως αποτέλεσμα της διγλωσσης παιδείας που λαμβάναν τα παιδιά των Βενετών (ελληνικά, λατινικά), με αποτέλεσμα να μπορούν να διαβάζουν ξενόγλωσσα βιβλία και να παρακολουθούν τα τεκταινόμενα της Δυτικής Ευρώπης. Υπήρξε μια ανάπτυξη της ανώτερης παιδείας διότι πολλοί βυζαντινοί λόγιοι προβλέποντας ότι η Κωνσταντινούπολη θα πέσει στα χέρια των Τούρκων ζήτησαν καταφύγιο στην Κρήτη. Έτσι ενίσχυσαν την ελληνική παιδεία στο νησί. Πολλοί κρήτες φοίτησαν στα πανεπιστήμια της Ιταλίας, ιδιαίτερα στην Πάντοβα. Άλλοι διακρίνονται στα γράμματα, καταλαμβάνουν έδρες πανεπιστημίου, άλλοι γράφουν βιβλία, ιδρύουν τυπογραφεία. Επίσης στο εσωτερικό της Κρήτης παρατηρήθηκε μια αξιόλογη πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση. Τα προαναφερθέντα οφείλονταν στον εξελληνισμό του Βενετικού στοιχείου, στην μεταβολή

της πολιτικής της Βενετίας υπέρ του ελληνικού στοιχείου βλέποντας την πίεση της τουρκικής απειλής, στην εύκολη επικοινωνία με την Δύση και στην επιστροφή στο νησί των κρητών μετέβηκαν στην Ιταλία για σπουδές. Οι τελευταίοι ίδρυσαν σχολεία και συγκέντρωσαν μαθητές για να ασκήσουν το επάγγελμα του δασκάλου. Επίσης αναπτύχθηκε η λογοτεχνία, η ζωγραφική, η γλυπτική, και η μουσική.⁴⁰

Όμως οι κρητικοί στην περίοδο της Βενετοκρατίας αντιμετώπισαν πέντε ισχυρούς σεισμούς.⁴¹ Είκοσι δύο (22) επιδημίες πανώλης με χιλιάδες θύματα, με κυριότερη την επιδημία πανώλης το 1592, όπου μόνο στο Ηράκλειο είχαν χάσει την ζωή τους 8600 άτομα σε σύνολο 16500 κατοίκων. Επίσης είχαν να αντιμετωπίσουν περιόδους ξηρασίας, ανομβρίας και μεγάλες περιόδους πείνας στον πληθυσμό. Επιπλέον πολύ συχνά έπρεπε να αντιμετωπίσουν τις επιδρομές πειρατών με το φοβερότερο όλων τον Χαϊρεδιν Μπαρμπαρόσα.

5.6 Ο Κρητικός Πόλεμος (1645-1669)

Στα μέσα του 17^{ου} αιώνα η Κρήτη ήταν το τελευταίο Κάστρο της Χριστιανοσύνης στην Ανατολική Μεσόγειο. Η σωτηρία της από τους Οθωμανούς ήταν ζήτημα ύψιστης πολιτικής και στρατιωτικής σημασίας. Ήταν ένας πόλεμος ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς. Η Κύπρος είχε υποταχθεί στους Οθωμανούς το 1570. Η Κρήτη ήταν η μοναδική χριστιανική περιοχή στην Ανατολική Μεσόγειο. Είχε προνομιακή γεωγραφική θέση, μεγάλα λιμάνια, οχυρά, πλούτο, ποικιλία προϊόντων.⁴² Επιπλέον παρά την στρατιωτική της ισχύ η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν αισθάνονταν ασφαλής όσο οι γαλέρες της Βενετίας έπλεαν μεταξύ Κρήτης, Αιγαίου και Γαληνοτάτης. Με την κατάκτηση της Κρήτης θα συμπληρώνονταν οι Τουρκικές κατακτήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Στις 4 Οκτ 1669 με την κατάληψη του Χάνδακα από τους Οθωμανούς η Βενετία κατέχει τα τρία θαλάσσια φρούρια της Γραμβούσας, της Σούδας και της Σπιναλόγκας άνευ πλέον γεωπολιτικής αξίας. Η κατοχή τους δίνει ελπίδα στην Γαληνότατη ότι η Κρήτη θα επανέρθει

⁴⁰ Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 163-250

⁴¹ Στις χρονολογίες 1304, 1353, 1508, 1629, 1650.

⁴² Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 251-252

σε αυτήν. Ελπίδα που θα διαψευστεί οριστικά στο τέλος του 17^{ου} αιώνα με την συνθήκη του Καρλοβιτς^{43, 44}

Η κατάληψη της Κρήτης από τους Οθωμανούς είχε ως συνέπεια τον εξοβελισμό της Βενετίας από τον έλεγχο της Ανατολικής Μεσογείου με τρομερές γεωπολιτικές και οικονομικές συνέπειες. Με την απώλεια της Μεγαλονήσου η Βενετία δεν θα μπορέσει να αντιπαραβληθεί με τις Αυτοκρατορίες που έρχονται στο παγκόσμιο προσκήνιο, την Βρετανία, την Γαλλία και την Ισπανία. Το διαμορφωμένο πλαίσιο ισχύος της εποχής που στηρίζονταν στα στοιχεία της εδαφικής και οικονομικής ζωτικότητας θα έχει την Βενετία εκτός αυτού, συνέπεια της απώλειας της Κρήτης.⁴⁵

5.7 Από την τουρκοκρατία έως την ένωση (1669-1913)

Οι συνέπειες της τουρκοκρατίας στο νησί ήταν μεγάλες. Η κρητική οικονομία συρρικνώθηκε σε υποτυπώδεις μορφές αγροτικού και ποιμενικού βίου, το εμπόριο εκμηδενίστηκε. Υπήρξε πνευματικό σκότος, η Κρητική αναγέννηση διακόπηκε απότομα, Όσοι λόγιοι σώθηκαν εκπατρίστηκαν παίρνοντας μαζί τους βιβλία και χειρόγραφα, κρητικές βιβλιοθήκες ιδιωτικές και μοναστηριακές καταστράφηκαν. Ο πληθυσμός της Κρήτης λόγω των πολλών επαναστάσεων και των σφαγών μειώθηκε στο μισό.^{46, 47} Βεβαία αυτή ήταν η τελευταία στρατιωτική επιτυχία των Οθωμανών

5.7.1 Το Κρητικό Ζήτημα

Στον 18^ο αιώνα προκύπτει το «Ανατολικό Ζήτημα», δηλαδή η διατήρηση ή όχι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την πολιτικοοικονομική

⁴³ Ανδρονίκη Διαλέτη/Γιώργος Πλακωτός/Αννα Πουπου «Η Ιστορία της Βενετίας και της Βενέτικης Αυτοκρατορίας 11^{ος} -18^{ος} Αιώνας Κοινωνία, Οικονομία, Πολιτισμός» σελίς 64

⁴⁴ Η συνθήκη τερμάτισε τον αυστροοθωμανικό πόλεμο του 1683-1697 στον οποίο οι Οθωμανοί ηττήθηκαν στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9A%CE%AC%CF%81%CE%BB%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CF%84%CF%82 (πρόσβαση στις 8 Φεβ 2021)

⁴⁵ Ανδρονίκη Διαλέτη/Γιώργος Πλακωτός/Αννα Πουπου «Η Ιστορία της Βενετίας και της Βενέτικης Αυτοκρατορίας 11^{ος} -18^{ος} Αιώνας Κοινωνία, Οικονομία, Πολιτισμός» σελίς 64-66

⁴⁶ Υπολογίζεται ότι στην μεγάλη επανάσταση του 1821-1830 ενώ ο πληθυσμός ήταν στις αρχές του 1821 περίπου 213.000 κατέβηκε στις 129.000 κατά την απογραφή του 1832-33 που διενέργησε ο Μουσταφά Πασας με εντολή του Μεχμέτ Αλή της Αιγύπτου.

⁴⁷ Θεοχάρης Δετοράκης «Η ιστορία της Κρήτης» σελίς 271-397

εκμετάλλευση των κτήσεων της από τις Μεγάλες Δυνάμεις.⁴⁸ Το ενδιαφέρον τους να καθορίσουν την εξέλιξη των γεγονότων στην Κρήτη ενέταξε το «Κρητικό Ζήτημα» ως μέρος του «Ανατολικού Ζητήματος». Τα συγκρουόμενα συμφέροντα τους στην Ανατολική Μεσόγειο συμπάρευσαν την Κρήτη στην μη ενσωμάτωση στα όρια του Ελληνικού Κράτους.⁴⁹

Η Μεγάλη Βρετανία επιδίωκε τον έλεγχο των ναυτικών οδών επικοινωνίας με τις Ινδίες και τα παράλια της Μεσογείου και για αυτό πίεζε την Πύλη να της παραχωρήσει το λιμάνι της Σούδας όπως μας πληροφορεί ο Έλληνας πρόξενος Γρυπάρης σε έγγραφό του στο Υπουργείο Εξωτερικών στις 12 Φεβ 1888.⁵⁰ Απεναντίας Ρώσοι και Γάλλοι ασκούσανε μια έμμεση επιρροή στον πληθυσμό της περιοχής ως στάση αντίδρασης στην πολιτική της Μεγάλης Βρετανίας.

5.7.2 Η διεθνής συγκυρία του 1866 – 1869 μέχρι την ένωση του 1913

Το 1866 εξερράγη η Μεγάλη Κρητική επανάσταση. Με κεντρικό επεισόδιο το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου που δημιουργήσε έντονη εντύπωση στην Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη για τα τεκτενόμενα στην Κρήτη.

Τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου ήταν αλληλοσυγκρουόμενα. Η Αγγλία ήταν υπέρ της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Αν γίνονταν προσάρτηση της Κρήτης από την Ελλάδα θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Ρωσίας. Η Αγγλία έβλεπε αυτονομία της Κρήτης υπό την σκέπη της, όπως είχε η Γαλλία την Αίγυπτο. Όμως με την διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ το 1869 και την ήττα της Γαλλίας στον Γαλλοπρωσικό πόλεμο (1870), η Γαλλία δεν μπόρεσε να κρατήσει την Αίγυπτο στην οποία κυριαρχεί, η Αγγλία. Η οποία το 1882, αλλάζει τακτική σε σχέση με το «Κρητικό Ζήτημα» και προωθεί την λύση της αυτονομίας σε

⁴⁸ Κ.Ε. Παδουβάς, «Κρήτη 1897-1913 Πολυεθνικές Ενοπλες Δυνάμεις, Κατοχή - Αυτονομία - Ένωση με την Ελλάδα, Αθήνα 1997, σελίς 20

⁴⁹ Σβορώνος Ν., «Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας βιβλιογραφικός οδηγός Σπύρου Ασδραχά Σ., έκδ. θ', Αθήνα 1985 σελίς 105

⁵⁰ Σβορώνος Ν., «Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας βιβλιογραφικός οδηγός Σπύρου Ασδραχά Σ., έκδ. θ', Αθήνα 1985 σελίς 105

αντίθεση με τους Κρητικούς και τις ελληνικές κυβερνήσεις που απαιτούσαν την ένωση με την Ελλάδα⁵¹

5.7.3 Ελληνική πρωτοβουλία και αντιδράσεις των Μ. Δυνάμεων (1896 - 1897)

Οι Βρετανοί την περίοδο εκείνη προωθούσαν ως ρεαλιστικό σενάριο την παραχώρηση αυτονομίας στην Κρήτη.⁵² Η Γερμανία λόγω συμφερόντων στο χώρο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας πρότεινε στην Τουρκία να κρατήσει σκληρή στάση απέναντι στο Κρητικό Ζήτημα.⁵³ Η Γαλλία θα προβεί σε κοινό μέτωπο με τους Βρετανούς απέναντι σε Ρώσους και Γερμανούς.⁵⁴ Η Ιταλία λόγω εσωτερικής κοινής γνώμης θα τεθούν υπέρ των κρητών⁵⁵ Η Αυστροουγγαρία απαιτούσε από την Ελλάδα να σταματήσει να παρέχει οποιαδήποτε υποστήριξη στους αντάρτες της Κρήτης και Μακεδονίας. Έπειτα ήρθε σε μυστική συμφωνία το 1897 με την Ρωσία για την διατήρηση του status quo στα Βαλκάνια περισσότερο για να μην αφήσει την Ρωσία να εξασκήσει διαφορετική πολιτική απέναντι στην Ελλάδα.⁵⁶

Στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ο Σουλτάνος στις δεκαετίες 1880-1890 δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει τα εθνικά αποσχιστικά κινήματα και να επιβάλλει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις, υιοθετώντας στρατηγικές εθνοκάθαρσης, σφαγιάζοντας 6000 Αρμένιους στην Κωνσταντινούπολη. Ο αντίκτυπος που δημιουργήσε ήταν τεράστιος και έδωσε στους κρητικούς ευκαιρία για νέα δράση.

Σε αυτήν την εις βάρος της πολιτική και διπλωματική συγκυρία η κυβέρνηση Θ. Δηλιγιάννη της Ελλάδος, πιεζόμενη από την αντιπολίτευση Δ. Ράλλη κάνει δύο λάθη. Το πρώτο ήταν να διατάξει απόπλου τμημάτων στόλου υπό τον Πρίγκιπα Γεώργιο με κατεύθυνση τα Χανιά και το δεύτερο ήταν να διατάξει την αποστολή εκστρατευτικού

⁵¹ Δήμητρα Γ. Μόσχου «Βασική εκπαίδευση και κοινωνική οργάνωση στην Κρήτη την εποχή της Κρητικής Πολιτείας» σελίς 36-45

⁵² Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910» σελίς 54-55

⁵³ Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910» σελίς 62-63

⁵⁴ Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910» σελίς 67-70

⁵⁵ Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910» σελίς 70-71

⁵⁶ Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910» σελίς 72-73

σώματος υπό τον Σχη Τιμολέων Βάσσο. Το εκστρατευτικό σώμα αποβιβάστηκε στο Ακρωτήρι Χανίων και κήρυξε την ένωση με την Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 1897.

Οι ενέργειες αυτές οδήγησαν σε κοινές αντιδράσεις τις Μεγάλες Δυνάμεις. Οι ναυτικές τους δυνάμεις αποβίβασαν αγήματα στο νησί και το απέκλεισαν από τον υπόλοιπο ελληνικό στόλο. Μοίρασαν το νησί σε δικές τους σφαίρες επιρροής, οι Άγγλοι κατέλαβαν το Ηράκλειο, οι Αυστριακοί την Κίσσαμο, οι Γάλλοι την Σητεία, οι Γερμανοί την Σούδα, οι Ιταλοί και οι Ρώσοι το Ρέθυμνο και όλες μαζί είχαν στρατιωτικά τμήματα στα Χανιά.

Η Ελλάδα έχασε τον πόλεμο του 1897 της επιβλήθηκε Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος και εν μέρη λύθηκε το Κρητικό Ζήτημα δίνοντας οι Μεγάλες Δυνάμεις καθεστώς αυτονομίας στην Κρήτη από το 1898 έως το 1913. Τα ξένα στρατεύματα αποχώρησαν οριστικά το 1909 όταν κρίθηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις ότι ο Ελευθέριος Βενιζέλος είχε εξασφαλίσει απολύτως την τάξη στο νησί. Επέμεναν όμως στην αυτονομία της Κρήτης μέχρι το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων. Στις 30 Μαΐου 1913 υπογράφεται η Συνθήκη του Λονδίνου όπου με το άρθρο 4 ο Σουλτάνος παραιτήθηκε από όλα τα δικαιώματά του στην Μεγαλόνησο. Επίσημως η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα έγινε στις 1 Δεκεμβρίου 1913.

Το «Κρητικό Ζήτημα» ως μέρος του «Ανατολικού Ζητήματος» είχε και την παράμετρο που σχετίζονταν με την Ελλάδα. Αν η Κρήτη ενσωματώνονταν στην Ελλάδα αυτή θα ενισχύονταν από πλευράς πληθυσμού και εδαφών θα την καθιστούσε δυναμική και καταλυτική δύναμη στην Μεσόγειο πράγμα στο οποίο ήταν αντίθετες οι Μ. Δυνάμεις. Τα συμφέροντα των Μ. Δυνάμεων συγκρούονται και στην Κρήτη η οποία βρίσκεται σε καίριο σημείο μεταξύ Αφρικής -Ασίας- και Ευρώπης. Τα προαναφερθέντα ήταν οι λόγοι που η Κρήτη άργησε να ενσωματωθεί στην κυρίως Ελλάδα παρόλο τους αιματοβαμμένους αγώνες των κρητών

5.8 Η Μάχη της Κρήτης (20 ΜΑΙΟΥ -29 ΜΑΙΟΥ 1941)

Αν θέλουμε να αποδείξουμε την γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία της Κρήτης αρκεί να εξετάσουμε την στρατηγική αξία της όπως την είδαν οι πρωταγωνιστές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η Κρήτη μαζί με την Μάλτα έλεγχαν τους θαλάσσιους δρόμους της Ανατολικής Μεσογείου. Το λιμάνι της Σούδας αποτελούσε κύριο σταθμό ανεφοδιασμού για το Βρετανικό Ναυτικό. Ο Τσόρτσιλ τόνιζε συνεχώς στον Στρατηγό Αρτσιμπαλντ Γουέιβελ⁵⁷ *«Πρέπει να κρατήσουμε την Κρήτη πάση Θυσία» και «θα ενισχύσουμε την άμυνα της Κρήτης και θα την υποστηρίξουμε μέχρι εσχάτων»*.⁵⁸

Η Κρήτη απασχολούσε τον Χίτλερ πριν ακόμα η Ιταλία επιτεθεί εναντίον της Ελλάδος. Πίστευε ότι η κατάληψή της θα εξασφάλιζε μια ταχεία επιτυχία στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι λόγοι για τους οποίους ο Χίτλερ επιδίωκε την κατάκτηση της νήσου αναφέρονται επιγραμματικώς στην ανακοίνωση του Γενικού Γερμανικού Στρατηγείου της 12 Ιουν 1941.⁵⁹

5.8.1 Η Στρατηγική αξία της νήσου Κρήτης κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

Η Κρήτη κείται στο μέσο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου αποτελεί τμήμα της φυσικής προστασίας της γραμμής Γιβραλτάρ -Μάλτα-Κύπρος- Συρία υπό την κάλυψη της οποίας και μόνο ήταν δυνατόν να εκτελεστούν οι μεταφορές στην θαλάσσια οδό Διώρυγα του Σουέζ- Ειρηνικό Ωκεανό-Ινδικό Ωκεανό και να μεταφέρονται προσωπικό και υλικά από και προς τις Βρετανικές βάσεις της Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής. Το μεγαλύτερο μέρος των πηγών ανεφοδιασμού των βάσεων αυτών

⁵⁷ Αρτσιμπαλντ Γουέιβελ Γενικό Διοικητή Δυνάμεων Μέσης Ανατολής

⁵⁸ DAVID BREWER «Ελλάδα 1940-1949 Πόλεμος-Κατοχή-Αντίσταση- Εμφύλιος» σελίς 70

⁵⁹ «Ως ισχυρό ναυτικό και αεροπορικό στήριγμα εις άμεσον γειτνίαση των θαλασσιών συγκοινωνιών δια του Αιγαίου, ως προκεχωρημένη βάση καλύψεως και εξασφαλίσεως δια τα πλευρά του Βορειοαφρικανικού μετώπου και της βρετανικής θαλάσσιας επικοινωνίας μεταξύ Αλεξάνδρεια, και Μάλτας, η Κρήτη ήτο δια τις πολεμικές επιχειρήσεις του αντιπάλου εις την Ανατολική Μεσόγειο εξ ίσου μεγάλης σημασίας, τώσον από επιθετικής, όσον και από αμυντικής απόψεως. Την ίδια σημασία είχε η νήσος αντιστρόφως δια της περαιτέρω επιχειρήσεις της Γερμανικής Στρατιωτικής Ηγεσίας εις την Ανατολική Μεσόγειο»

βρίσκονταν στην Ινδία, την Ωκεανία και Νότια Αφρική, από το προαναφερθέν συμπεραίνεται η κεφαλαιώδης σημασία που είχε για τους Βρετανούς η Κρήτη να παραμείνει σε φίλια χέρια με αυτούς συμμάχων.⁶⁰

5.8.2 Ποια γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα θα αποκτούσαν οι σύμμαχοι από την κατοχή της Κρήτης.

Η κατοχή της Κρήτης από τις συμμαχικές δυνάμεις παρείχε τα παρακάτω πλεονεκτήματα:

α. Κατεχόμενη από συμμαχικές δυνάμεις η Κρήτη δημιουργούσε μεγάλες δυσχέρειες στην εχθρική αεροπορία. Για να προσβάλει Βρετανικές βάσεις στην Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή υποχρεώνονταν να εξορμά από μεμακρυσμένα αεροδρόμια της Ηπειρωτικής Ευρώπης.

β. Αποτελούσε για τους συμμάχους μια προωθημένη αεροναυτική βάση, επιπλέον μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως βάση αμφίβιων επιχειρήσεων προς τα νησιά του Αιγαίου και της Δωδεκανήσου.

γ. Έλεγε την θαλάσσια και εναέρια επικοινωνία της Δωδεκανήσου με την υπόλοιπη Ευρώπη.

δ. Αποτελούσε μια σοβαρή απειλή για τις Ρουμανικές πηγές πετρελαίου οι οποίες απείχαν από την Κρήτη 700 περίπου μίλια.

ε. Συνέβαλλε στην εξασφάλιση των μεταφορών από τους λιμένες του Ειρηνικού και του Ινδικού διάμεσο της διώρυγας του Σουέζ προς τις βρετανικές βάσεις της Μεσογείου – Μέσης Ανατολής γιατί όπως προαναφέρθηκε αποτελούσε φυσικό τμήμα της προστατευτικής γραμμής Γιβραλτάρ-Μάλτα-Κύπρος-Συρία-Κρήτη-Κύπρος.

⁶⁰ ΔΙΣ/ΓΕΣ «Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος η Μάχη της Κρήτης» σελίς 1

στ. Η Κρήτη αποτελούσε το μόνο ελεύθερο τμήμα της Ελληνικής επικράτειας που διέθετε ελληνικά και βρετανικά στρατεύματα. Ήταν το τελευταίο τμήμα στο οποίο υπήρχε η έννοια του ελεύθερου Ελληνικού κράτους. Συνεπώς η διατήρηση της είχε τεράστια ηθική και πολιτική σημασία για την Ελλάδα και την Βρετανία.

ζ. Η γεωστρατηγική υποβάθμιση του νησιού οφείλονταν στο ότι οι ζωτικοί χώροι αυτής βρίσκονταν επί της βόρειας ακτής. Λόγω θέσης τους ήταν ευάλωτοι από αέρος προσβολή^{61, 62}

5.8.3 Ποια γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα θα αποκτούσαν οι δυνάμεις του άξονα από την κατοχή της Κρήτης.

Αν καταλαμβάνόταν η Κρήτη από τις δυνάμεις του άξονα θα έδινε σε αυτές τα παρακάτω αποτελέσματα:

α. Την δυνατότητα άμεσης αεροπορικής απειλής εναντίον θαλασσιών και αεροπορικών μεταφορών των συμμάχων. Ιδιαίτερα εναντίον μεταφορών που διενεργούσαν οι σύμμαχοι δια της Μεσογείου Θαλάσσης.

β. Καθιστούσε την Τουρκία από ουδέτερη χώρα μάλλον φίλη χώρα προσκείμενη στον Άξονα.

γ. Καθιστούσε το Αιγαίο Πέλαγος αξονική λίμνη η οποία θα επικοινωνούσε χωρίς ναυτική παρενόχληση με τα λιμάνια του Ευξείνου Πόντου της Αδριατικής και της διώρυγας της Κορίνθου.

δ. Αποτελούσε εξαιρετική βάση εξορμήσεως των δυνάμεων του άξονα προς Μέση Ανατολή, Σουέζ, Αίγυπτο και γενικά προς τις χώρες της Βόρειας Αφρικής. Η απόσταση της Κρήτης από αυτές τις περιοχές είναι λιγότερη από 250 μίλια. Άρα διευκολύνονταν από άποψη αποστάσεως οι ενέργειες κατά των Βρετανικών βάσεων οι οποίες βρίσκονταν στην Μέση Ανατολή και Αφρική.

⁶¹ ΓΕΣ / ΔΙΣ «Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος η Μαχη της Κρήτης» Εκδόσεις ΔΙΣ σελίς 1

⁶² ΓΕΣ/ΔΙΣ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» Εκδόσεις ΔΙΣ-ΑΘΗΝΑ 199 σελίς 301-302

ε. Η Κρήτη σύνδεε την κατεχόμενη από τον Άξονα Ευρώπη με το νοτιοανατολικότερο προπύργιο του την Δωδεκάνησο^{63, 64}

5.9 Η Κρήτη κατά την απελευθέρωση της Ελλάδος και η γεωστρατηγική της σημασία κατά τον εμφύλιο πόλεμο

α. Μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος από τους Γερμανούς, υπάρχει μάλλον ένα άγνωστο γεγονός στην ιστορία της Κρήτης το οποίο αποδεικνύει την γεωστρατηγική συμμαχία που έδιναν οι Άγγλοι στο νησί. Τον Οκτώβριο του 1944 απελευθερώθηκε η Ελλάδα αλλά οι Γερμανικές δυνάμεις διατηρώντας όλο τον οπλισμό τους και συμπεριφερόμενες ως στρατός κατοχής παρέμειναν στην Κρήτη μέχρι το Μάιο του 1945.

Στην Ελλάδα η κατάσταση μετά το 1944 άρχισε να περιπλέκεται. Η Αγγλία φοβόνταν ότι η Ελλάδα θα εισέλθει μεταπολεμικά στην σφαίρα επιρροής της κομμουνιστικής ΕΣΣΔ. Κατάσταση που θα επηρέαζε τα συμφέροντά της στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Βρετανία προσπάθησε να εξασφαλίσει μια ισορροπία δυνάμεων στην Ελλάδα όταν θα αποχωρούσαν οι Γερμανοί καθώς δεν γνώριζαν αν κυβέρνηση Παπανδρέου θα επέστρεφε από την Αίγυπτο, λόγω αντιρρήσεων που έθετε ο ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ. Οι Βρετανοί με τους Γερμανούς ήρθαν σε συμφωνία. Οι Γερμανοί θα φεύγαν ανενόχλητοι από τα νησιά και την ηπειρωτική Ελλάδα αλλά οι Γερμανοί θα παραδίδαν αμαχητί την Αθήνα και Θεσσαλονίκη στους Άγγλους.

Η παραπάνω συμφωνία λειτούργησε μέχρι που διακόπηκε η αναχώρηση από την Σούδα και το αεροδρόμιο του Μάλεμε των Γερμανοιταλικών δυνάμεων. Είχανε αποχωρήσει 50.000 άτομα από τις 67.0000 συνολικά. Ο λόγος ήταν ότι οι Άγγλοι κατέστρεφαν τα γερμανικά αεροπλάνα που τους μετέφεραν. Οι απομείναντες περί τις 17.000 Γερμανοί και Ιταλοί αναπτύχθηκαν στην παραλιακή λωρίδα που είχε μήκος 65 χιλ. από Γεωργιούπολη μέχρι Πλακαλώνα Κισσάμου και με βάθος 16χιλ προς το νότο.(ΟΧΥΡΑ ΓΡΑΜΜΗ). Σε συνέχεια αυτού οι Άγγλοι προπαγάνδιζαν μέσω δικών τους

⁶³ ΓΕΣ/ΔΙΣ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» Εκδόσεις ΔΙΣ-ΑΘΗΝΑ 199 σελίς 301-302

⁶⁴ ΓΕΣ / ΔΙΣ «Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος η Μάχη της Κρήτης» Εκδόσεις ΔΙΣ σελίς 1-2

ανθρώπων για προσάρτησή της νήσου με την Αγγλία, μάλιστα είχαν ορίσει και τοπικό διοικητή σε περίπτωση που το παραπάνω γεγονός συνέβαινε. Στις 8 Μαΐου 1945 η Γερμανία παραδόθηκε άνευ όρων στους συμμάχους. Ο Στρατηγός Μπέντακ έλαβε εντολή να παραδοθεί στους Άγγλους στις 9 Μαΐου 1945. Το βράδυ στις 9 Μαΐου 1945 στην «βίλα Αριάδνη» της Κνωσού υπογράφηκε μεταξύ του Γερμανού Σγου Μπέντακ και του Βρετανού Κίρκμαν ως εκπροσώπου του «Ανώτατου συμμάχου αρχηγού του Μεσογειακού Επιχειρησιακού Θεάτρου» και του Έλληνα Στρατιωτικού Διοικητή Κρήτης Γ. Φουντουλάκη το έγγραφο τοπικής παραδόσεως των εν Κρήτη Γερμανικών και Ιταλικών Δυνάμεων, Βέβαια το επίσημο κείμενο συντάχθηκε στην Αγγλική μεταξύ Άγγλων και Γερμανοιταλών με την υπογραφή του Έλληνα στρατηγού πράγμα που αποδεικνύει την μεγάλη σπουδαιότητα που είχε η Κρήτη για τα Βρετανικά συμφέροντα. Βλέπε Παράτημα «Ζ».

β. Μετά την απόβαση των Συμμάχων στην Σικελία οι Άγγλοι δεν είχαν λόγο να ενισχύσουν στην Ελλάδα τα αντάρτικα σώματα προκειμένου να παραπλανούνται οι Γερμανοί και να απασχολούν τις δυνάμεις τους. Οι Άγγλοι έβλεπαν μια επαπειλούμενη εμφύλια σύρραξη στον Ελλαδικό χώρο. Αν εμφύλιος αυτός πόλεμος έπαιρνε τροπή που θα ανέτρεπε τους στρατηγικούς στόχους τους που ήταν η διατήρηση της Ελλάδος στο δυτικό «μπλόκ», θα έπρεπε να διατηρήσουν την παρουσία τους στην Ανατολική Μεσόγειο μέσω της παρουσίας τους στην Κρήτη. Χαρακτηριστικό είναι η Γερμανική σημαία κατέβηκε στις 23 Μαΐου 1945 από το νησί 11 μέρες μετά την παράδοσή της «ΟΧΥΡΑ» γραμμής Κρήτης.^{65, 66}

6. Κεφ 3^ο: Η επικαιροποίηση της γεωστρατηγικής και γεωπολιτικής αξίας της Κρήτης

6.1 Γεωγραφική εξέταση

Από γεωπολιτική άποψη, η ισχύς ενός κράτους εξαρτάται από γεωγραφικούς παράγοντες όπως θέση, μέγεθος, σχήμα, βάθος κλίμα, πληθυσμός, ανθρώπινο δυναμικό,

⁶⁵«Γερμανοί, Βρετανοί και απελευθέρωση της Κρήτης: 'Άγνωστες πτυχές» διαθέσιμο στο https://infognomonpolitics.gr/2012/04/blog-post_4466-5/ πρόσβαση στις (31 Ιαν 2021)

⁶⁶«Γιατί οι Ναζί παρέμειναν στην Κρήτη ακόμα 8 μήνες μετά την απελευθέρωση» διαθέσιμο στο <https://www.cretanmagazine.gr/giati-i-nazi-pareminan-stin-kriti-akoma-8-mines-meta-tin-apeleftherosi/> (πρόσβαση στις 31 Ιαν 2021)

φυσικούς πόρους, βιομηχανική δυναμικότητα και κοινωνική και πολιτική οργάνωση. Η γεωγραφία με τον τρόπο αυτό συνιστά πλαίσιο όπου αναπτύσσονται οι παράγοντες ισχύος μια χώρας. Την σημασία των γεωγραφικών χαρακτηριστικών για την ανάπτυξη της περιοχής την διατυπώνει σε ότι αφορά τους Έλληνες ο Στραβων: «*..καθ'απερ οι Έλληνες, όρη και πέτρας κατέχοντες ωκοούν καλώς δια πρόνοια την περι τα πολιτικά και τας τεχνας και την άλλην σύνεσιν την περί βίον*»^{67, 68}

6.1.1 Θέση – Όρια- Έκταση

Η Κρήτη βρίσκεται σε κεντρική θέση στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου απέχει 120 Km από το ακρωτήριο Μαλέας της Πελοποννήσου, περί τα 200 Km από τις Μικρασιατικές ακτές και περί τα 300 Km από τις ακτές της Βόρειας Αφρικής. Αποτελεί το νοτιότερο σημείο της Ευρώπης και του ελληνικού χώρου (συγκεκριμένα η νήσος Γαύδος). Είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδος και το πέμπτο σε μέγεθος της Μεσογείου. Από Βορρά, βρέχεται από το Κρητικό πέλαγος από Νότο, από το Λιβυκό πέλαγος. Έχει επιμήκες σχήμα εκτείνεται από Δυτικά προς τα Ανατολικά σε 260 χλμ μήκος και το πλάτος της κυμαίνεται από 12 μέχρι 60 χλμ. Η έκταση του νησιού είναι 8.258 τ. χλμ με το ανάπτυγμα των ακτών του είναι 1.046 χλμ^{69 70}

6.1.2 Ορεογραφία- Διαμερισμάτωση – Πεδιάδες.

Το νησί το διασχίζει μια επιμήκης οροσειρά η οποία διαχωρίζεται σε τέσσερις ορεινούς όγκους οι οποίοι από Δυτικά προς Ανατολικά είναι τα Λευκά όρη, το όρος Ίδη το όρος Δίκτη και τα όρη της Σητείας. Τα παραπάνω όρη καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του νησιού και το διαμερισμάτων κατά την έννοια του μήκους σε Βορά και Νότο σε πέντε εδαφικά διαμερίσματα: Χανίων, Ηρακλείου, Ρεθύμνου, Μεσσαράς, Λασιθίου. Η Κρήτη είναι μια από τις πιο ορεινές περιοχές της Ελλάδας και οι πεδινές εκτάσεις της είναι περιορισμένες οι μεγαλύτερες βρίσκονται στο Βόρειο τμήμα του νησιού και είναι: Πεδιάδα Χανίων, Πεδιάδα Ρεθύμνου, Πεδιάδα Ηρακλείου-Καστελιού, Πεδιάδα Μεσσαράς

⁶⁷ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 48

⁶⁸ Στράβωνος Γεωγραφικά , Βιβλίο Β΄ κεφ 5 , παρ 26

⁶⁹ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ» ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 19988 σελίς 315

⁷⁰ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 215

6.1.3 Υδατογραφία- Ακτογραφία

Το νησί δεν έχει μεγάλα ποτάμια και αυτά που υπάρχουν δεν έχουν συνεχή ροή. Υπάρχουν τρεις λίμες με μεγαλύτερη αυτή της Λίμνης Κουρνά. Οι Βόρειες ακτές του νησιού χαρακτηρίζονται από ομαλότητα οι Νότιες είναι ευθύγραμμες και απότομες.

Τα κυριότερα λιμάνια του νησιού βρίσκονται στις Βόρειες ακτές και είναι τα εμπορικά των Χανίων, Σούδας, Ρεθύμνου, Ηρακλείου Αγίου Νικολάου και Αγ. Γαλήνης καθώς και ο Πολεμικός Ναύσταθμός της Σούδας . Από τα εμπορικά λιμάνια, τα σπουδαιότερα και με τον καλύτερο τεχνικό εξοπλισμό είναι της Σούδας και του Ηρακλείου και ακολουθεί αυτό του Ρεθύμνου. Τα υπόλοιπα είναι μικρής χωρητικότητας.⁷¹

6.1.4 Συγκοινωνίες

Την Κρήτη την διασχίζει κατά μήκος των Β. ακτών της μια κύρια οδική αρτηρία η οποία διέρχεται από Καστέλι Κίσσαμου – Χανιά -Ρέθυμνο-Ηράκλειο Αγ Νικόλαο – Σητεία, από αυτή διασπάται προς το Νότο υπάρχει ικανός αριθμός εγκάρσιων οδεύσεων από Βορρά προς Νότο. Οι Θαλάσσιες συγκοινωνίες της Κρήτης διεξάγονται από τα κύρια λιμάνια της προς τα λιμάνια του εσωτερικού και προς το εξωτερικό. Στο νησί υπάρχουν επτά αεροδρόμια:⁷² Η ύπαρξη τόσων αεροδρομίων την καθιστά ένα γιγάντιο αεροπλανοφόρο στο χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.⁷³

6.1.5 Κλίμα

Το κλίμα της Κρήτης είναι εύκρατο και μάλλον το ηπιότερο της Ευρώπης. Ανήκει σε δύο κλιματολογικές ζώνες την Μεσογειακή και την Β. Αφρική. Ο χειμώνας είναι ήπιος με πολλές βροχοπτώσεις στις δυτικές περιοχές και οι χιονοπτώσεις είναι ποιο συχνές στις ορεινές περιοχές του νησιού. Το καλοκαίρι οι μέσες θερμοκρασίες κυμαίνονται από 25 έως 30 βαθμούς κελσίου μάλλον χαμηλότερες σε σχέση με την

⁷¹ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ» ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 19988 σελίς 317-318

⁷² Τα αεροδρόμια στην Κρήτη είναι : Του Μαλεμε Ηρακλείου ,Καστελιού, Τυμπακίου, Ρεθύμνου ,Χανίων, και Σητείας

⁷³ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ « Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 315-320

ηπειρωτική Ελλάδα και οι βροχές στην θερινή περίοδο είναι σπάνιες. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές θερμοκρασίας από το βόρειο στο νότιο τμήμα του νησιού λόγω σημαντικών κλιματολογικών διαφοροποιήσεων.^{74, 75}

6.1.6 Πληθυσμός – Κατοικημένοι τόποι Ασχολίες Κατοίκων

Ο πληθυσμός του νησιού είναι περίπου 623.000 περίπου κατοίκους και μάλιστα είναι περιφέρεια που έχει αύξηση του πληθυσμού της ανά 1000 κατοίκους (οι άλλες δύο είναι Κεντρική Ελλάδα και Νότιο Αιγαίο) με υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων.⁷⁶ Η οικονομία του νησιού είναι αγροτική και κτηνοτροφική το κλίμα ευνοεί την παραπάνω οικονομική δραστηριότητα. Επίσης σημαντικό ρόλο στην οικονομία του νησιού έχει και η αλιεία η οποία συνεχώς αναπτύσσεται. Σημαντικός παράγοντας στην οικονομία της Κρήτης είναι ο τουρισμός ο οποίος ευνοείται από το κλίμα σχεδόν για όλο το χρόνο, από τις φυσικές καλλονές της περιοχής και από την ιστορικότητα του νησιού. Επίσης σημαντικό τμήμα στην οικονομία της Κρήτης σχετίζεται με την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Το ανθρώπινο υλικό της Κρήτης σε συνδυασμό με τα λιμάνια ,αεροδρόμια και οικονομική παραγωγή την καθιστά μια αξιόλογη πηγή πολεμικού δυναμικού.^{77,78}

6.2. Επικαιροποίηση της γεωστρατηγικής αξίας της Κρήτης λόγω θέσεως

Η Κρήτη είναι σημαντικό γεωπολιτικό κέντρο στην Ανατολική Μεσόγειο γειτνιάζει με γεωπολιτικά κέντρα της εγγύς Ανατολής (Συρία, Λίβανος, Αίγυπτος, Σουέζ, κόλπος Σύρτης, Κύπρος Ανατολικό Αιγαίο, Δαρδανέλια, Στενά Βοσπόρου, Αλεξανδρέττα , Ιράκ, Ιράν, Τουρκία, Κασπία, Χώρες του Μαγκρεπ)

Η Κρήτη βρίσκεται στην ναυτική οδό του Ατλαντικού με τον Ινδικό Ωκεανό. Από την προαναφερθέν διαδρομή διακινείται το πετρέλαιο του Περσικού Κόλπου (μέσω Σουέζ), - Κασπία (μέσω Τσειαχαν) και της Β. Αφρικής προς αγορές της Δύσης.

⁷⁴ Το κλίμα της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.meteo24news.gr/2014/01/to-klima-tis-kritis.html> (έγινε πρόσβασή στις 29 Δεκ 2020)

⁷⁵ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ « Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 315-320

⁷⁶ Ο πληθυσμός της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.patris.gr/2017/08/28/i%EF%80%88kriti-ine-dimografika-pio-evrosti-periferia-tis-choras/> (έγινε πρόσβασή στις 29 Δεκ 2020)

⁷⁷ Κρήτη Οικονομία διαθέσιμο στο <https://www.thehotel.gr/info/> (έγινε πρόσβαση στις 9 Φεβ 2021)

⁷⁸ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ « Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 319-320

Η γεωστρατηγική αξία προκύπτει από την αγγλοσαξονική γεωπολιτική σχολή (Mackinder, Spykman, Mahan) διότι βρίσκεται μεταξύ 35^{ου} και 36^{ου} παραλλήλου. Το τετράγωνο αυτό περιέχει το ανατολικό άκρο Κύπρο (Επισκοπή, Ακρωτήρι, Λάρνακα, Δεκέλεια και Λευκόνεικος) - Κρήτη- Μάλτα - Γιβραλταρ. Διαμέσου της υπόψη ζώνης η Μεγάλη Βρετανία έλεγχε μέχρι την παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή, ολόκληρη την Μεσόγειο. Η γεωπολιτική πολιτική της Δύσης θεωρεί ότι ο έλεγχος της Μεσογείου και της θάλασσας της Ιαπωνίας οδηγεί στην παγκόσμια κυριαρχία.⁷⁹

Οι αγγλοσαξονικές δυνάμεις διαχρονικά επιθυμούσαν την ενοποίηση του ευρωασιατικού χώρου. Αυτό θα υλοποιούνταν μέσω της κυριαρχίας μιας μεγάλης δύναμης και της «καθ' οδού της στις ζεστές θάλασσες» συνυφαίνεται με τον έλεγχο της περιμέτρου αυτής της δεσπόζουσας εδαφικής μάζας. Το κόστος ελέγχου της Ευρασίας είναι δύσβακτο. Ο έλεγχος πρέπει να ασκηθεί στα «σημεία ασφυξίας» δηλαδή στις διόδους πρόσβασης στο εσωτερικό της Ευρασίας, δίνοντας την δυνατότητα «διάρρηξης» της λεγόμενης από τον Mackinder ως «καρδιά της γης»⁸⁰.

Ο σημαντικότερος θαλάσσιος κόμβος της Ευρασίας είναι το Στενό του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων, πρέπει όμως να εκλαμβάνεται ως ενιαίος χώρος με το Αιγαίο. Τα νησιά του οποίου τον καθιστούν «πέρασμα» και όχι ανοικτή προσβάσιμη θάλασσα. Το «σημείο ασφυξίας» που ελέγχει αυτήν την πρόσβαση είναι η χερσαία μάζα της Κρήτης. Ας φανταστούμε μια κλεψύδρα, τα δύο «δοχεία» της είναι ο Εύξεινος Πόντος και η Μεσόγειος. Η στένωση αυτής της κλεψύδρας έχει τα στενά ως πάνω μέρος και την Κρήτη ως κάτω.⁸¹

Η περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελεί κομβικό σημείο πριν από το Σουέζ και την Ερυθρά Θάλασσα. Λόγω των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που βρίσκονται στην περιοχή έχει αποκτήσει επιπρόσθετη αξία. Το γεωγραφικό τόξο Κρήτη - Κύπρος αποτελεί το σημείο συνάντησης τριών ηπείρων. Ο Αχμέτ Νταβούτογλου το

⁷⁹Κεφάλαιο Γεωπολιτική διαθέσιμο στο https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6156/3/01_chapter_11.pdf (έγινε πρόσβαση στις 31 Δεκ 2020)

⁸⁰ Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

⁸¹ Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

αποκαλεί «Αφροευρασία». Η χρήση του όρου οφείλεται στην οπτική του Νταβούτογλου, ο οποίος διαβλέπει μία κοινή γεωπολιτική μοίρα Αφρικής, Ευρώπης και Ασίας.⁸²

Επιπλέον αν θέλουμε να σχηματοποιήσουμε την διαχρονική Ελληνική γεωπολιτική κατάσταση θα λέγαμε ότι αποτελείται από δύο τετράγωνα όπου το εσωτερικό τετράγωνο είναι το Αιγαίο πέλαγος. Ο Αιγαϊκός χώρος χρησιμοποιείται ως πηγή ισχύος προκειμένου η κατέχουσα στο Αιγαίο κρατική οντότητα να υλοποιήσει το εθνικό συμφέρον της. Το εξωτερικό τετράγωνο περικλείει το Αιγαίο. Οι πλευρές του εξωτερικού τετραγώνου έχουν ως νότια (κάτω πλευρά) την Κρήτη, δυτικά το Ιόνιο και την Ηπειρωτική Ελλάδα και βόρεια η Μακεδονία και η Θράκη. Εξετάζοντας την Ιστορία παρατηρούμε ότι οι περίοδοι ακμής του Ελληνισμού και κατ' επέκτασης της Ευρώπης και του πολιτισμένου δυτικού κόσμου ήταν όταν το γεωπολιτικό τετράγωνο αυτό ήταν κλειστό δηλαδή όλες οι πλευρές ήταν κυριαρχούμενες υπό ελληνική πολιτική και πολιτισμική κυριαρχία. Οπότε το τετράγωνο του Αιγαίου ήταν «ανοικτό» η περιοχή της Μεσογείου – Ευρώπης ήταν επισφαλής (π.χ Πέρσες κατά την αρχαιότητα, και στα βυζαντινά χρόνια, αραβική και τουρκική παρουσία κλπ)⁸³

Η θέση της Κρήτης στην Ανατολική Μεσόγειο, η έκταση, το πλουτοπαραγωγικό δυναμικό τα λιμάνια τα αεροδρόμια την καθιστούν μια εξαιρετική περιοχή συγκεντρώσεως χερσαίων, ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων. Οι δυνάμεις αυτές μπορούν να εξαπολύσουν, να αναπτύξουν, ή να υποστηρίξουν επιχειρήσεις στην Βαλκανική, Στενά, Εύξεινο Πόντο, Μέση Ανατολή, Βόρεια Αφρική, Νότια Ιταλία, Κύπρο Μάλτα.⁸⁴⁸⁵

Αεροναυτικές δυνάμεις έχοντας ως βάση την Κρήτη μπορούν να εξορμήσουν και να διεκδικήσουν την κυριαρχία στην Κεντρική και Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Αεροπορικές και πυραυλικές δυνάμεις χρησιμοποιώντας βάσεις στην Κρήτη μπορούν να προσβάλλουν στρατηγικούς στόχους βάθους, εντός της Ευρώπης, στην περιοχή του Καυκάσου, στην Μέση Ανατολή, στην Βόρεια Αφρική και στην Υποσαχάρια Αφρική.

⁸² Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

⁸³ Περικλής Σταμπούλης «Η Γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου Ερευνητική Εργασία Νο3»»

⁸⁴ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 319-320

⁸⁵ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 215

Επιπλέον η μεγαλόνησος μπορεί να αποτελέσει ζώνη θαλασσίων και εναέριων συγκοινωνιών για την υποστήριξη επιχειρήσεων που διεξάγονται στην Βαλκανική, τον Εύξεινο Πόντο, την Μέση Ανατολή, την Βόρειο Αφρική και την Ιταλική Χερσόνησο. Συνιστά βάση εφοδιασμού ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων οι οποίες ενεργούν στον Μεσογειακό χώρο καθώς επίσης και το βάθρο μιας αερογέφυρας για την διακίνηση εφοδίων μέσων και δυνάμεων από Ελλάδα προς Μ. Ανατολή και την Β. Αφρική ή και αντίστροφα.^{86, 87}

Η Κρήτη κείται στο μέσο της απόστασης μεταξύ Ηπειρωτικής Ελλάδος και Αιγύπτου και ελέγχει τις οδούς προς την Διώρυγα του Σουέζ και την Β. Αφρική. Αν μια δύναμη κατέχει ταυτόχρονα και την Δωδεκάνησο έχει την δυνατότητα να ελέγξει το πλέον τρωτό τμήμα της τουρκικής ακτογραμμής.⁸⁸

Αποτελεί χώρο υποδοχής των δυνάμεων που συμπύσσονται από την Ηπειρωτική Ελλάδα και τα υπόλοιπα νησιά. Στις οποίες στην συνέχεια δίνεται χώρος για αναδιοργάνωση και συμμετοχή σε τυχόν άμυνα της νήσου ή αποχώρηση προς την Μέση Ανατολή.⁸⁹

Οι δυνατότητες του Ιονίου και του Αιγαίου πελάγους πολλαπλασιάζονται από το Κρητικό πέλαγος. Το τελευταίο παρέχει στην ενδιαφερόμενη Ναυτική Δύναμη την Κυριαρχία της Ανατολικής Μεσογείου. Διασφαλίζει τον έλεγχο της θαλάσσιας οδού Αιγαίου-Δαρδανέλια-Βόσπορος καθώς και των συγκοινωνιών προς Συρία και Αίγυπτο.⁹⁰

Η Κρήτη σε συνδυασμό με τις ελληνικές νήσους και με την Ελληνική Χερσόνησο προσδίδει στις ελληνικές θάλασσες και μείζον τακτική σημασία διότι :

α. Ευνοεί όλων των ειδών ναυτικές επιχειρήσεις

⁸⁶ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 216

⁸⁷ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 321

⁸⁸ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 216

⁸⁹ ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «Θέματα Στρατιωτικής Γεωγραφίας» σελίς 321

⁹⁰ Ηλίας Ηλιόπουλος «Η Γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλάσσιου χώρου» Ναυτική Επιθεώρηση Τεύχος 585- Τόμος 173 σελίς 36

β. Έχοντας βάση την Κρήτη οι παραπάνω ναυτικές επιχειρήσεις υποστηρίζονται από χερσαίες και αεροπορικές δυνάμεις.

γ. Ευνοεί τις Ειδικές Επιχειρήσεις και επεκτείνει τον χερσαίο χώρο.⁹¹

Το τρίγωνο Πύλος- Κρήτη -Δωδεκάνησα απαγορεύει την έξοδο των ναυτικών δυνάμεων της Ηπειρωτικής/Ευρασιατικής Δυνάμεως προς την Μεσόγειο προκειμένου να αμφισβητήσει την Θαλάσσια Κυριαρχία της Ναυτικής Δυνάμεως. Αντιστρόφως το Τρίγωνο εμποδίζει την είσοδο του στόλου της Ναυτικής Δυνάμεως προς το Β. Αιγαίο και τα Στενά, προκειμένου να πλήξει το μαλακό υπογάστριο της Ηπειρωτικής Δυνάμεως.⁹²

Η Κρήτη ως βάση επιχειρήσεων ελέγχει τις θαλάσσιες γραμμές επικοινωνιών της Ανατολικής Μεσογείου και σε συνδυασμό με την γραμμή Κύθηρα - Κάρπαθο - Ρόδο φράζει το Νότιο Αιγαίο δίνοντας βάθος στην άμυνα του.⁹³

Η Κρήτη λόγω κεντρικής θέσης στην Ανατολική Μεσόγειο αποτελεί εξαιρετική βάση για επιχειρήσεις προς όλες τις κατευθύνσεις για τον έλεγχο των θαλασσίων γραμμών επικοινωνιών διαμέσου της διώρυγας του Σουέζ και Στενών του Ελλησπόντου (Δαρδανελίων), όσο και των γραμμών επικοινωνιών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.⁹⁴

6.3 Επικαιροποίηση λόγω αξόνων γεωστρατηγικής σημασίας που διέρχονται από την Νήσο Κρήτη

Στην Μεσόγειο διέρχονται άξονες γεωστρατηγικής σημασίας οι οποίοι στηρίζονται σε σημεία στρατηγικής σημασίας και μπορούν να χρησιμεύσουν για τον έλεγχο ή την άσκηση ελέγχου ή επιρροής σε συγκεκριμένες περιοχές. Η αξία των αξόνων αυτών

⁹¹⁹¹ Ηλίας Ηλιόπουλος «Η Γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλάσσιου χώρου» Ναυτική Επιθεώρηση Τεύχος 585- Τόμος 173 σελίς 36

⁹² Ηλίας Ηλιόπουλος «Η Γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλάσσιου χώρου» Ναυτική Επιθεώρηση Τεύχος 585- Τόμος 173 σελίς 36

⁹³ Η γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλασσίου χώρου διαθέσιμο στο https://perialos.blogspot.com/2014/02/blog-post_19.html (πρόσβαση 20 Μαρτίου 2021)

⁹⁴ Η γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλασσίου χώρου διαθέσιμο στο https://perialos.blogspot.com/2014/02/blog-post_19.html (πρόσβαση 20 Μαρτίου 2021)

στηρίζεται στο ρόλο τους ως κόμβοι, διαδρομών, μεταφορών, επικοινωνιών, χώρων ενεργειακών αποθεμάτων και φυσικών πόρων ως σημείων ή περιοχών συγκέντρωσης στρατιωτικών δυνάμεων, ως βάσεων υποστήριξης στρατιωτικών επιχειρήσεων καθώς και χρησιμοποιούμενοι ως σημεία άσκησης πολιτικής επιρροής. Στην Κρήτη βρίσκονται τρεις γεωστρατηγικοί άξονες από τους επτά που διέρχονται από την λεκάνη της Μεσογείου:

α. Τον οριζόντιο άξονα που τέμνει στον μέσο την Μεσόγειο ο οποίος ορίζεται από σημεία στρατηγικής ισχύος: Γιβραλτάρ-Σικελία-Μάλτα-Κρήτη- Κύπρο – Ισραήλ⁹⁵. Ο άξονας αυτός ελέγχει ένα σύνολο γεωστρατηγικών ερεισμάτων όπου μέσω αυτού οι ευρωαντλαντικές δυνάμεις ελέγχουν το σύνολο της Νοτίου Μεσογείου και των χωρών του Μαγρέμπ και ασκεί στρατηγικό έλεγχο σε όλη⁹⁶ την Μεσόγειο συμπεριλαμβανομένου και της Β. Αφρικής. (Α1)

β. Τον άξονα που διέρχεται από την Διώρυγα του Σουέζ- Ανατολική Μεσόγειο - Κρήτη – νησιωτικό σύμπλεγμα Αιγαίου - λιμένα της Θεσσαλονίκης . (Β3)

γ. Ο άξονας που διέρχεται από Εύξεινο Πόντο – Στενά των Δαρδανελίων - νησιώτικου συμπλέγματος του Αιγαίου - Κρήτη και καταλήγει στην Β. Αφρική (Γ)

δ. Επιπλέον ο άξονας που κινείται παραλλήλως στην διαδρομή Βόρεια Αφρική- Ατλαντικό - Ερυθρά Θάλασσα - Περσικός κόλπο λειτουργεί ως επιβοηθητικός στον άξονα Γιβραλτάρ-Σικελία-Μάλτα-Κρήτη- Κύπρο – Ισραήλ. (Α2).

Οι άξονες προσφέρουν ισχύ στις δυνάμεις που τους ελέγχουν, δυνατότητα προβολής ισχύς, να ελέγχουν την γύρω περιοχή και να ενεργούν στρατιωτικά σε μια σημαντική ακτίνα δράσης. Η αξία και η σημασία των παραπάνω αξόνων μπορεί να εκτιμηθεί με βάση των ιστορικών παραδειγμάτων χρήσης τους.⁹⁷ Βλέπε Παράρτημα «Η ».

⁹⁵ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου»σελίς 225-226

⁹⁶ Ιωάννης Μάζης «Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στην Ν. Α Μεσόγειο»

⁹⁷ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου»σελίς 225-226

6.4 Φυσικό αέριο Αγωγός East Med και οι πιθανές συνδέσεις

Η ανακάλυψη μεγάλων ποσοτήτων κοιτασμάτων φυσικού αερίου μεταξύ της περιοχής Κύπρου, Λιβάνου Ισραήλ και Αιγύπτου άλλαξε τα γεωπολιτικά δεδομένα της περιοχής. Η Κύπρος και το Ισραήλ συνεργάζονται για το ενδεχόμενο κατασκευής αγωγού που θα συνδέει τα πεδία του φυσικού αερίου. Στις 2 Ιαν 2019 υπογράφηκε η συμφωνία Ελλάδος – Κύπρου -Ισραήλ και αμέσως αναμένεται της Ιταλίας για την κατασκευή του αγωγού East Med. Ένα έργο με μεγάλη οικονομική, πολιτική και στρατηγική σημασία. Σύμφωνα με μελέτες το ανακτήσιμο απόθεμα φυσικού αερίου φτάνει στα 10 τρις κυβικά μέτρα, αποτελεί ένα «mazot» κοίτασμα συγκρίσιμο με τα κοιτάσματα της Βόρειας Θάλασσάς τα οποία βρίσκονται σε φθίνουσα πορεία. Στην αρχική του μορφή το μήκος του αγωγού θα είναι 1900 Km . Θα ξεκινάει από την Κύπρο και θα κατευθύνεται προς την Κρήτη και στην συνέχεια προς την Ηπειρωτική Ελλάδα. Θα διέρχεται σε βάθος 3 km και η χωρητικότητα θα είναι περί των 10 δις κυβικά μέτρα φυσικού αερίου ετησίως. Ενώ η Ιταλική αγορά και η Βαλκανική ενδοχώρα θα τροφοδοτούνται με φυσικό αέριο μέσω των συνδετήριων αγωγών, οι οποίοι θα κατασκευάζονται παράλληλα με τον κυρίως αγωγό, προς την Βουλγαρία (IGB), την Αλβανία (IAP) και την Ιταλία (ITG).⁹⁸ Η συνεργασία της Ελλάδος της Κύπρου και του Ισραήλ θα συμβάλει σημαντικά στην ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ και θα μειώσει την εξάρτηση της από την Ρωσία. Επίσης θα μειώσει την σημαντικότητα της Τουρκίας ως ενεργειακού κόμβου στην περιοχή.⁹⁹ Βλέπε Παράρτημα «Θ». Αν επιβεβαιωθεί η ύπαρξη κοιτασμάτων νότια της Κρήτης από έρευνες μεγάλων ενεργειακών κολοσσών η σημασία της Κρήτης στο ενεργειακό κάδρο θα είναι αδιαμφισβήτητη.¹⁰⁰

6.5 ΑΟΖ Κρήτης

Ο συνδυασμός, της επικείμενης κατασκευής του αγωγού EastMed, των εκτιμήσεων ότι υπάρχουν αρκετά αποθέματα νότια της Κρήτης φυσικού αερίου και το

⁹⁸ East Med: Πώς ο αγωγός θα μετατρέψει την Ελλάδα στον σημαντικότερο ενεργειακό κόμβο της νότιας Ευρώπης διαθέσιμο στο

<https://www.capital.gr/epikairoti/3401380/east-med-pos-o-agogos-tha-metatrepsei-tin-ellada-ston-simantikotero-energeiako-kombo-tis-notias-europis> (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

⁹⁹ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 196-197

¹⁰⁰ Ντόρα Μπακογιάννη: Κλειδί η Κρήτη στη Μεσόγειο – Η ομιλία της στον Ρόταρυ Χανίων διαθέσιμο στο <https://hania.news/2020/01/16/Ντόρα-Μπακογιάννη-Κλειδί-η-Κρήτη-στη-Μ/> (πρόσβαση στις 9 Φεβ 2021)

παράνομο Τουρκολυβικό μνημόνιο δημιουργεί ξεχωριστό ενδιαφέρον η οριοθέτηση Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) μεταξύ Ελλάδος και Αιγύπτου.

Σύμφωνα με τη Σύμβαση Διεθνούς Δικαίου της Θαλάσσης ως ΑΟΖ «ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή», (Αρ. 55, ΣΔΘ) η οποία «δεν εκτείνεται πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας», (Αρ. 57, ΣΔΘ). Συνεπώς, το πλάτος της Αιγιαλίδας Ζώνης επηρεάζει το αντίστοιχο της ΑΟΖ, όπως συμβαίνει και στην υφαλοκρηπίδα. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ με ΑΖ 12 ν.μ. έχουν ΑΟΖ πλάτους 188 ν.μ., (188 ν.μ.+12 ν.μ.=200 ν.μ Βλέπε Παράρτημα «Ι»).

Σύμφωνα με το άρθρο 74 παρ. 1 της ΣΔΘ, η οριοθέτηση ΑΟΖ μεταξύ κρατών με έναντι ή προσκείμενες ακτές «πραγματοποιείται κατόπιν συμφωνίας με βάση το διεθνές δίκαιο όπως ορίζεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, με σκοπό την επίτευξη δίκαιης λύσης». ^{101, 102, 103}

6.6 Επιδιωκόμενο Αποτέλεσμα Συμφωνίας με Αίγυπτο

Η παραπάνω συμφωνία εντάσσεται σε μια ευρύτερη στρατηγική διευθέτησης διμερών εκκρεμοτήτων, οικοδόμησης συμμαχιών με τρίτους με τρόπο που προωθεί τα εθνικά συμφέροντα, στη βάση του σεβασμού του Διεθνούς Δικαίου και επιτυγχάνει τα κάτωθι:

- α. Κατοχυρώνεται η επήρεια των νησιών της Ελλάδας σε θαλάσσιες ζώνες.
- β. Το κυριαρχικό αποτύπωμα της χώρας μας αυξάνει σημαντικά και κατοχυρώνει τα κυριαρχικά της δικαιώματα και τη δικαιοδοσία της.
- γ. Δημιουργείται κεκτημένο στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου το οποίο δεν αμφισβητείται

¹⁰¹ Δίπλα - Ροζάκης, «Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα» σελ.175,176

¹⁰² Σιούσουρας, «Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο» σελ. 501, 502.

¹⁰³ Καρυώτης, «Η ΑΟΖ της Ελλάδας» σελ.41.

δ. Το μήνυμα το οποίο στέλνει η Ελλάδα είναι ότι δεν προβαίνει σε παράνομες συμφωνίες. Στις διαπραγματεύσεις για την συμφωνία με την Αίγυπτο κύρια κριτήρια αποτέλεσαν οι προβλέψεις της ΣΔΘ και κυρίως τα δικαιώματα των νήσων σε θαλάσσιες ζώνες

ε. Ακυρώνεται το Τούρκο - Λιβυκό Σύμφωνο. Η Λιβύη είναι ανάμεσα σε δύο απολύτως νόμιμες οριοθετήσεις ΑΟΖ¹⁰⁴. Η κυβέρνηση της Λιβύης δεν νομιμοποιείται να απορρίπτει τον διάλογο με την Ελλάδα για να ολοκληρωθεί η οριοθέτηση ΑΟΖ νοτίως της Κρήτης με νόμιμο τρόπο. Η οριοθέτηση αυτή είναι η μόνη νόμιμη και εξυπηρετεί το συμφέρον όλων των κρατών της περιοχής.

στ. Η απόπειρα απευθείας οριοθέτησης ΑΟΖ Τουρκίας – Αίγυπτου παραβιάζει τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος, σε θαλάσσιες ζώνες αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά.

ζ. Θέτει τις βάσεις για τη μεταγενέστερη συνολική οριοθέτηση ΑΟΖ, μεταξύ της Αιγύπτου και Ελλάδος.

Το κύριο αντικείμενο της συμφωνίας ήταν η μερική οριοθέτηση της ΑΟΖ χωρίς καμία αναφορά στην έννοια της υφαλοκρηπίδας που ισχύει *Ipso facto* και *ab initio*, χωρίς να απαιτείται ανακήρυξη. Για την ανακήρυξη της εν λόγω ΑΟΖ δεν απαιτήθηκε έκδοση ΠΔ αλλά κύρωση από τα εθνικά κοινοβούλια και αποστολή των αντίστοιχων εγγράφων στον ΟΗΕ.¹⁰⁵

Ο κύριος εδαφικός όγκος της Κρήτης στην συμφωνία οριοθέτησής ΑΟΖ με την Αίγυπτο παραλήφθηκε. Ελήφθησαν μόνο οι ακτές μεταξύ του Μακρύ Γιαλού της Ιεράπετρας και του Κάβου Σίδερο στην Σητεία. Η πλήρης επήρεια σε ποσοστό 100% της Ν. Κρήτης θα πρέπει να υπολογιστεί σε μελλοντική οριοθέτηση δυτικά του 26^{ου}

¹⁰⁴ ΑΟΖ Ελλάδας-Ιταλίας και ΑΟΖ Ελλάδας-Αιγύπτου

¹⁰⁵ Ελληνική Δημοκρατία - Βουλή των Ελλήνων, «Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου για την οριοθέτηση της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ των δύο Κρατών», 27 Αυγούστου 2020, διαθέσιμο στο https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=7927de9f-ef56-450c-8652-ac1d00ef28a2, (έγινε πρόσβαση στις 8 Φεβ 2021).

μεσημβρινού. Επιπλέον ανατολικά του 28^{ου} μεσημβρινού θα πρέπει να γίνει οριοθέτηση με την Κύπρο.¹⁰⁶ Βλέπε Παράρτημα «ΙΑ»

6.7 Η σημασία της Γαύδου και η ΑΟΖ

Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος της Γαύδου όσον αφορά την ΑΟΖ. Παρότι είναι άγνωστο στους περισσότερους πρόκειται για τη γραμμή οριοθέτησης ΑΟΖ μεταξύ της Ελλάδας και της Λιβύης και δεν υπάρχει σύνδεση σε καμία περίπτωση με την οριοθέτηση ΑΟΖ με την Ιταλία, αλλά ούτε και με την μερική οριοθέτηση ΑΟΖ με την Αίγυπτο. Λόγω της θέσης της στη νότια Κρήτη η Γαύδος παρέχει περισσότερη ΑΟΖ και είναι από τους λόγους που λαμβάνει θετική ανταπόκριση της Βουλής της Λιβύης για τις δύο οριοθετήσεις ΑΟΖ που έχει ήδη υπογράψει η Ελλάδα. Αυτό σημαίνει η περίπτωση της Γαύδου είναι ενισχυτικό για τις ελληνικές θέσεις περί ΑΟΖ και βέβαια υφαλοκρηπίδας.¹⁰⁷ Το νησί της Γαύδου βρίσκεται 26 ναυτικά μίλια από την Κρήτη, η υπολογιζόμενη πρόσθετη ΑΟΖ που προσφέρει στην Ελλάδα είναι εμβαδού 2428 Km². Επιπλέον βρίσκεται σε μια περιοχή πλούσια σε υδρογονάνθρακες¹⁰⁸ Βλέπε Παράρτημα «ΙΒ»

6.8 Κρήτη -Χωρικά Ύδατα -Νήσιδες Βραχονησίδες της

Η μεγαλόνησος έχει 8 μεγάλους κόλπους ενώ γύρω από αυτήν υπάρχουν 1.300 νησίδες, νησίδια, βραχονησίδες και βράχοι (ανεπίσημη καταγραφή). 284 έχουν όνομα τα 78 είναι αξιόλογου μεγέθους. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά την διάρκεια των αιώνων είχαν κατασκευαστεί πάνω σε αυτά 186 κάστρα, φρούρια «κουλέδες» για την άμυνα της Κρήτης.

Σύμφωνα με το Δίκαιο της Θάλασσας τα παραπάνω έχουν χωρικά ύδατα άρα οριοθετώντας την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ναυτικά μίλια επεκτείνεται η Εθνική κυριαρχία

¹⁰⁶ ΑΟΖ και η επήρεια της Κρήτης διαθέσιμο στο https://hania.news/2020/08/25/AOZ-και-η-επήρεια-της-Κρήτης/?fbclid=IwAR2n7Ejsab6cZVQs6cCMG11ITJ-KCgY_UB8hJH4vAsSJkf_MZQhZnC... (πρόσβαση 10 Φεβ 2021)

¹⁰⁷ Marker, Sherry; Kerasiotis, Peter (2010). "Greece in depth". In Nadeau, Mark (ed.).

¹⁰⁸ Η σημασία της Γαύδου και η ΑΟΖ στο επίκεντρο συνεδρίου διαθέσιμο στο <http://agonaskritis.gr> (πρόσβαση 20 Μαρ 2021)

της χώρας και μπαίνουν φρένο στις όποιες παράνομες αξιώσεις των Τούρκων.¹⁰⁹ Βλέπε Πίνακα με τα Μικρονήσια γύρω από την Κρήτη όπως Παράρτημα «ΙΓ»

7. Κεφ 4^ο : Οι πολλαπλασιαστές ισχύος που μεγεθύνουν την γεωστρατηγική και γεωπολιτική αξία της Κρήτης.

7.1 Γενικά περί ισχύος και συντελεστών ισχύος

Βασικός παράγοντας εξάσκησης πολιτικής στο διεθνές σύστημα είναι η ισχύς των κρατών. Κατά τον Nickolas J. Spykman «*όλος ο πολιτισμός στηρίζεται στην ισχύ*»¹¹⁰. Κοινά αποδεκτός ορισμός για την ισχύ, δεν υπάρχει. Κατά τον Robert Dahli «*ισχύς είναι η δυνατότητα αλλαγής πιθανολογούμενων αποτελεσμάτων.*»¹¹¹ Κατά τον John J. Mearsheimer «*η ισχύς εδράζεται στις συγκεκριμένες υλικές ικανότητες που διαθέτει ένα κράτος και συγκεκριμένα στην στρατιωτική ισχύ.*»¹¹² Επίσης η ισχύς μπορεί να εκφραστεί ακόμα και ως επιρροή (influence).¹¹³

Οι κατηγορίες ισχύος που είναι διαθέσιμοι στην κυβέρνηση ενός κράτους για την προστασία ή προώθηση εθνικών συμφερόντων ή και την επίλυση μιας ενδεχόμενης κρίσης στις σχέσεις του με κάποια άλλη κρατική οντότητα, ονομάζονται συντελεστές ή πολλαπλασιαστές ισχύος. Σήμερα οι αναλυτές των διεθνών σχέσεων συμφωνούν ότι οι συντελεστές ισχύος είναι χωρισμένοι σε τέσσερις κατηγορίες : οικονομία, διπλωματία, πληροφορίες και στρατιωτική ισχύ.¹¹⁴ Ενώ ένας άλλος διαχωρισμός καθορίζει ότι οι υλικοί συντελεστές ισχύος είναι η γεωγραφία, ο πληθυσμός, οι πηγές πλούτου και οι Ένοπλες δυνάμεις. Οι τρεις πρώτοι συντελεστές σχετίζονται άμεσα με τον τέταρτο.¹¹⁵ Όσον αφορά την νήσο Κρήτη οι προαναφερόμενοι πολλαπλασιαστές ισχύος μεγεθύνουν την γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία αυτής.

¹⁰⁹ Κρήτη: Όλα τα νησιά, οι νησίδες, οι βραχονησίδες της και η σημασία τους διαθέσιμο στο <http://agonaskritis.gr/κρήτη-όλα-τα-νησιά-οι-νησίδες-οι-βραχο/> (πρόσβαση 22 Μαρ 2021)

¹¹⁰ Spykman Nickolas «J America's strategy ;in word politics, Harcourt Brace N.York 1942» σελίς 11

¹¹¹ Dahli Robert A. «The concept of Power» στο Behavioral Science τομ 2 1957», σελίς 201-215

¹¹² John J. Mearsheimer «Η Τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων» σελίς 127

¹¹³ Ηλίας Ι. Κουσκούβέλης «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις» σελίς 143-145

¹¹⁴ Μαυρόπουλος Παναγιώτης «Εισαγωγή στην θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής» σελίς 151

¹¹⁵ Κονδύλης Παναγιώτης Θεωρία του Κονδύλη (Κονδύλης 1999) Θεμέλιο Αθήνα 1999 σελίς 383-393

7.2 Γεωγραφία ως συντελεστής ισχύος

Η γεωγραφία είναι ο συνδυασμός της έκτασης που καταλαμβάνει η Κρήτη, της μορφολογίας του εδάφους και της θέσης-γειτνίασης της νήσου στο περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου. Η γεωγραφία, μορφολογία και έκταση έχουν εξεταστεί στην (παρ 6.1). Η Κρήτη βρίσκεται πολύ κοντά στις ακτές της Αιγύπτου, Λιβύης, γειτνιάζει με Ισραήλ και Κύπρο και Αίγυπτο.

7.2.1 Γειτνίαση με Ισραήλ

Τα περισσότερα από τα κράτη που το Ισραήλ συνορεύει είναι αμιγώς αραβικά και μουσουλμανικά. Οι σχέσεις του με αυτά τα κράτη είναι εχθρικές. Το εύρος της Ισραηλινής επικράτειας κυμαίνεται σε μικρά επίπεδα. Οι προσβάσεις για να επιτεθεί κάποιος στο Ισραήλ είναι αφενός η παραλία περιοχή της χερσονήσου του Σινά και αφετέρου τα βόρεια σύνορά του.¹¹⁶ Τα κύρια θέατρα του πολέμου στις συγκρούσεις 1967 και 1973 υπήρξαν αυτές οι περιοχές.

Έτσι το μεγαλύτερο πρόβλημα του Ισραήλ είναι το μικρό στρατηγικό βάθος λόγω του εδάφους του, της περικύκλωσης του από εχθρικά διακείμενα αλλόθρησκα προς αυτό κράτη σε συνδυασμό με την επιθετικότητα της Τουρκίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα περιορισμένη ικανότητα ελιγμών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί ένα αίσθημα ανασφάλειας στο πολιτικό σύστημα της χώρας. Για να το επιλύσει επενδύει στην διατήρηση ισχυρά τεχνολογικών προηγμένων Ενόπλων Δυνάμεων, στην εκμετάλλευση ενεργών εθνικών περιοχών ειδικά μετά την ανακάλυψη ενεργειακών κοιτασμάτων όσο και με την εξωτερική εξισορρόπηση εστιάζοντας στην πάγια συμμαχία με τις ΗΠΑ και στην ουσιαστική προσέγγιση με την Ελλάδα και την Κύπρο.

Λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες συνθήκες μόνο η Κύπρος και η Κρήτη ως αβύθιστα αεροπλανοφόρα μπορούν να εξασφαλίσουν στο Ισραήλ το εν λόγω στρατηγικό βάθος. Το Ισραήλ είναι προσανατολισμένο στην οικοδόμηση και ανάπτυξη

¹¹⁶ Stratfor, Stratfor, 2011, *The Geopolitics of Israel: Biblical and Modern*, διαθεσιμο στο <https://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-israel-biblical-and-modern>, (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

συνεργασίας με την Ελλάδα. Ο γεωγραφικός χώρος της Ελλάδος στον οποίο μπορεί να εκφραστεί η παραπάνω συνεργασία είναι η νήσος Κρήτη.¹¹⁷

7.2.2 Γειτνίαση με Αίγυπτο

Η Αίγυπτος είναι «χώρα κλειδί» για την Μέση Ανατολή σημείο αναφοράς για τους Άραβες όσο και για τους Μουσουλμάνους Σουνίτες. Η γεωγραφική της θέση είναι τεράστια γεωστρατηγικής αξίας. Αποτελεί «γέφυρα επικοινωνίας» μεταξύ Δυτικού κόσμου και Αράβων. Υπάρχουν δίαυλοι επικοινωνίας και συνεργασίας με την Ελλάδα για αυτό κατέστη δυνατή η συμφωνία ανακήρυξης ΑΟΖ μεταξύ των δύο χωρών. Οι διμερείς σχέσεις Αίγυπτου- Ελλάδος βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο σε όλους τους τομείς πολιτικό, αμυντικό, οικονομικό, πολιτιστικό. Κοινός στόχος των δύο χωρών είναι να αναπτυχθεί η θεσμική συνεργασία τους σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος και οφέλους.

Η Αιγυπτιακή ηγεσία πρέπει να αντιμετωπίσει την άνοδο των Αδελφών Μουσουλμάνων και άλλων ακραίων θρησκευτικών ομάδων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της ανόδου του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της, μέσω της αρχής της αυτοβοήθειας, η οποία συνίσταται στην εκμετάλλευση ιδίων πόρων, στην τόνωση των εξαγωγών, στην ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης και στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Επιπλέον πρέπει να αντιμετωπίσει την γενικευμένη αστάθεια της Λιβύης στην οποία ενεργοποιείται η Τουρκία και διάφορες ομάδες ελεγχόμενες από το Ισλαμικό Κράτος. Η αστάθεια της γειτονικής στην Αίγυπτο, Λιβύη ίσως αποτελέσει σοβαρή απειλή για την ασφάλεια της πρώτης¹¹⁸

Η Κρήτη μπορεί να αποτελέσει γεωγραφική βάση και έδαφος επικοινωνίας της Αιγύπτου με την ΕΕ και δυτικό κόσμο. Μπορεί η Ελλάδα μέσω Κρήτης να βελτιώσει τις ήδη υπάρχουσες συνεργασίες. Η Κρήτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για συνεργασία- ασκήσεις των Ενόπλων Δυνάμεων των χωρών, ιδίως στον αεροναυτικό τομέα λόγω των Α/Δ που υπάρχουν στο νησί και πληθώρα των λιμανιών.

¹¹⁷ Περικλής Σταμπούλης Κ.Ε.Δ.ΙΣ.Α «Η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 9-10 διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/324915639_E_Geopolitike_tes_Anatolikes_Mesogeiou (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

¹¹⁸ Περικλής Σταμπούλης Κ.Ε.Δ.ΙΣ.Α «Η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 12-13 διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/324915639_E_Geopolitike_tes_Anatolikes_Mesogeiou (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

7.2.3 Γειτνίαση με Κύπρο

Η Κύπρος αποτελεί τεράστιας σημασίας γεωστρατηγικό χώρο της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου. Ο οποίος επηρεάζει την γεωπολιτική και την γεωστρατηγική κατάσταση ολόκληρης της περιοχής, των παραλίων χώρων. Ασκεί γεωστρατηγική και γεωπολιτική επιρροή και σε μεγάλο γεωγραφικό βάθος όπως στον Περσικό κόλπο και τα Στενά. Χρησιμοποιείται ως χώρος συγκέντρωσης και βάση επιχειρήσεων για αεροναυτικές και λοιπές δυνάμεις, οι οποίες αφού συγκεντρωθούν στην Κύπρο μπορούν να ενεργήσουν στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου, Εγγύς και Μέσης Ανατολής καθώς, στη Βαλκανική Χερσόνησο και τον Εύξεινο Πόντο. Αποτελεί ζωτικό χώρο του στρατηγικού τριγώνου Κρήτη – Κύπρος – Αίγυπτος καθώς και των κυρίων αξόνων επιχειρήσεων της Μεσογείου.

Από τα προαναφερθέντα συμπεραίνουμε ότι πολλαπλασιάζεται η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης όταν χρησιμοποιείται ως «δίπολο» με την Κύπρο. Η ενεργός συμμετοχή της νήσου Κρήτης σε σχήματα συνεργασίας (στρατιωτικά, διπλωματικά, οικονομικά) με την Κύπρο της προσδίδει ένα αξιόλογο στρατιωτικό και διπλωματικό κεφάλαιο.¹¹⁹

7.3 Οικονομία Νήσου Κρήτης

7.3.1 Γενικά

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΛΣΤΑΤ και πριν την εποχή του COVID-19 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ελλάδος κατά την περίοδο 2012-2017 παρουσίασε μείωση κατά 6% εκτός της περιφέρειας Κρήτης που παρουσίασε αύξηση 3%. Καθώς και στο κατά κεφαλήν εισόδημα η περιφέρεια Κρήτης παρουσίασε αύξηση κατά 2% ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα παρουσιάστηκε μείωση κατά 3%¹²⁰. Βλέπε Παράρτημα «ΙΔ»

¹¹⁹ Περικλής Σταμπούλης Κ.Ε.Δ.Ι.Σ.Α «Η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 13-15 διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/324915639_E_Geopolitike_tes_Anatolikes_Mesogeiou (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

¹²⁰ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 29-31

7.3.2 Πρωτογενής τομέας

Η Κρήτη συμβάλλει στον πρωτογενή τομέα σε ποσοστό 9.53% προστιθέμενης αξίας του κλάδου σε επίπεδο χώρας. Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης αν βελτιωθεί η τυποποίηση η προβολή και η προώθηση των αγροτικών προϊόντων της νήσου.. Η Κρήτη διαθέτει το 50% των θερμοκηπίων στην Ελλάδα έχοντας πλεονεκτήματα στην παραγωγή θερμοκηπίων, λαχανικών και ανθών Βλέπε Παράρτημα «ΙΕ»¹²¹

7.3.3 Δευτερογενής Τομέας

Ο κλάδος του δευτερογενούς τομέα που μπορεί να αποτελέσει πηγή μεγέθυνσης της οικονομικής δραστηριότητας της νήσου είναι οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ). Συμβάλουν στην αύξηση της απασχόλησης, στην απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, στην ασφάλεια του ενεργειακού ανεφοδιασμού.

Στον τομέα της Πράσινης Ανάπτυξης η Κρήτη δίνει την δυνατότητα προώθησης οικονομικής μεγέθυνσης σε μεγάλες «καθαρές» επενδύσεις, δημιουργία νέων αποκεντρωμένων θέσεων εργασίας, συμπληρωματικά εισοδήματα καθώς και ανάπτυξη τοπικής τεχνογνωσίας και τεχνολογίας

Στον κατασκευαστικό κλάδο η Κρήτη συμμετέχει σε ικανοποιητικό ποσοστό του Ελλαδικού χώρου (6,82%). Συμβάλλοντας έτσι και στην ανάπτυξη του τουρισμού. Επιπλέον δίνει κίνητρα για σημαντικές επενδύσεις σε ξενοδοχειακές μονάδες με αποτέλεσμα την αναβάθμιση της ξενοδοχειακής υποδομής¹²² Βλέπε Παράρτημα «ΙΣΤ»

7.3.4 Τριτογενής Τομέας

Λόγω της νησιώτικης φύσης της περιοχής και του εξαγωγικού προσανατολισμού έχουν ιδρυθεί ισχυρές μεταφορικές και ναυτιλιακές εταιρείες. Επιπλέον

¹²¹ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

¹²² Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

η Κρήτη διαθέτει Πανεπιστήμια Πολυτεχνικές και Τεχνολογικές Σχολές καθώς και Τεχνολογικά Ιδρύματα και Ερευνητικά Κέντρα. Οι δείκτες της νήσου σε ερευνητικές δραστηριότητες είναι από τους ψηλότερους των αντίστοιχων των Περιφερειών της Ελλάδος.

Η προστιθέμενη αξία στις λοιπές παρεχόμενες υπηρεσίες της Κρήτης κυμαίνεται στο 24,51% της χώρας ενώ η συμμετοχή της στην εθνική αξία του κλάδου είναι στο 5,27%.¹²³ Βλέπε Παράρτημα «Κ».

7.3.5 Απασχόληση

Ο αριθμός των εργαζομένων στην Κρήτη από 267.320 το 2000 ανήλθε σε 274.872 το 2008 δηλαδή έχουμε μια μικρή αύξηση της τάξεως του 2,82%. Υπάρχουν σημαντικές αυξομειώσεις όπως φαίνονται στο Παράρτημα «ΚΑ».¹²⁴

7.3.6 Τουρισμός

Τα έσοδα της περιφέρειας Κρήτης από το τουρισμό το 2019 αντιπροσώπευαν το 20% των εσόδων της χώρας, ενώ η άμεση συμβολή του τουρισμού στον ΑΕΠ της περιφέρειας Κρήτης ήταν 50%.¹²⁵

Βλέπε Παράρτημα «ΚΒ»

7.3.7 Ηλεκτρική διασύνδεση- Ανανεωσιμες Πηγες Ενεργειες

Κύπρος, Ισραήλ και Ελλάδα υπέγραψαν την Δευτέρα 9 Μαρτίου 2021 , (ΜοΥ)¹²⁶ για την ηλεκτρική διασύνδεση των τριών χωρών μέσω του αγωγού Euroasia Interconnector.¹²⁷ Το έργο αφορά στην κατασκευή υποθαλάσσιου καλωδίου με μεταφορική

¹²³ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

¹²⁴ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

¹²⁵ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 29-31

¹²⁶ ΜοΥ: Μνημόνιο Συναντίληψης

¹²⁷ Κύπρος Ισραήλ και Ελλάδα υπέγραψαν Μνημόνιο για τον EuroAsia Interconnector διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.com.cy/gr/oikonomiki/oikonomia/kypros-israil-kai-ellada-ypographsan-mnimonio->

ικανότητα 2.000 MW και συνολικό μήκος περίπου 1200 χιλιομέτρων. Ο EuroAsia Interconnector, ο οποίος αποτελεί έργο κοινού ενδιαφέροντος της ΕΕ, θα επιτρέπει την αμφίδρομη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας¹²⁸. Το έργο χαρακτηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως διασυνοριακό έργο υψηλής προτεραιότητας και θα μεταφέρει ηλεκτρική ενέργεια από τις τρεις διασυνδεδεμένες χώρες στην Ευρώπη. Με αυτό το έργο η Κύπρος και το Ισραήλ παύουν να είναι ενεργειακά απομονωμένοι. Η Ελλάδα θα καταστεί ενεργειακός κόμβος ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ Κύπρου Ισραήλ και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το έργο αυτό αναμένεται να είναι κομβικής σημασίας για το ζήτημα της ηλεκτρικής διασύνδεσης των νησιών του Αιγαίου και των Κυκλάδων και θα ενισχυθεί η ενεργειακή τους ασφάλειας. Βλέπε Παράρτημα « ΚΓ »^{129, 130}

7.3.8 Η ηλεκτρική διασύνδεση Κρήτης Πελοποννήσου , Κρήτης Αττικής

Η ηλεκτρική διασύνδεση της Κρήτης μέσω Πελοποννήσου θα είναι η μεγαλύτερη σε μήκος καλωδιακή διασύνδεση Εναλλασσόμενου ρεύματος παγκοσμίως η οποία περιλαμβάνει την πόντιση υποβρυχίου καλωδίου 132 χλμ σε βάθος 1.000μ μέτρων. Έχει στόχο την απόσυρση των μη αποδοτικών μονάδων πετρελαίου στην Κρήτη καθώς και όλων των λιγνιτικών μονάδων ηλεκτροπαραγωγής έως το 2028 συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της συμμετοχής του ΑΠΕ στο ενεργειακό μίγμα της χώρας. Το έργο υλοποιείται με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και ανέρχεται σε €365 εκατ

Η δεύτερη φάση αποτελεί η ηλεκτρική διασύνδεση Κρήτης -Αττικής. Το συγκεκριμένο έργο συνολικού προϋπολογισμού €1δισ αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση κατά €400 εκατ ετησίως των χρεώσεων ΥΚΩ . Θα επιτρέψει παράλληλα την αξιοποίηση του μεγάλου δυναμικού ΑΠΕΑ της Κρήτης με την εγκατάσταση αιολικών και φωτοβολταϊκών σταθμών¹³¹ Βλέπε Παράρτημα « ΚΔ »

[gia-ton-euroasia-interconnector](#) (πρόσβαση 9 Μαρ 2021)

¹²⁸Υπεγράφη το Μνημόνιο Κατανόησης για το EuroAsia Interconnector διαθέσιμο στο <https://ypodomes.com/ypegrafi-to-mnimonio-katanoisis-gia-to-euroasia-interconnector> (πρόσβαση 9 Μαρ 2021)

¹²⁹ Ινστιτούτο Ενέργειας «Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας Ετήσια Εκθεση 2020» σελίς 94-96

¹³⁰ Ινστιτούτο Ενέργειας «Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας Ετήσια Εκθεση 2020» σελίς 84-88 και 144

¹³¹ Ινστιτούτο Ενέργειας «Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας Ετήσια Εκθεση 2020»σελίς 87

Επιπλέον η Κρήτη διαθέτει αξιόλογο δυναμικό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας¹³² το οποίο συμβάλει σημαντικά στην περιβαλλοντικά αναδιάρθρωση του ενεργειακού συστήματος. Το δυναμικό αυτό συνίσταται στην ηλιακή, και αιολική ενέργεια. Βλέπε Παράρτημα «ΚΔ»

7.4 ΤΟ ΝΑΤΟ στην Κρήτη.

Στην Κρήτη βρίσκονται τρεις μονάδες του ΝΑΤΟ οι οποίες λειτουργούν υπό ελληνικές διοικήσεις και τον έλεγχο του Γενικού Επιτελείου της Ελλάδος.¹³³

Βρίσκονται εκεί γιατί η Ανατολική Μεσόγειο αποτελεί σημείο έντονων εθνοτικών και διακρατικών συγκρούσεων. Η Ανατολική Μεσόγειο είναι περιφέρεια με μεγάλη στρατηγική σημασία έλκει εξωτερικούς δρώντες να εμπλακούν στα ενδοπεριφερειακά της ζητήματα για να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα τους. Οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ αποτελούν τους μεγαλύτερους στρατηγικούς δρώντες που επιζητούν ρόλο στην περιοχή. Η Κρήτη αποτελεί περιοχή που τους παρέχει ασφάλεια ως τμήμα συμμάχου χώρας, μέλος της ΕΕ εκδημοκρατισμένη, και πολύ κοντά στα άμεσα συμφέροντα τους όπως φαίνεται από τις αποστάσεις της νήσου από αυτά.

Βλέπε Παράρτημα «ΚΕ», «ΚΣΤ»¹³⁴

7.4.1 Η Αεροναυτική βάση της Σούδας- Ακρωτηρίου Χανίων.

Έχει πολύ μεγάλη στρατηγική σημασία διότι:

α. Ευρίσκεται στο κέντρο της Μεσογειακής λεκάνης και εγγύς του χώρου της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

β. Οι εγκαταστάσεις της μπορούν να φιλοξενήσουν αεροπλανοφόρο ενώ το μήκος του κρηπιδώματος K-14 που περιλαμβάνεται σε αυτή έχει

¹³² ΑΠΕ : Ανανεώσιμες Πηγες Ενερργειας

¹³³ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 282 -283

¹³⁴ Ηλίας Σ. Παππάς/Γεωργία Δημάκη ΚΕΠΠΕΑ-ΚΕΑΔΙΚ «Η Στρατηγική Σημασία της Κρήτης στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 2-9

μήκος 300 μ και πλάτους 100 μ. Πρόκειται για την μοναδική τέτοια εγκατάσταση σε ολόκληρη την Μεσόγειο.¹³⁵

γ. Λόγω θέσης της Κρήτης η οποία λειτουργεί και ως γεωστρατηγικός ενεργειακός κόμβος.

δ. Λόγω της αμφιλεγόμενης στάσης της Τουρκίας κατά καιρούς έναντι των ΗΠΑ εξαιτίας του Κουρδικού ζητήματος. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην υπάρχει ασφάλεια της χρήσης της βάσης του Ιρτσιλκ.

ε. Οι εγκαταστάσεις στο κόλπο της Σούδας παρέχουν αεροδρόμιο, και ασφαλές λιμάνι για οποιοδήποτε στόλο συμπεριλαμβανομένου αν χρειαστεί ενός ολόκληρου αεροπλανοφόρου.

στ Το λιμάνι της Σούδας έχει τέτοιο βάθος ώστε να είναι κατάλληλο για την συντήρηση ακόμη μεγαλύτερων πλοίων. Αυτό το καθιστά ζωτικής σημασίας για την ευρύτερη ασφάλεια της περιοχής. Άλλες διαθέσιμες επιλογές για το πολεμικό Ναυτικό των ΗΠΑ είναι το Norfolk in στις ΗΠΑ και το Ντουμπάι στο Περσικό Κόλπο.

ζ. Τα παραπάνω αποδεικνύονται από τον υποστηρικτικό και επιχειρησιακό ρόλο που διαδραμάτισε η Βάση της Σούδας σε στρατιωτικές επιχειρήσεις στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ειδικότερα :

(α) Στην επέμβαση του NATO στην Γιουγκοσλαβία το 1999.

(β) Στον βομβαρδισμό της Σερβίας.

(γ) Στις επιχειρήσεις εναντίον της Λιβύης το 1986.

¹³⁵ K-14: Το απόρρητο κρηπίδωμα της βάσης της Σούδας που την καθιστά μοναδική στη Μεσόγειο διαθέσιμο στο <https://menshouse.gr/ellada/117139/k-14-to-aporrito-kripidoma-tis-vasis-tis-soydas-poy-tin-kathista-monadiki-sti-mesogeio> (πρόσβαση στις 11 Φεβ 2021)

(δ) Στις επιχειρήσεις εναντίον του πολέμου στον Περσικό Κόλπο το 1991.

(ε) Στον πόλεμο των 6 ημερών και στον αραβοϊσραηλινό πόλεμο το 1973.

(στ) Στον πόλεμο στο Ιράκ τοι 2003.

(ζ) Στον πόλεμο του Αφγανιστάν (2001-2002) ¹³⁶

7.4.2 Το Πεδίο Βολής Πυραύλων.¹³⁷

Εδρεύει στο Ακρωτήρι Χανίων από το 1986. Σε αυτό εκπαιδεύονται στην αντιαεροπορική άμυνα κατ' αρχήν οι οχτώ χώρες που συμμετέχουν στην λειτουργία του (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, ΗΠΑ, Νορβηγία, Ολλανδία) καθώς και όσες χώρες του NATO θέλουν να το χρησιμοποιήσουν. Επιπλέον χρησιμοποιείται και για την μαχητική αξιολόγηση μονάδων του NATO σύμφωνα με τα καθοριζόμενα και τις απαιτήσεις της συμμαχίας.¹³⁸

7.4.3 Το Κέντρο Επιχειρησιακής Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής.¹³⁹

Υπάγεται στην Συμμαχική Διοίκηση Σχηματισμού που εδρεύει στο Norfolk των ΗΠΑ. Κύρια αποστολή του είναι η παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων στις ναυτικές δυνάμεις του NATO κατά την διάρκεια αποστολών επιφανείας, υποβρυχίων εναέριας επιτήρησης και ειδικών επιχειρήσεων. Επίσης εκπαιδεύονται ναυτικές μονάδες ή πληρώματα χωρών της PfP¹⁴⁰ και του Μεσογειακού διαλόγου.¹⁴¹

¹³⁶ Ηλίας Σ. Παππάς/Γεωργία Δημάκη ΚΕΠΠΕΑ-ΚΕΑΔΙΚ «Η Στρατηγική Σημασία της Κρήτης στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 4-6

¹³⁷ NATO:Missile Firing Installation-NAMFI

¹³⁸ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 282 -283

¹³⁹ NATO Maritime Interdiction Operational Training Center- NMIOTC

¹⁴⁰ PfP: RESPONSIBILITY TO PROTECT : Ευθύνη Προστασίας

¹⁴¹ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημάς θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 282 -283

8. ΚΕΦ 5^ο : Κρήτη και ήπια ισχύς.

8.1 Γενικά περί ήπιας ισχύς

Ήπια ισχύς είναι η ικανότητα να πάρεις αυτά που θέλεις μέσω της έλξης. Δηλαδή είναι η ικανότητα να ελκύεις και να πείθεις. Δημιουργείται από την θελκτικότητα της κουλτούρας, των πολιτικών ιδανικών και της πολιτικής μιας περιοχής. Βασίζεται σε τρεις ή κατά άλλους σε πέντε πηγές στην κουλτούρα, στις πολιτικές αξίες, εξωτερική πολιτική της χώρας., εκπαίδευση, επιχειρηματικές καινοτομίες^{142, 143}. Απευθύνεται στις αξίες, πολιτισμό, θεσμούς και πολιτικές λειτουργίες. Κρίνεται σημαντική αλλά συμπληρωματική άλλων μορφών ισχύος. Απαιτεί μακροχρόνιες ενέργειες, όχι απαραίτητα καθοδηγούμενες από την κεντρική κυβέρνηση και επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε βάθος χρόνου.

Η Κρήτη συμβάλει στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της Ελλάδος με την αναγνωρισιμότητά της ως τουριστικό αεροπλανοφόρο¹⁴⁴, την Κρητική διατροφή, η ιστορική-πολιτισμική σημασία της για την Ελλάδα και τον κόσμο

8.2 Η Συμβολή της Κρήτης στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της Ελλάδος.

Η Κρήτη συμβάλει στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της Ελλάδος με την αναγνωρισιμότητα της. (brade name), την κρητική διατροφή, την ιστορική-πολιτισμική σημασία της για την Ελλάδα και τον κόσμο, την γεωγραφική διαμόρφωση της, τα αξιοθέατα της, την γεωγραφική της θέση. Επιπλέον συμβάλει στην διαμόρφωση της ήπιας ισχύς της χώρας δια μέσω των ακαδημαϊκών – ερευνητικών ιδρυμάτων που υπάρχουν στο νησί αλλά και από την ενδεχόμενη παρουσία εργαζομένων στις πιθανές ενεργειακές υποδομές.

8.2.1 Η αναγνωρισιμότητα της. (brade name)

Η Κρήτη ως αναγνωρίσιμος προορισμός εκατομμυρίων ξένων πολιτών δημιουργεί ένα ρεύμα φιλελληνισμού, το οποίο προφανώς επηρεάζει θετικά τα

¹⁴² Joseph S. Nye «Ήπια ισχύς : Το μέσο Επιτυχίας στην Παγκόσμια Πολιτική» σελίς 18,19, 33-43

¹⁴³ Ομιλία στην 73^η σειρά της ΣΕΘΑ του Αντιστράτηγου ε.α Ιπποκράτη Δασκαλάκη «Σκληρή Μαλακή και Έξυπνη Ισχύς»

¹⁴⁴ Ήπια ισχύς, Hyundai, Τσιτσιπάς, υδρογονάνθρακες και τα 4 πλεονεκτήματα της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://hania.news/2019/02/05/ηπια-ισχύς-hyundai-τσιτσιπάς-υδρογονάνθρακ/> (πρόσβαση 20 Μα 2021)

γεωστρατηγικά μας συμφέροντα.¹⁴⁵ Σύμφωνα με την στατιστική ταξινόμηση της ΕΕ (NUTS 2013/EU-28) ως επισκέψεις, ορίζονται οι επισκέψεις που κάνει ένας τουρίστας στις επιμέρους Περιφέρειες της χώρας. Για παράδειγμα ένας τουρίστας ταξιδεύοντας στην Ελλάδα και επισκεπτόμενος δύο Περιφέρειες της, στην παραπάνω έρευνα καταγράφεται ως μια άφιξη και δύο επισκέψεις. Σύμφωνα με τα παραπάνω την περίοδο 2014-2019 το 26% των διεθνών αεροπορικών αφίξεων στην Ελλάδα έγινε στα αεροδρόμια της Κρήτης. Ενώ την περίοδο 2017-2019 οι επισκέψεις στην Κρήτη αυξήθηκαν κατά 10% βλέπε Πίνακες Παραρτήματος «Κ»¹⁴⁶

Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2018 οι επισκέπτες στην χώρα μας υπολογίστηκαν γύρω στα 30 εκατομμύρια εκ των οποίων περίπου 6 εκατομμύρια είχαν ως προορισμό την Μεγαλόνησο.¹⁴⁷

8.2.2 Κρητική διατροφή

Η Κρητική διατροφή έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO ως «άυλη πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας». Στο νησί παράγονται τοπικά προϊόντα όπως ελαιόλαδο, ελιές, γαλακτοκομικά και τυροκομικά, μέλι, χόρτα και ενδημικά βότανα, φρούτα, κρέας, παραδοσιακά αλλαντικά, ψωμί παξιμάδι, τσικουδιά, κρασι ψάρια, χοχλιούς. Επίσης υπάρχει η εμφάνιση νέων καλλιεργειών και η αναβίωση παλαιότερων όπως το χαρούπι, η αλόη. Τα κρητικά προϊόντα καθώς και η Κρητική κουζίνα βρίσκονται στην ψηλότερη θέση της διεθνούς γαστρονομίας λόγω της υψηλής ποιότητας και των ευεργετικών επιδράσεων στην υγεία. Όλο και περισσότεροι διεθνείς επαγγελματίες εστίασης και ξενοδοχείων εντάσσουν την κρητική κουζίνα στο χαρτοφυλάκιο τους. Επιπλέον η Περιφέρεια Κρήτης πρωτοστατεί να πιστοποιήσει παραδοσιακά τοπικά προϊόντα με το σήμα «Κρήτη» με στόχο την ανάδειξη της ποιότητας, εντοπιότητας και του παραδοσιακού χαρακτήρα των κρητικών προϊόντων ανά την υφήλιο.^{148, 149}

¹⁴⁵ Η γεωστρατηγική θέση της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://flashnews.gr/post/410619/h-gewstrathgikh-thesh-ths-krhths> (πρόσβαση 11 Φεβ 2021)

¹⁴⁶ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 100, 122

¹⁴⁷ Οικονομία Ελλάδα: «Κρήτη, η δεύτερη περιφέρεια στην Ελλάδα που προσελκύει το μεγαλύτερο αριθμό τουριστών διαθέσιμο στο <https://www.neakriti.gr/article/oikonomia/oikonomia-ellada/1518083/kriti-i-deuteri-perifereia-stin-pou-proselkuei-to-megalutero-arithmo-touriston> (πρόσβαση 13 Σεπ 2021)

¹⁴⁸ Κρητική διατροφή και τοπικά προϊόντα διαθέσιμο στο https://www.incrediblecrete.gr/wp-content/uploads/2020/06/01-diatrofi-GR_low_res.pdf (πρόσβαση 13 Σεπ 2021)

¹⁴⁹ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 97-100

8.2.3 Η ιστορική-πολιτισμική σημασία της για την Ελλάδα και τον κόσμο

Η νήσος Κρήτη αποτελεί νησί με τεράστια ιστορική και πολιτισμική σημασία για την Ελλάδα και τον κόσμο όπως αναφέρθηκε στο παρών πόνημα. Υπενθυμίζεται ότι στην Κρήτη αναπτύχθηκε ο πρώτος πολιτισμός επί Ευρωπαϊκού εδάφους. Στο νησί σώζονται πλήθος αρχαιολογικών χώρων καθώς και που μαρτυρούν την άνθηση του Μινωικού Πολιτισμού καθώς και την αλληλεπίδραση άλλων πολιτισμών που πέρασαν από την Κρήτη. Ως πολιτιστικό απόθεμα και σημείο αναφοράς στην διεθνή κοινότητα είναι τα μουσεία που βρίσκονται στο νησί με περισσότερο αναγνωρίσιμο το αρχαιολογικό μουσείο Ηρακλείου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η επισκεψιμότητα στα μουσεία της Κρήτης την περίοδο 2014-2019 σε ποσοστιαία κατανομή αποτέλεσε το 14% στο σύνολο επισκεψιμότητας σε όλη την Ελλάδα.¹⁵⁰ Αξίζει να σημειωθεί και η αναγνωσιμότητα της Κρητικής μουσικής παράδοσης. Τρεις φαίνεται να είναι οι βασικοί παράγοντες που επέδρασαν στην διαμόρφωση του συγκεκριμένου μουσικού ύφους "η βυζαντινή εκκλησιαστική μουσική, η ιταλική αστική μουσική και η οθωμανική μουσική παράδοση καθώς και από την κουλτούρα που έφεραν μαζί τους οι Μικρασιάτες πρόσφυγες¹⁵¹

8.2.4 Η γεωγραφική διαμόρφωση της Κρητης - αξιοθέατα δραστηριότητές

Η Κρήτη όπως αναφέρθηκε αποτελεί ένα τουριστικό αεροπλανοφόρο για την Ελλάδα. Η γεωγραφική της διαμόρφωση, ένας συνδυασμός ορεινών όγκων, πεδιάδων, και θάλασσας καθώς και το πλήθος των αξιοθέατων έχει ως αποτέλεσμα το νησί να γίνεται σημείο αναφοράς και επισκεψιμότητας από την διεθνή κοινότητα σε όλες τις εποχές του χρόνου. Στο νησί καταγράφονται από το ΥΠΕΚΑ¹⁵² ενενήντα εννιά (99) παραδοσιακοί οικισμοί, έχουν βραβευτεί το 2019, 115 παραλίες με γαλάζια, σημαία, υπάρχουν επίσης οχτώ μαρίνες με 1973 θέσεις ελλιμενισμού, έχουν χωροθετηθεί έξι καταφύγια ή αγκυροβόλια με 356 θέσεις ελλιμενισμού. Επιπλέον βρίσκονται στο νησί 2

¹⁵⁰ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 85-87

¹⁵¹ Η κρητική μουσική στην Ελλάδα και τον κόσμο διαθέσιμο στο <http://www.erotokritos.gr/1069/kritiki-mousiki-stin-ellada-ke-ton-kosmo/> (πρόσβαση 13 Σεπ 2021)

¹⁵² ΥΠΕΚΑ : Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας)

γήπεδα γκολφ, λειτουργούν πολλά καταδυτικά κέντρα, πεζοπορικές διαδρομές, αναρριχητικά πεδία, ορειβατικά καταφύγια.¹⁵³

8.2.5 Η γεωγραφική της θέση.

Η Κρήτη βρίσκεται σε ένα στρατηγικό σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πολιτισμών (αραβικός, μουσουλμανικός, μεσογειακός). Η Ελλάδα διαχρονικά έχει αποδειχτεί ότι μπορεί να είναι ένας σύνδεσμος της Δύσης με τον Αραβικό Κόσμο. Η Κρήτη λόγω της γεωγραφικής της θέσης της πολιτιστικής, πνευματικής και ιστορικής της παρακαταθήκης μπορεί να συνδράμει στην επαναπροσέγγιση της Δύσης με τον Αραβικό κόσμο μέσω των Ορθοδόξων Πατριαρχείων, που εδρεύουν σε περιοχές της Μέσης Ανατολής. (, Ιερουσαλήμ). Επιπλέον η χώρα μας διαθέτει, μια σχέση εμπιστοσύνης με τους λαούς του αραβικού κόσμου η οποία επιπλέον ενισχύεται από την ελληνική ομογένεια. Με «όχημα» το νησί της Κρήτης μπορεί να γίνει η προσέγγιση της Ελλάδος με την Αίγυπτο και την Συρία όπου εδρεύουν τα Πατριαρχία Αλεξάνδρειας και Αντιόχειας αντίστοιχα και μέσω του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων να βελτιωθούν οι σχέσεις μας με το εβραϊκό Ισραήλ. Η προσέγγιση μας με τον αραβικό κόσμο θα φέρει αποδυνάμωση και υποβάθμιση της επιρροής τη Τουρκίας σε αυτόν.¹⁵⁴

8.2.6 Η ηπιή ισχύς της Κρήτης μέσω των ενεργειακών κατασκευών

Η πιθανή κατασκευή του αγωγού EastMed σε συνδυασμό με την πιθανή ύπαρξη υδρογονανθράκων στα νότια της νήσου θα μπορούσαν να λειτουργήσουν τόσο σε επίπεδο υποδομών άλλα και ως επιπλέον target group μέσω των εργαζομένων σε αυτά τα μεγάλα έργα. Οι ίδιοι οι εργαζόμενοι θα είναι τουρίστες στο νησί αλλά και διαφημιστές για την Ελλάδα και την Κρήτη.

Απαιτείται βέβαια η βελτίωση των υποδομών σε οδικό δίκτυο, αεροδρόμια, λιμάνια και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο με οι οποίες θα σέβονται την βιώσιμη ανάπτυξη, το περιβάλλον την κοινωνία ώστε να κεφαλαιοποιηθούν πλήρως από την πολιτεία

¹⁵³ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019 σελίς 89 έως 96

¹⁵⁴Χανιά: Ημερίδα 6 Απριλίου 2019 «Διαχρονική Στρατηγική Αξία της Κρήτης» απόσπασμα από την ομηλία Σγου ε.α Παραγιουδάκη Μανούσου

και κοινωνία τα προαναφερθέντα πλεονεκτήματα.¹⁵⁵

8.2.7 Ακαδημαϊκά - Ερευνητικά Ιδρύματα της Κρήτης

Η επιστημονική έρευνα είναι ένας σημαντικός τομέας ανάπτυξης της Μεγαλονήσου δεδομένου ότι υπάρχουν σχολές Πανεπιστημίου - Πολυτεχνείου σε κάθε νομό του νησιού. Το Πανεπιστήμιο συγκαταλέγεται στην 58^η παγκόσμια θέση των Πανεπιστημίων¹⁵⁶ και το Πολυτεχνείο Κρήτης είχε την υψηλότερη βαθμολογία στο «Άξιο Θετικής Μνείας». Υπάρχει διασπορά της έρευνας σε όλους τους νομούς της Κρήτης, οπότε μπορεί να συνδεθεί η έρευνα σε τομείς παραγωγής και καινοτόμων ιδεών. Η Κρήτη έχει τον υψηλότερο δείκτη στην Ε.Α¹⁵⁷ στην Ελλάδα. Τα ερευνητικά ιδρύματα της Κρήτης διακρίνονται από επιστημονική εξωστρέφεια και βρίσκονταν στην πρώτη θέση στις διεθνείς συνεργασίες και στην συγγραφή μελετών που δημοσιεύθηκαν σε επιστημονικά περιοδικά, σε ποσοστό 53,9% επί του συνόλου των συγκεκριμένων δημοσιεύσεων της Περιφέρειας.

Τα ακαδημαϊκά ιδρύματά της Κρήτης αποφέρουν σημαντικούς πόρους από το εξωτερικό για την διεξαγωγή ερευνών αφού τα κονδύλια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέρχονται στο 23,8% του συνόλου των δαπανών για Έρευνα και Ανάπτυξη ποσό που υπερβαίνει τον μέσο όρο της Ελλάδας (14%)

Επιπλέον η Κρήτη παρουσιάζει ένα αξιόλογο αριθμό καινοτόμων επιχειρήσεων που ανέρχεται σε ποσοστό 65,2% και είναι το υψηλότερο στην Ελλάδα

Άρα η Κρήτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως είναι πόλος έλξης για υψηλό καταρτισμένο προσωπικό και υψηλού επιπέδου προπτυχιακών και μεταπτυχιακών αλλοδαπών φοιτητών σε διάφορα προγράμματα με διδακτρα. Αποτέλεσμα αυτού θα είναι αύξηση της παραγωγικότητας, ενίσχυση τοπικής οικονομίας και ενίσχυση του ΑΕΠ της χώρας.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Ήπια ισχύς, Hyundai, Τσιτσιπιάς, υδρογονάνθρακες και τα 4 πλεονεκτήματα της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://hania.news/2019/02/05/ηπια-ισχύς-hyundai-τσιτσιπιάς-υδρογονάνθρακ/> (πρόσβαση 20 Μα 2021)

¹⁵⁶ Times Higher Education-Young University Rankings 2017

¹⁵⁷ Δείκτης Έντασης και Έρευνας 1,35% ενώ το εθνικό επίπεδο είναι (0,80%) ακολουθεί η Αττική (0,94%)

¹⁵⁸ Οι προοπτικές επίδρασης των ερευνητικών ιδρυμάτων της Κρήτης στην καινοτομία και στην περιφερειακή ανάπτυξη διαθέσιμο στο <https://m.naftemporiki.gr/story/1276299> (πρόσβαση 23 Μαρ 2021)

8.3 Σε ποιόν τομέα μπορεί να υπάρξει μείωση της γεωστρατηγικής. αξίας της Νήσου-ήπιας ισχύς

α. Συνολικά, ο τουρισμός υπέφερε πολύ από τον COVID-19. Οι εκτιμήσεις από τοπικά και διεθνή ιδρύματα προβλέπουν πλήρη ανάκαμψη του τουρισμού σε επίπεδα πριν από το COVID, όχι νωρίτερα από το 2022, με τη διαδικασία ανάκαμψης να διαρκεί από 2,5 έως 4 χρόνια. Ωστόσο, ο αντίκτυπος του COVID-19 στον τουρισμό θα μπορούσε να αποδειχθεί βαθύτερος, πέρα από τις οικονομικές μετρήσεις και τα χρηματοοικονομικά δεδομένα.

β. Η πανδημία φαίνεται να έχει προκαλέσει έναν πολυδιάστατο μετασχηματισμό του τομέα, δημιουργώντας νέες συμπεριφορές καταναλωτών / ταξιδιωτών, πρόσθετη έμφαση στη βιωσιμότητα και την υγιεινή και την περιφερειοποίηση του ταξιδιού και του τουρισμού - αλλαγές που εκτιμάται ότι έχουν διαρκή, εάν όχι μόνιμο, αποτέλεσμα. Ο αντίκτυπος της πανδημίας μέχρι στιγμής, κατέδειξε τις διαρθρωτικές ανεπάρκειες του τομέα, ενώ υπογράμμισε επίσης τα βήματα που πρέπει να ληφθούν προς τα εμπρός, όσον αφορά την εξέλιξη της ζήτησης, την υγεία και την υγιεινή, την καινοτομία και την ψηφιοποίηση και τη βιωσιμότητα, προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα του κλάδου στο εγγύς και μακρινό μέλλον, για να συνεχίσει να είναι η κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης.¹⁵⁹ Υπάρχει και διαρθρωτικά προβλήματα που εστιάζονται στην έντονη εποχικότητα του κλάδου καθώς την δυσκολία διάχυσης της τουριστικής κίνησης προς τους οικισμούς της ενδοχώρας.

γ. Η δημιουργία ανισορροπιών λόγω μαζικού τουρισμού είναι παράγοντας μείωσης της γεωπολιτικής ισχύς της Κρήτης. Οι πλέον αναπτυγμένες περιοχές βρίσκονται κατά μήκος των βορείων ακτών της νήσου ενώ οι αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα φθίνουν και η οικονομική τους κατάσταση επιδεινώνεται, Επίσης υπάρχει μικρός διάσπαρτος κλήρος και η κτηνοτροφία της έχει ελάχιστες οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες.

¹⁵⁹ Papathanassis, A. (2016). Curing the 'beach disease': Corruption and the potential of tourism-led transformation for developing countries and transitional economies. *Ovidius University Annals Economic Sciences Series*, 16(1): 75-80.

δ Η Κρήτη διαθέτει κατά κανόνα μικρές σε μέγεθος οικογενειακές επιχειρήσεις. Αυτό λειτουργεί ανασταλτικά στην εν γένει πρόοδο, και συμβάλλει στις οργανωτικές οικονομικές αδυναμίες και στα χαμηλά επίπεδα καινοτομίας. Το νησί διαθέτει μόνο το 1,8% της βαριάς βιομηχανίας, με δυσκολία στην μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα καθώς και στην χαμηλή οργάνωση εμπορικών δικτύων

9. ΚΕΦ 6^ο : Οι αμφισβητήσεις των Τούρκων για την Κρήτη- Οι απαντήσεις μέσω των συνθηκών.

9.1 Σε τι συνίσταται η τουρκική αμφισβήτηση.

Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης διαφαίνεται και από τις αμφισβητήσεις που προβάλλουν οι Τούρκοι. Ο Umit Yalim πρώην Γ/Γ Άμυνας υποστηρίζει ότι Σερβία και Βουλγαρία δεν παραιτήθηκαν ονομαστικά υπέρ της Ελλάδος, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Επομένως τα «μερίδια» τους, που αναλογούσαν σε αυτές στην Κρήτη θα έπρεπε «επιστραφούν» στην Τουρκία ως διάδοχο κράτος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το προαναφερθέν επιχείρημα το οπτικοποίησε σε δύο χάρτες. Το Διεθνές Δίκαιο αναφέρει ότι «η παραίτηση ενός κράτους από την άσκηση της κυριαρχίας επί ορισμένου εδάφους δεν γίνεται υπέρ του "προκατόχου" του (εν προκειμένω της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) αλλά υπέρ των "διαδόχων" ή "δικαιούχων" που έχουν δικαιώματα επ' αυτού (εν προκειμένω της Ελλάδος)». Επιπλέον με την Συνθήκη του Λονδίνου ο σουλτάνος παραχώρησε την Κρήτη ονομαστικά «εις τους Συμμάχους Ηγεμόνες» υπέρ των οποίων παραιτήθηκε από κάθε δικαίωμα επί αυτής. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν διεκδίκησε ξανά την Κρήτη και δεν αμφισβήτησε την μεταβίβαση και υπαγωγή της στην Ελλάδα μέχρι το τέλος της ύπαρξής της. Ο Umit Yalim «ξεχνάει» ότι στα ζητήματα διαδοχής το Διεθνές Δίκαιο προβλέπει ότι «ανεξαρτήτως του αν το προγενέστερο κράτος εξακολουθεί ή όχι να υφίσταται κάθε Συνθήκη ισχύουσα κατά το χρονικό σημείο της διαδοχής των κρατών έναντι του συνόλου του εδάφους του προγενέστερου κράτους εξακολουθεί να ισχύει έναντι του διάδοχου κράτους»¹⁶⁰. Να σημειωθεί ότι ο Ερντογάν δέχτηκε έντονη κριτική από τους πολιτικούς του αντιπάλους, ότι καθυστερεί να διεκδικήσει ότι ανήκει στην Τουρκία την ίδια στιγμή που η Ελλάδα επιδιώκει

¹⁶⁰ Ο παραλογισμός της Άγκυρας για την Κρήτη διαθέσιμο στο <http://foreignaffairs.g> Άξιο Θετικής Μνείας articles/72820/dr-giorgos-limantzakis/o-paralogismos-tis-agkyras-gia-tin-kriti?page=show (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2021)

να δημιουργήσει τετελεσμένα με την κατάθεσή συντεταγμένων στον ΟΗΕ για τα όρια της δικής της ΑΟΖ. Βλέπε χάρτη Παραρτήματος «Λ»¹⁶¹

9.2 Οι Διεθνείς Συνθήκες για την Κρήτη.

9.2.1 Η Συνθήκη του Λονδίνου (30 Μαΐου 1913).

Η Συνθήκη του Λονδίνου σηματοδότησε το τέλος του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου στο Άρθρο 2, προέβλεπε ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία εκχωρεί προς τους Συμμάχους Ηγεμόνες τις Ευρωπαϊκές εκτάσεις της Αυτοκρατορίας προς Δυσμάς γραμμής από της επί του Αιγαίου Πελάγους μέχρι του Ευξείνου Πόντου Μήδειας εξαιρούμενης της Αλβανίας. Η Κρήτη ήταν Οθωμανική κτήση δυτικά της παραπάνω γραμμής. Επειδή είχαν εμφανιστεί εμπλοκές σε σχέση με την Κρήτη στο παρελθόν, οι Σύμμαχοι Ηγεμόνες αναφέρθηκαν ονομαστικά για την νήσο στο άρθρο 4 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα το άρθρο αναφέρει ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία παραιτείται από τα κυριαρχικά δικαιώματα στην Κρήτη υπέρ των Συμμάχων Ηγεμόνων.¹⁶² Το Άρθρο 4 της συνθήκης του Λονδίνου σηματοδότησε με επίσημο τρόπο το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην Κρήτη μετά από δύομισι περίπου αιώνες (1669-1913). Άφηνε όμως ένα περίπλοκο νομικό καθεστώς διότι έπρεπε οι Βαλκάνιοι Σύμμαχοι να παραιτηθούν από τα δικαιώματα που απέκτησαν με την Συνθήκη του Λονδίνου, ώστε η Κρήτη να μεταβιβαστεί εξ ολοκλήρου στην Ελλάδα.

9.2.2 Συμπληρωματικό Πρωτόκολλο Σερβίας-Ελλάδος (3 Αυγούστου 1913).

Η κυβέρνηση της Σερβίας αρχικά έμμεσα παραιτήθηκε από τις αξιώσεις της στην Κρήτη υπογράφοντας στις 1 Ιουνίου 1913 την Ελληνο - Σερβική Συνθήκη Φιλίας και Συμμαχίας η οποία αναγνώριζε το εδαφικό καθεστώς που είχε διαμορφωθεί ως

¹⁶¹ Οι Τούρκοι διεκδικούν τώρα και το 75% της Κρήτης (χάρτες) διαθέσιμο στο <https://www.tanea.gr/2018/12/18/politics/oi-tourkoi-diekdikoun-tora-to-75-tis-kritis-xartes/> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2021)

¹⁶² Άρθρο 4 της Συνθήκης του Λονδίνου: «Η Αυτού Μεγαλειότης ο Αυτοκράτωρ των Οθωμανών δηλοί ότι εκχωρεί την Νήσον Κρήτην εις τους Συμμάχους Ηγεμόνας και ότι παραιτείται υπέρ Αυτών πάντων των ων εκέκτητο επί της Νήσου ταύτης κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων»

αποτέλεσμα των μαχών του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου.¹⁶³ Επιπλέον λίγο πριν το τέλος του Β΄ Βαλκανικού Πολέμου, η Σερβία παραιτήθηκε επίσημα από κάθε δικαίωμα στην Κρήτη με συμπληρωματικό πρωτόκολλο που υπέγραψαν οι πρωθυπουργοί Νίκολα Πάσιτς και Ελευθέριος Βενιζέλος.¹⁶⁴

9.2.3 Η Συνθήκη του Βουκουρεστίου (10 Αυγούστου 1913).

Ακολούθησε η Συνθήκη του Βουκουρεστίου όπου στο Άρθρο 5 αυτής αναγράφεται ξεκάθαρα ότι η Βουλγαρία παραιτείται από τις αξιώσεις της στην Κρήτη.¹⁶⁵ Με την υπογραφή της Συνθήκης του Βουκουρεστίου οι συμβαλλόμενοι θεώρησαν ότι το ζήτημα της Κρήτης είχε διευθετηθεί οριστικά. Το Μαυροβούνιο δεν αναφέρεται στις Συνθήκες διότι δεν ήταν επίσημα σύμμαχος της Ελλάδος καθώς συνδεόταν με αυτήν έμμεσα μέσω συμμαχικών δεσμεύσεων που είχε αναλάβει στην Σερβία και στην Βουλγαρία. Επιπλέον ήταν βέβαιο ότι το Μαυροβούνιο θα ενώνονταν επίσημα με την Σερβία. Αυτό άργησε να υλοποιηθεί διότι μεσολάβησε ο Α΄ Παγκοσμίους Πολέμος, μετά το τέλος του οποίου η Σερβία, το Μαυροβούνιο, το Κράτος των Σλοβένων και των Κροατών ενώθηκαν και ίδρυσαν το Βασίλειο Σέρβων, Κροατών και Σλοβένων.

9.2.4 Η Σύμβαση των Αθηνών (14 Νοεμβρίου 1913).

Μετά το τέλος του Α Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα με την Τουρκία υπέγραψαν την Ελληνοτουρκική Σύμβαση των Αθηνών. Στην Σύμβαση αυτή ορίζονταν ότι όλοι οι κάτοικοι των «Νέων Χωρών» του Βασιλείου της Ελλάδος μεταξύ των οποίων και η Κρήτη αποκτούσαν αυτοδίκαια την ελληνική υπηκοότητα αν και διατηρούσαν το δικαίωμα μέσα σε διάστημα τριών ετών να επιλέξουν την οθωμανική, περίπτωση κατά την οποία θα έπρεπε να εγκαταλείψουν την ελληνική επικράτεια και να εγκατασταθούν στην επικράτεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.¹⁶⁶

¹⁶³ Αργότερα η αρχή αυτή ονομάστηκε «auti possidetis».

¹⁶⁴ Άρθρο 5 του Συμπληρωματικού πρωτοκόλλου της 3 Αυγ 1913 μεταξύ Ελευθερίου Βενιζέλου και «Διά της αποδοχής της μεθοριακής γραμμής της προγραφείσης εις Άρθρων 1 η Σερβία αφίσταται πάσης διεκδικήσεως επί της νήσου Κρήτης»

¹⁶⁵ Άρθρο 5 της Συνθήκης του Βουκουρεστίου της 10 Αυγούστου 1913 «Συνομολογείται ρητώς ότι η Βουλγαρία παραιτείται στο εξής πάσης επί της Κρήτης αξιώσεως»

¹⁶⁶ Ο παραλογισμός της Άγκυρας για την Κρήτη διαθέσιμο στο <http://foreignaffairs.gr/articles/72820/dr-giorgos-limantzakis/o-paralogismos-tis-agkyras-gia-tin-kriti?page=show> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2021)

10. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

α. Η Ανατολική Μεσόγειος είναι σημείο συγκέντρωσης και διακίνησης πολιτικής ισχύος, συμβάλλοντας καταλυτικά στην διαμόρφωση της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος. Η Κρήτη αποτελεί ζωτικό χώρο στην Ανατολική Μεσόγειο.

β. Η γεωστρατηγική και γεωπολιτική αξία της Κρήτης προκύπτει από την αγγλοσαξονική γεωπολιτική σχολή σκέψης. Η Κρήτη βρίσκεται σε μια θαλάσσια οδό μεταξύ Μάλτας και Κύπρου. Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης προκύπτει από τον Mahan ο οποίος υποστήριζε ότι η θαλάσσια δύναμη εξασφαλίζει τον υψηλότερο βαθμό ελέγχου με το μικρότερο βαθμό επιβολής. Η επίτευξη ισχυρού κράτους απαιτεί ανάπτυξη ισχυρού στόλου, απόκτηση υπερπόντιων βάσεων στρατηγικής σημασίας (βλέπε βάση της Σούδας) και την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων σε ευρεία κλίμακα όπως του ενεργειακού τομέα της περιοχής.

γ. Από την παρούσα ανάλυση γίνεται φανερό ότι η νήσος Κρήτη έχει μια σημαντική γεωπολιτική και γεωστρατηγική αξία ανά τους αιώνες. Η ιστορία της Κρήτης ξεκινάει από τον 7^ο αιώνα π.Χ με τον Μινωικό Πολιτισμό τον πρώτο πολιτισμό της Ευρώπης. Η γεωστρατηγική της αξία της Μινωικής Κρήτης στηρίχθηκε λόγω θέσης της στην κυριαρχία των θαλασσών. Οι Μινωίτες ανέπτυξαν τον αστικό πληθυσμό, την οικονομία, τα λιμάνια και την ναυσιπλοΐα. Χρησιμοποιώντας το ναυτικό οι Μινωίτες ήταν οι πρώτοι που δημιούργησαν αποικίες, ανέπτυξαν το εμπόριο και ήρθαν σε επαφή με τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής όπως η Αίγυπτος. Παρόλο που ο Μινωικός πολιτισμός καταστράφηκε από την έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας και τους εμφυλίους των Κρητικών πόλεων άφησε το αποτύπωμα του στην Μεταμινωική και ελληνιστική περίοδο.

δ. Στην Ρωμαϊκή Περίοδο η γεωστρατηγική της αξία αποδεικνύεται από τον συνεχή αγώνα των Ρωμαίων για να φέρουν το νησί στην κυριαρχία τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν διαμέσου της Κρήτης να ελέγχουν τις θαλάσσιες οδούς στην Ανατολική Μεσόγειο και την Αίγυπτο.

ε. Στην Βυζαντινή περίοδο η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης φάνηκε όταν οι Βυζαντινοί απώλεσαν την νήσο υπέρ των Σαρακηνών. Ο έλεγχος των θαλασσιών οδών,

του εμπορίου και της Ανατολικής Μεσογείου πέρασε στους Σαρακηνούς και οι Βυζαντινοί έπρεπε να απασχολήσουν πολλές ναυτικές δυνάμεις σε θέση άμυνας στο Αιγαίο και στην Μεσόγειο.

στ. Η κατάληψη της Κρήτης από τους Βενετούς έχει ως επακόλουθο η Βενετία να αναδειχθεί σε κυρίαρχο κράτος της Ανατολικής Μεσογείου, και να ελέγχει τις θαλάσσιες οδούς Αιγαίο-Δαρδανέλια- Βοσπορος και Κύπρο -Συρία- Αίγυπτο. Η κατοχή της Κρήτης από την Βενετία αύξανε πληθυσμό και έκταση αυτής και την καθιστούσε Αυτοκρατορία της εποχής.

η. Ο Κρητικός Πόλεμος (1645-1669) αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες αποδείξεις της γεωστρατηγικής αξίας της Κρήτης. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία αν και κυρίαρχη την εποχή εκείνη δεν είχε ασφάλεια όσο η Κρήτη ήταν στην κατοχή της Βενετίας. Η κατάληψη της Κρήτης από τους Οθωμανούς, εξοβελίζει την Βενετία από το πλαίσιο ισχύος που στηρίζονταν στην εδαφική και οικονομική ζωτικότητα. Επιπλέον λόγω της απώλειας της Κρήτης η Βενετία δεν θα μπορέσει να αντιπαραβληθεί με τις αυτοκρατορίες που έρχονται στο προσκήνιο.

θ. Μετά τον ατυχή Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, δημιουργείται το αυτόνομο κράτος της Κρήτης. Η ένωση με την Ελλάδα δεν έγινε λόγω των αντικρουόμενων συμφερόντων των Μεγάλων Δυνάμεων. Πρωτοστάτησε η Αγγλία διότι επιδίωκε τον έλεγχο των ναυτικών οδών με τις Ινδίες και των παράλιων της Μεσογείου, διαμέσω της Κρήτης. Καμία Μεγάλη Δύναμη δεν ήθελε την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα διότι θα ενισχύονταν από πλευράς πληθυσμού και εδαφών και θα καθιστούσε αυτή καταλυτική δύναμη στην Μεσόγειο.

ι. Η Μάχη της Κρήτης (20 Μαΐου έως 29 Μάϊου 1941), αποτελεί την μεγαλύτερη απόδειξη της γεωστρατηγικής αξίας της νήσου. Η στρατηγική επιλογή των αντιπάλων, συμμάχων και Γερμανικής Ανώτατης Διοίκησης είχαν υιοθετήσει την ίδια άποψη για την Κρήτη. Πρόσβλεπαν και οι δύο την εδραίωση «μιας επιχειρησιακής βάσης» που θα ελέγχει όλη την Ανατολική Μεσόγειο. Επιπλέον το 1945 οι Βρετανοί χρησιμοποίησαν την Κρήτη ως χώρο πίεσης προς την Μόσχα αν η Ελλάδα δεν εισέρχονταν

στο «δυτικό μπλοκ» να διατηρήσουν μέσω αυτής την παρουσία τους στην Ανατολική Μεσόγειο.

ια. Η Κρήτη ως βάση επιχειρήσεων ελέγχει τις θαλάσσιες γραμμές, συγκοινωνιών της Ανατολικής Μεσογείου και σε συνδυασμό με τα Κύθηρα την Κάρπαθο και τα Δωδεκάνησα φράζει το Νότιο Αιγαίο δίνοντας βάθος στην άμυνα του.

ιβ. Το Κρητικό πέλαγος σε συνδυασμό με την Ελληνική Χερσόνησο προσδίδει στις ελληνικές θάλασσες τεράστια τακτική σημασία.

ιγ. Η Κρήτη με τις ναυτικές αεροπορικές εγκαταστάσεις και τις μονάδες του NATO που εδρεύουν στο νησί αποτελεί εξαιρετική αεροπορική βάση για επιχειρήσεις προς όλες τις κατευθύνσεις, τόσο για τον έλεγχο της διώρυγας του Σουεζ όσο και των Στενών του Ελλησπόντου διερχομένων θαλασσιών γραμμών επικοινωνιών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

ιδ. Από την Κρήτη διέρχονται τρεις γεωστρατηγικοί άξονες που χρησιμεύουν για τον έλεγχο ή την άσκηση ελέγχου ή επιρροής σε συγκεκριμένες περιοχές από τους επτά που διέρχονται από την λεκάνη της Μεσογείου.

ιε. Η Κρήτη, ενδέχεται να περιέχει στη θαλάσσια περιοχή Νοτίως και Δυτικά αυτής, σημαντικά εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα φυσικού αερίου. Είναι ορατή η προοπτική της Κρήτης να καταστεί ως κόμβος διαμετακόμισης φυσικού αερίου μέσω του Νότιου Ευρωπαϊκού Διαδρόμου φυσικού αερίου (East Med). Μία τέτοια εξέλιξη, θα εκτοξεύσει τη γεωπολιτική αξία της Κρήτης, αποτελώντας προμηθευτή και αρωγό στην ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ, σε μία συγκυρία όπου η ΕΕ επιδιώκει τη γεωγραφική διαφοροποίηση των ενεργειακών εισαγωγών της και τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές φυσικού αερίου από την Ρωσία. Η ενεργειακή συνεργασία μας με Κύπρο και Ισραήλ μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα μίας ευρύτερης συνεργασίας, δομώντας έναν ισχυρό γεωστρατηγικό άξονα στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Κρήτη θα αποτελέσει πρωταρχικό δομικό λίθο του υπόψη άξονα.

ιστ. Η οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Αίγυπτο έστω μη λαμβάνοντας υπόψη την

πλήρη επήρεια της Κρήτης επιβεβαίωσε την ακυρότητα του Τουρκο-Λιβυικού Συμφωνου. Έστειλε μήνυμα η Ελλάδα προς κάθε κατεύθυνσή ότι σέβεται το Διεθνές Δίκαιο και δεν προβαίνει σε παράνομες συμφωνίες.

κ. Η Κρήτη γειτνιάζει με το Ισραήλ, στο οποίο δίδει γεωγραφικό στρατηγικό βάθος. Γειτνιάζει με την Αίγυπτο όπου μπορεί να αποτελέσει για αυτή έδαφος επικοινωνίας με την ΕΕ και το δυτικό κόσμο. Επιπλέον η συμμετοχή της Κρήτης σε σχήματα συνεργασίας με την Κύπρο πολλαπλασιάζει την γεωστρατηγική αξία της πρώτης.

κα. Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Πατρίδας μας και το πολυπληθέστερο με 623.065 κατοίκους κατά την απογραφή του 2011 (κάτι λιγότερο από διπλάσιους από όσους κατά την απογραφή του 2001). Είναι μία σχετικά πλούσια περιφέρεια, βασιζόμενη στη γεωργία, την κτηνοτροφία και τον τουρισμό, πριν την έναρξη της πανδημίας, το κατά κεφαλήν εισόδημα των κατοίκων της υπερέβαινε λίγο το μέσο όρο του αντίστοιχου της χώρας.

κβ. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το μνημόνιο συναντήληψης το υποθαλάσσιο έργο σύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας «EuroAsia Interconnector» μεταξύ Κυπρου, Ισραήλ και Ελλάδας θα διέρχεται από την Κρήτη. Ο Euroasia Interconnector θα θωρακίσει τα ηλεκτρικά δίκτυα της Ελλάδας, ενώ μέσω της Κρήτης θα ενδυναμωθεί η στρατηγική σχέση της Ελλάδας με Κύπρο και Ισραήλ.

Ο Euroasia Interconnector θα θωρακίσει τα ηλεκτρικά δίκτυα της Ελλάδας, Κύπρου, Ισραήλ, την περαιτέρω ενσωμάτωση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενίσχυση της ασφάλειας προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ οι χώρες μπορούν να καταστούν εξαγωγής ενέργειας, και θα ενδυναμώσει την στρατηγική σχέση των τριών χωρών .

κγ. Σε διάφορους συνόδους στο NATO είχε διατυπωθεί η άποψη ότι η «ασφάλεια στην Ευρώπη επηρεάζεται από την ασφάλεια στην Νοτιοανατολική Μεσόγειο». Η Κρήτη είναι περιφέρεια σταθερής δημοκρατικής χώρας και αποτελεί το κοντινότερο ασφαλές σημείο στα άμεσα ζωτικά συμφέροντα του NATO και της ΗΠΑ και ένα παράγοντα στρατιωτικής ισχυροποίησης για δεκαετίες. Έτσι πλην των ελληνικών δυνάμεων που εδρεύουν στο νησί εδρεύουν τρεις μονάδες του NATO με κύρια την ναυτική βάση της Σούδας η οποία διασφαλίζει και εξακολουθεί να εγγυάται για την Συμμαχία, την θαλάσσια

κυριαρχία της στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Κρήτη είχε στρατηγικό ρόλο κατά τους αραβοϊσραηλινούς πολέμους, στις διάφορες επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ και στους πολέμους στο Ιράκ. Εκτός της βάσεως της Σούδας τα συμμαχικά αεροσκάφη και πλοία χρησιμοποίησαν τα αεροδρόμια και λιμάνια της Κρήτης για ανεφοδιασμό και μεταφορά εφοδίων .

κδ. Η νήσος Κρήτη συμβάλλει με ένα μεγάλο ποσοστό στην οικονομία της Ελλάδος, στην ανάπτυξη του τουρισμού της. Επιπλέον συμβάλλει με αρκετά μεγάλα ποσοστά στην ανάπτυξη του πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή τομέα καθώς και απασχόληση της χώρας

κε. Η Κρήτη συμβάλλει στην ήπια ισχύ της χώρας λόγω της αναγνωσιμότητας της, γεωγραφική της θέση, γειτνίαση με τα Ορθόδοξα Πατριαρχεία, της κρητικής διατροφής, της πολιτισμικής της σημασίας, την γεωγραφική της διαμόρφωση, τα αξιοθέατά της αλλά και της πιθανής κατασκευής του East Med. Επίσης σημαντικό ρόλο στην συμβολή της ήπιας ισχύς της Κρήτης έχει η ανάπτυξη της Πανεπιστημιακής κοινότητας και έρευνας σε όλους τους νόμους της νήσου.

κστ. Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης αποδεικνύεται και από τις διεκδικήσεις που έχει η Τουρκία στο νησί. Η Τουρκία παρουσίασε χάρτες αποδίδοντας στην Ελλάδα το ¼ της Κρήτης λέγοντας ότι η Σερβία και Βουλγαρία δεν παραιτήθηκαν επισήμως υπέρ της Ελλάδος. Σκοπός της Τουρκίας είναι διεκδικήσει όσο το δυνατό μεγαλύτερη ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Κρήτη έχει ενωθεί με την Ελλάδα κατόπιν πολλών αιματοχυσιών και μετά από τέσσερις συνθήκες στις οποίες αναφέρεται το νησί ονομαστικώς.

λ. Μείωση της γεωστρατηγικής της αξία οφείλεται στην μη ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών στα βόρεια παράλια σε σχέση με αυτήν των νότιων περιοχών, στην δυσκολία της ανάπτυξης της βαριάς βιομηχανίας- καινοτομίας στο νησί. Επιπλέον στον αντίκτυπο της πανδημίας που ανέδειξε διαθρωτικές ανεπάρκειες στους τομείς της οικονομίας και ειδικότερα του τουρισμού.

11. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Ελλάδα συνεχίζει να επηρεάζει θετικά ως βασικός πυλώνας το οικοδόμημα της ασφάλειας και σταθερότητας της Ανατολικής Μεσογείου, επίσης συνεχίζει να έχει τον έλεγχο των θαλασσίων οδών της Ανατολικής Μεσογείου. Τα προαναφερθέντα διέρχονται διαμέσων της γεωστρατηγικής αξίας της Κρήτης. Η Ελλάδα θα πρέπει να ενισχύσει ακόμα περισσότερο τους συντελεστές ισχύος της νήσου για αυτό προτείνετε τα παρακάτω:

α. Η Ελλάδα να αναβαθμίσει στρατιωτικά και στρατηγικά την Κρήτη και το λιμάνι της Σούδας μέσω συμμαχιών και ενίσχυσης της Νήσου με αεροκίνητες και αεροποβατικές δυνάμεις. Διότι η Κρήτη ελέγχει τον γεωστρατηγικό άξονα, Ανατολική Μεσόγειο-Διώρυγα του Σουέζ, δια μέσω του λιμένα της Θεσσαλονίκης και του νησιώτικου συμπλέγματος του Αιγαίου και της Κρήτης.^{167, 168}

β. Η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης πολλαπλασιάζεται αν χρησιμοποιηθεί ως δίπολο με την Κύπρο. Η γεωγραφική εγγύτητα της Κρήτης με την Κύπρο επιτρέπει την ανάληψη ενός καταλυτικού ρόλου στην ενεργοποίηση του δόγματος ΕΑΧ¹⁶⁹ Ελλάδος-Κύπρου. Ενδεχομένως να είναι εφικτή η διασύνδεση με το υπόψη δόγμα, του Ισραήλ ή της Αιγύπτου. Η πρωτοβουλία αυτή θα ενισχύσει την αρχιτεκτονική ασφαλείας της Μεσογείου, καθώς η δέσμευση των χωρών στο Ενιαίο Αμυντικό Δόγμα και η ετοιμότητα τους για κλιμάκωση, εξισορροπεί την τουρκική απειλή.

γ. Η προοπτική της Κρήτης να καταστεί ως κόμβος διαμετακόμισης φυσικού αερίου μέσω του Νότιου Ευρωπαϊκού Διαδρόμου φυσικού αερίου (East Med), απαιτεί την ενίσχυση της ενεργειακής συνεργασίας της Ελλάδος, Κύπρου και Ισραήλ. Απαιτείται η επιβεβαίωση νέων κοιτασμάτων. Μία τέτοια εξέλιξη, θα εκτοξεύσει τη γεωπολιτική αξία της Κρήτης, αποτελώντας προμηθευτή και αρωγό στην ενεργειακή ασφάλεια της ΕΕ, σε μία συγκυρία όπου η ΕΕ επιδιώκει τη γεωγραφική διαφοροποίηση των ενεργειακών εισαγωγών της και τη μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές φυσικού αερίου από την Ρωσία.

δ. Η Κρήτη είναι περιφέρεια της Ελλάδος που γειτνιάζει με τον αραβικό κόσμο.

¹⁶⁷ Ιωάννης Μάζης «Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στην Ν. Α Μεσόγειο»

¹⁶⁸ Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου» σελίς 225-226

¹⁶⁹ ΕΑΧ: Ενιαίος-Αμυντικός-Χώρος

Υπό το πρίσμα αυτό και με την κατεύθυνσή της «ήπιας ισχύς» (θρησκευτικής έκφανση της πολιτισμικής διπλωματίας) προσεγγίζοντας τα Πατριαρχεία Αλεξάνδρειας, Ιεροσολύμων και Αντιοχείας μπορούμε να βελτιώσουμε τις σχέσεις με Αίγυπτο και Ισραήλ. Επιπλέον με βάση το γεωγραφικό χώρο της Κρήτης, να τεθεί μια βάση σχέσεων με την περιοχή της Συρίας στο κράτος που θα προκύψει μετά τον εμφύλιο, σε μια περιοχή που πάντα το ελληνικό στοιχείο ήταν έντονο.

ε. Λόγω της έκτασής της Κρήτης δεν θα πρέπει να αγνοείται η επιρροή της στην ΑΟΖ θα πρέπει να οροθετηθεί πλήρη ΑΟΖ με την Αίγυπτο και με την κυβέρνηση της Λιβύης.

στ. Δεν πρέπει να αγνοηθεί η ΑΟΖ της Γαύδου στην συμφωνία με την Λιβύη διότι προσδίδει επιπλέον ΑΟΖ στην Ελλάδα.

ζ. Θα πρέπει η Ελλάδα να οριοθετήσει άμεσα τα χωρικά της ύδατα μονομερώς στα 12 ναυτικά μίλια σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΣΔΘ. Στην περίπτωση της Κρήτης λόγω μεγέθους της και την πληθώρα των νησιών που είναι γύρω από αυτήν προσδίδει στην περίπτωση των 12 ναυτικών μιλίων σημαντική έκταση των ζωνών εθνικής κυριαρχίας της χώρας.

η. Η Κρήτη συνεισφέρει σε μεγάλο ποσοστό στην οικονομία και στο τουρισμό της καθώς και στην ήπια ισχύς της χώρας. Λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης και για την βελτίωση των συντελεστών ισχύος απαιτείται η βελτίωση αεροδρομίων, οδικών οδών, λιμένων, ιδιαίτερα στην πλευρά της Νότιας Κρήτης η οποία είναι υποβαθμισμένη σε σχέση με την βόρεια. Προτείνεται ακόμα η κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής που θα περιλαμβάνει αρχικά ως σταθμούς τα λιμάνια, αεροδρόμια και παραλιακές πόλεις της Κρήτης.

θ. Επιπλέον επειδή η γεωστρατηγική αξία της Κρήτης πολλαπλασιάζεται όταν χρησιμοποιείται σε συνάρτηση με την Κύπρο απαιτείται η καλύτερη διασύνδεση των δύο νησιών τόσο θαλάσσια όσο και αεροπορικώς.

ι. Η Ελλάδα να επιμείνει στην υλοποίηση του EuroAsia Interconnector διότι θα θωρακίσει τα ηλεκτρικά δίκτυα της Ελλάδος, Κύπρου, Ισραήλ, την περαιτέρω ενσωμάτωση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενίσχυση της ασφάλειας προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ οι χώρες μπορούν να καταστούν εξαγωγής ενέργειας, και θα

ενδυναμώσει την στρατηγική σχέση των τριών χωρών και η Κρήτη θα αποκτήσει ηλεκτρική σύνδεση με την ηπειρωτική Ελλάδα.

ια. Επειδή η Κρήτη συμπληρώνει την γεωπολιτική αξία του Αιγαίου και της Ηπειρωτικής Ελλάδος προτείνεται να βελτιωθούν οι ακτοπλοϊκές και αεροπορικές συγκοινωνίες από και προς τουλάχιστον με τα μεγάλα νησιά και τις μεγάλες πόλεις με απευθείας σύνδεση με όλες τις πόλεις της Κρήτης.

ιβ. Οι ισχυρισμοί του τούρκου Yalim παρόλο που δεν έχουν βάση κατά το Διεθνές Δίκαιο δεν θα πρέπει να μένουν αναπάντητες από Έλληνες επιστήμονες, ακαδημαϊκούς και διπλωμάτες. Διότι οι αμφισβητήσεις αυτές μπορούν σε βάθος χρόνου να δημιουργήσουν «έθιμο», το οποίο η Τουρκική πλευρά αργότερα θα το επικαλεστεί για να αμφισβητήσει τα Ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα στην νήσο Κρήτη. Σε ενίσχυση του παραπάνω απαιτείται η άμεση οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Κύπρο έτσι ώστε να δοθεί τέλος στις τουρκικές διεκδικήσεις.

ιγ. Προτείνεται να ληφθούν μέτρα, λόγω COVID -19 στον τουρισμό που αφορούνε την εξέλιξη της ζήτησης, την υγεία και την υγιεινή, την καινοτομία την ψηφιοποιήσει και τη βιωσιμότητα, προκειμένου να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα του κλάδου στο εγγύς και μακρινό μέλλον, για να συνεχίσει να είναι η κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης.

ιδ. Προτείνεται να ληφθούν μέτρα οικονομικής ανάπτυξης των περιοχών της νήσου στις νότιες ακτές για να υπάρξει ισορροπημένη οικονομική ανάπτυξη των περιοχών της Κρήτης. Ακόμα να ληφθούν οικονομικά μέτρα για ανάπτυξη βιομηχανικών μονάδων στην Κρήτη και ανάπτυξη επιχειρήσεων πέραν των οικογενειακών

ιε. Προτείνεται να ενισχυθεί η επιστημονική έρευνα και η επιστημονική κοινότητά στην Κρήτη, ως πόλος έλξης άριστων αλλοδαπών φοιτητών επιστημονικού προσωπικού και επιχειρηματιών για ενίσχυση της ήπιας ισχύος. Το παραπάνω προσωπικό θα αποτελέσει αργότερα τους καλύτερους πρεσβευτές στο εξωτερικό στην προάσπιση των γεωστρατηγικών και γεωπολιτικών συμφερόντων.

Αριθμός λέξεων : 18. 828

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Βιβλιογραφία.
- «Β» Η γεωπολιτική άποψη του Halford Mackinder.
- «Γ» Η γεωπολιτική άποψη του Nicola Spykman.
- «Δ» Χάρτες με τις Μινωικές Πόλεις και τις εξορμήσεις των Μινωιτών.
- «Ε» Χάρτης με τις Αραβικές επιθέσεις με βάση την Κρήτη στην περίοδο του Βυζαντίου.
- «ΣΤ» Χάρτης της κυριαρχίας της Βενετίας με την κατάκτηση της Κρήτης.
- «Ζ» Το κείμενο παράδοσης της Κρήτης από την γερμανική διοίκηση της 10 Μαΐου 1945.
- «Η» Οι άξονες γεωστρατηγικής σημασίας που διέρχονται η επηρεάζονται από την Κρήτη.
- «Θ» Σχεδιαγράμματα του αγωγού East Med.
- «Ι» Σχεδιαγράμματα θαλασσιών ζωνών.
- «ΙΑ» Χάρτης οριοθέτησης ΑΟΖ Ελλάδος- Αιγύπτου.
- «ΙΒ» Χάρτης επήρειας ΑΟΖ Γαύδου.
- «ΙΓ» Χάρτης νήσου Κρήτης με νησίδες βραχονησίδες της.
- «ΙΔ» Πίνακας με το ΑΕΠ περιφέρεια Ελλάδος και κατά κεφαλή ανά περιφέρεια Ελλάδος.
- «ΙΕ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στον πρωτογενή τομέα

- «ΙΣΤ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στον δευτερογενή τομέα
- «Κ» Πίνακας με την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Κρήτης στις λοιπές υπηρεσίες του τριτογενή τομέα
- «ΚΑ» Πίνακας με την απασχόληση του πληθυσμού της Κρήτης
- «ΚΒ» Πίνακας με την συμβολή του τουρισμού ανά περιφέρεια.
- «ΚΓ» Χάρτης Eurosia Interconnector.
- «ΚΔ» Χάρτης αιολικού- ηλιακού δυναμικού της Ελλάδος
- «ΚΕ» Πίνακας με τις αποστάσεις από τα σημεία ενδιαφέροντος του ΝΑΤΟ.
- «ΚΣΤ» Χάρτης με την διάρθρωση της βάσης της Σούδας.
- «Λ» Χάρτες με τις αμφισβητήσεις της Τουρκίας για την Κρήτη.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΥΠΕΘΑ/ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥ «ΚΡΗΤΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΡΗΤΑΓΕΝΩΝ ΧΩΡΑ.
2. Χανιά: Ημερίδα 6 Απριλίου 2019 «Διαχρονική Στρατηγική Αξία της Κρήτης» απόσπασμα από την ομηλία Σγου ε.α Παραγιουδάκη Μανούσου.
3. Ιωάννης Παρίσης «Η καθ' ημας θάλασσα Γεωστρατηγική ανάλυση της Μεσογείου».
4. Κωσταντίνος Κολλιόπουλος «Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα
5. Θεοχάρης Δετοράκη «Η ιστορία της Κρήτης»
6. Προφήτης Σοφόνιος Παλαια Διαθήκη.
7. Χαράλαμπος Παπασωτηρίου «Βυζαντινή υψηλή στρατηγική, 6ος – 11ος αιώνας.
8. Β.Ι Καλαϊτζάκης «Η Κρήτη και οι Σαρακηνοί» Αθήνα 1984
9. Ανδρονίκη Διαλέτη/Γιώργος Πλακωτος/Αννα Πουπου «Η Ιστορία της Βενετίας και της Βενέτικης Αυτοκρατορίας 11^{ος} -18^{ος} Αιώνας Κοινωνία, Οικονομία, Πολιτισμός».
10. Κ.Ε. Παδουβάς , «Κρήτη 1897-1913 Πολυεθνικές Ενοπλες Δυνάμεις, Κατοχή - Αυτονομία - Ένωση με την Ελλάδα, Αθήνα 1997.

11. Σβορώνος Ν., «Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας βιβλιογραφικός οδηγός Σπύρου Ασδραχά Σ., έκδ. θ', Αθήνα 1985.
12. Δήμητρα Γ. Μόσχου «Βασική εκπαίδευση και κοινωνική οργάνωση στην Κρήτη την εποχή της Κρητικής Πολιτείας.
13. Νίκη Μαρωνίτη «Πολιτική εξουσία και εθνικό ζήτημα στην Ελλάδα 1880-1910».
14. ΓΕΣ/ΔΙΣ «Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος η Μαχη της Κρήτης».
15. ΓΕΣ/ΔΙΣ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ» Εκδόσεις ΔΙΣ-ΑΘΗΝΑ.
16. Στράβωνος Γεωγραφικά , Βιβλίο Β΄ κεφ 5.
17. ΓΕΣ/ΔΕΚΠ «ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ» ΑΘΗΝΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 1998.
18. Ιωάννης Μάζης «Γεωστρατηγική ανάλυση της παρούσας συγκυρίας στην Ν. Α Μεσόγειο».
19. Μαυρόπουλος Παναγιώτης «Εισαγωγή στην θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής».
20. Κονδύλης Παναγιώτης Θεωρία του Κονδύλη (Κονδύλης 1999) Θεμέλιο Αθήνα 1999
21. Κ.Α Αλεξανδρής «Η θαλάσσια δύναμη εις την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.
22. Περικλής Σταμπουλής «Η Γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείου Ερευνητική Εργασία Νο3».

23. Ηλίας Ηλιόπουλος «Η Γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλάσσιου χώρου» Ναυτική Επιθεώρηση Τεύχος 585- Τόμος 173
24. Δίπλα - Ροζάκης, «Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα.
25. Σιούσουρας, «Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο»
26. Καρυώτης, «Η ΑΟΖ της Ελλάδας»
27. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019»
28. Ινστιτούτο Ενέργειας «Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας Ετήσια Εκθεση 2020»
29. Ηλίας Σ. Παππάς/Γεωργία Δημάκη ΚΕΠΠΕΑ-ΚΕΑΔΙΚ «Η Στρατηγική Σημασία της Κρήτης στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου».

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

30. Nicholas Spykman, The Geography of the peace, New York Harcourt, Brace and Company 1944 .
31. Colin S.Gray, Modern Stratgy, Oxford University Press 1999
32. DAVID BREWER «Ελλάδα 1940-1949 Πόλεμος-Κατοχή-Αντίσταση- Εμφύλιος»
33. Marker, Sherry; Kerasiotis, Peter (2010). "Greece in depth". In Nadeau, Mark (ed.).

34. John J. Mearsheimer «Η Τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων»
35. SpyKman Nickolas «J America’ s strategy ;in word politics, Harcourt Brace N.York 1942.
36. Dahli Robert A. «The concept of Power» στο Behavioral Science τομ 2 1957»
37. John J. Mearsheimer «Η Τραγωδία της πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων»
38. Times Higher Education-Young University Rankings 2017
39. Papathanassis, A. (2016). Curing the ‘beach disease’: Corruption and the potential of tourism-led transformation for developing countries and transitional economies. Ovidius University Annals Economic Sciences Series,

INTEPNET

40. Ο παραλογισμός της Άγκυρας για την Κρήτη διαθέσιμο στο <http://foreignaffairs.gr/articles/72820/dr-giorgos-limantzakis/o-paralogismos-tis-agkyras-gia-tin-kriti?page=show> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2021).
41. Οι Τούρκοι διεκδικούν τώρα και το 75% της Κρήτης (χάρτες) διαθέσιμο στο <https://www.tanea.gr/2018/12/18/politics/oi-tourkoi-diekdikoun-tora-to-75-tis-kritis-xartes/> (πρόσβαση 17 Μαρτίο2021).
42. Οι προοπτικές επίδρασης των ερευνητικών ιδρυμάτων της Κρήτης στην καινοτομία και στην περιφερειακή ανάπτυξη διαθέσιμο στο <https://m.naftemporiki.gr/story/1276299> (πρόσβαση 23 Μαρ 2021).

43. Ήπια ισχύς, Hyundai, Τσιτσιπιάς, υδρογονάνθρακες και τα 4 πλεονεκτήματα της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://hania.news/2019/02/05/ηια-ισχύς-hyundai-τσιτσιπιάς-υδρογονάνθρακ/> (πρόσβαση 20 Μαρ 2021).

44. Η γεωστρατηγική θέση της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://flashnews.gr/post/410619/h-gewstrathgikh-thesh-ths-krhths> (πρόσβαση 11 Φεβ 2021).

45. K-14: Το απόρρητο κρηπίδωμα της βάσης της Σούδας που την καθιστά μοναδική στη Μεσόγειο διαθέσιμο στο <https://menshouse.gr/ellada/117139/k-14-to-aporrito-kripidoma-tis-vasis-tis-soydas-poy-tin-kathista-monadiki-sti-mesogeio> (πρόσβαση στις 11 Φεβ 2021)

46. Υπεγράφη το Μνημόνιο Κατανόησης για το EuroAsia Interconnector διαθέσιμο στο <https://ypodomes.com/ypegrafi-to-mnimonio-katanoisis-gia-to-euroasia-interconnector> (πρόσβαση 9 Μαρ 2021)

47. Κύπρος Ισραήλ και Ελλάδα υπέγραψαν Μνημόνιο για τον EuroAsia Interconnector διαθέσιμο στο <https://www.kathimerini.com.cy/gr/oikonomiki/oikonomia/kypros-israil-kai-ellada-ypegrapsan-mnimonio-gia-ton-euroasia-interconnector> (πρόσβαση 9 Μαρ 2021).

48. Περικλής Σταμπούλης Κ.Ε.Δ.ΙΣ.Α «Η γεωπολιτική της Ανατολικής Μεσογείους» στο διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/324915639_E_Geopolitike_tes_Anatolikes_Mesogeiou (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021)

49. Stratfor, Stratfor, 2011, *The Geopolitics of Israel: Biblical and Modern*, διαθέσιμο στο <https://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-israel-biblical-and-modern>, (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021).

50. Κρήτη: Όλα τα νησιά, οι νησίδες, οι βραχονησίδες της και η σημασία τους διαθέσιμο στο <http://agonaskritis.gr/κρήτη-όλα-τα-νησιά-οι-νησίδες-οι-βραχο/> (πρόσβαση 22 Μαρ 2021).

51. Η σημασία της Γαύδου και η ΑΟΖ στο επίκεντρο συνεδρίου διαθέσιμο στο <http://agonaskritis.gr> (πρόσβαση 20 Μαρ 2021).

52. ΑΟΖ και η επήρεια της Κρήτης διαθέσιμο https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=7927de9f-ef56-450c-8652-ac1d00ef28a2 (πρόσβαση 10 Φεβ 2021).

53. Ντόρα Μπακογιάννη: Κλειδί η Κρήτη στη Μεσόγειο – Η ομιλία της στον Ρόταρυ Χανίων διαθέσιμο στο <https://hania.news/2020/01/16/Ντόρα-Μπακογιάννη-Κλειδί-η-Κρήτη-στη-Μ/> (πρόσβαση στις 9 Φεβ 2021).

54. East Med: Πώς ο αγωγός θα μετατρέψει την Ελλάδα στον σημαντικότερο ενεργειακό κόμβο της νότιας Ευρώπης <https://www.capital.gr/epikairoti/3401380/east-med-pos-o-agogos-tha-metatrepsei-tin-ellada-ston-simantikotero-energeiako-kombo-tis-notias-europis> (πρόσβαση στις 10 Φεβ 2021).

55. Η γεωστρατηγική αξία του ελληνικού θαλασσίου χώρου διαθέσιμο στο https://perialos.blogspot.com/2014/02/blog-post_19.html (πρόσβαση 20 Μαρτίου 2021).

56. Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021).

57. Κεφάλαιο Γεωπολιτική διαθέσιμο στο https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/6156/3/01_chapter_11.pdf (έγινε πρόσβαση στις 31 Δεκ 2020).

58. Κρήτη Οικονομία διαθέσιμο στο <https://www.thehotel.gr/info/> (έγινε πρόσβαση στις 9 Φεβ 2021).

59. Ο πληθυσμός της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.patris.gr/2017/08/28/i%E2%80%88kriti-ine-dimografika-pio-evrosti-periferia-tis-choras/> (έγινε πρόσβασή στις 29 Δεκ 2020).

60. Το κλίμα της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.meteo24news.gr/2014/01/to-klima-tis-kritis.html> (έγινε πρόσβασή στις 29 Δεκ 2020).

61. «Γιατί οι Ναζί παρέμειναν στην Κρήτη ακόμα 8 μήνες μετά την απελευθέρωση» διαθέσιμο στο <https://www.cretanmagazine.gr/giati-i-nazi-pareminan-stin-kriti-akoma-8-mines-meta-tin-apeleftherosi/> (πρόσβαση στις 31 Ιαν 2021) .

62. «Γερμανοί, Βρετανοί και απελευθέρωση της Κρήτης: ‘Άγνωστες πτυχές» διαθέσιμο στο https://infognomonpolitics.gr/2012/04/blog-post_4466-5/ πρόσβαση στις (31 Ιαν 2021).

63. Η συνθήκη τερμάτισε τον αυστροοθωμανικό πόλεμο του 1683-1697 στον οποίο οι Οθωμανοί ηττήθηκαν διαθέσιμο στο https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%9A%CE%AC%CF%81%CE%BB%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CF%84%CF%82 (πρόσβαση στις 8 Φεβ 2021)

64. Συνοπτικά η ιστορία της Κρήτης διαθέσιμο στο <https://candia.wordpress.com/culture/history-crete-gr/> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021).

65. Ο πρώτος που, καθώς ξέρομε απ’ την προφορική παράδοση, απέκτησε ναυτικό ήταν ο Μίνως, που κυριαρχούσε στο μεγαλύτερο μέρος της σημερινής ελληνικής θάλασσας. Κυρίεψε τις Κυκλάδες και ίδρυσε αποικίες στα περισσότερα νησιά, από όπου έδωξε τους Κάρες και εγκατέστησε άρχοντες τους γιους του. Φυσικό ήταν να καταδιώξει την πειρατεία όσο μπορούσε, ώστε να του περιέρχονται

ασφαλέστερα τα εισοδήματα των νησιών.» διαθέσιμο στο https://www.greeklanguage.gr/digitalResources/ancient_greek/library/browse.html?text_id=73&page=2 (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

66. Στυλιανός Αλεξίου διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου των Αθηνών διαθέσιμο στο <https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=6931> (έγινε πρόσβαση στις 8 Φεβ 2021).

67. Η γεωπολιτική αξία της Κρήτης διαθέσιμο στο <http://www.pontos-news.gr/article/184496/i-geopolitiki-axia-tis-kritis> (έγινε πρόσβαση στις 2 Ιαν 2021)

68. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για το έτος 2018 και αναθεωρημένα στοιχεία για τα έτη 2010-2017 διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/documents/20181/6e4a57bb-9949-ca51-cef1-e285dafdbc85> (έγινε πρόσβαση στις 14 Νοε 2021)

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ HALFORD MACKINDER

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΤΟΥ NICOLA SPYKMAN

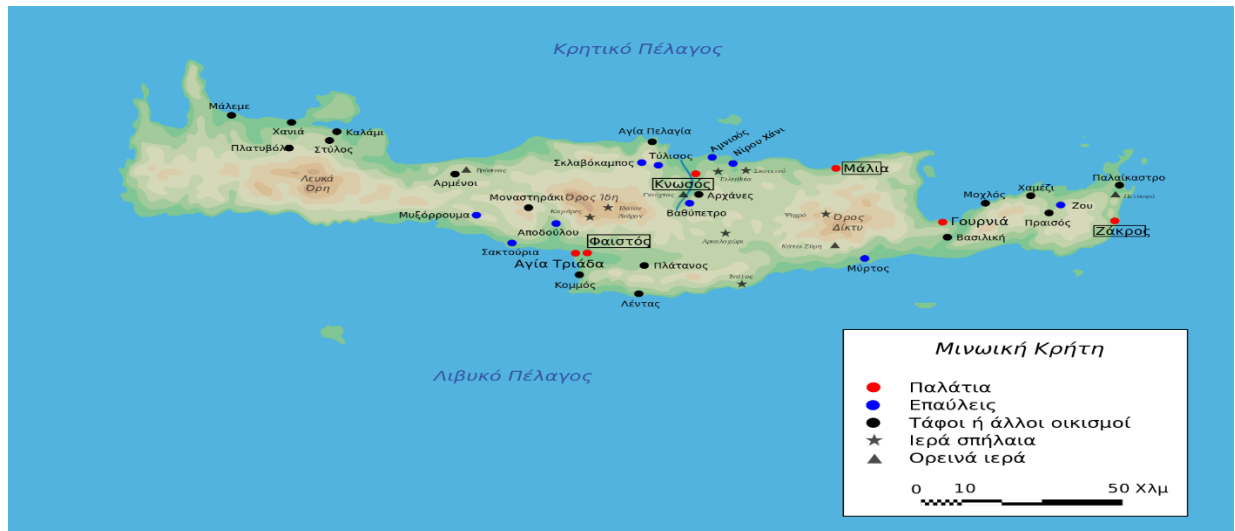
ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΕΣ

ΜΕ ΤΙΣ ΜΙΝΩΙΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΜΙΝΩΙΤΩΝ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ε» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ
ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

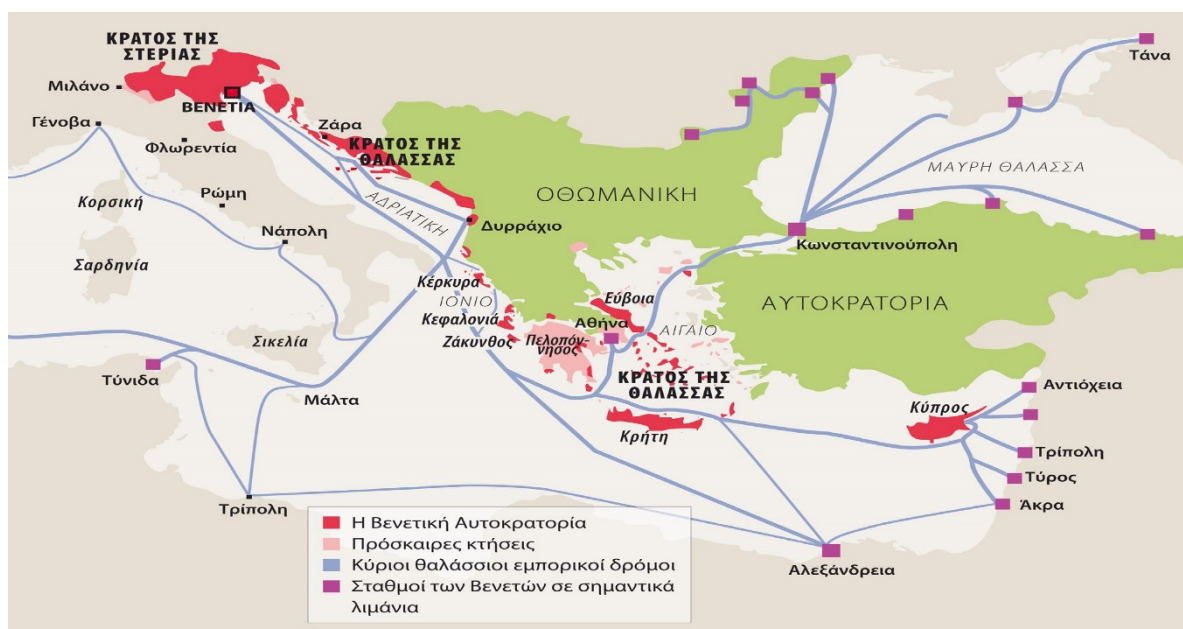

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΣΤ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ
ΚΡΗΤΗΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ζ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΤΟ
ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΤΗΣ 10 ΜΑΙΟΥ 1945

~~SECRET~~
~~SECRET~~

ALLIED FORCE HEAD-QUARTERS
INSTRUMENT OF LOCAL SURRENDER OF GERMAN AND ITALIAN FORCES IN CRETE.

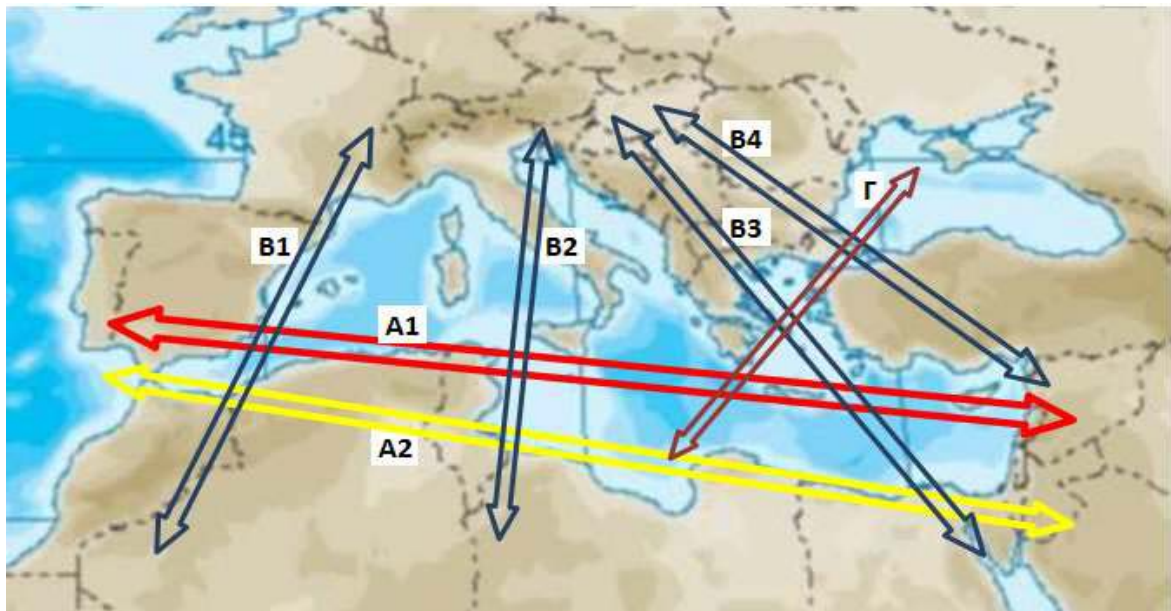
1. The German Commander CRETE garrison hereby surrenders unconditionally all the forces under his command or control on land and sea and in the air, and places himself and these forces unconditionally at the disposal of the Supreme Allied Commander Mediterranean Theatre of Operations.
2. All armed forces under the command or control of the German Commander CRETE garrison will cease all hostilities on land, at sea and in the air at 1000 hours Greenwich Mean Time on the 10th day of May 1945. The German Commander CRETE garrison undertakes to arrange accordingly forthwith.
3. The German Commander undertakes to carry out the orders set out in the Appendix hereto and any further orders of the Supreme Allied Commander Mediterranean Theatre of Operations. Disobedience of such orders or failure to comply with them will be punished in accordance with the accepted laws and usages of war.
4. This instrument will enter into force immediately on signature and the orders in the attached Appendix will become effective on the date and at the time specified in paragraph 2 above.
5. This instrument and accompanying orders are drawn up in the English and German languages. The English version is the authentic text. If any doubt as to the meaning or interpretation arises, the decision of the Supreme Allied Commander is final.
6. This instrument is independent of, without prejudice to, and shall be superseded by any general instrument of surrender imposed by or on behalf of the United Nations and applicable to GERMANY and the German armed forces as a whole.

..... *[Signature]*
German Commander CRETE Garrison
Place..... ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ
Date..... 9 Μαΐου
Hour..... 21.00

..... *[Signature]*
..... *[Signature]*
Supreme Allied Commander
Mediterranean Theatre of Operations

ΥΠΟΓΡΑΦΗ
[Signature]
ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΟΙ
ΑΞΟΝΕΣ ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ
ΠΟΥ ΔΙΕΡΧΟΝΤΑΙ Ή ΕΠΗΡΡΕΑΖΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

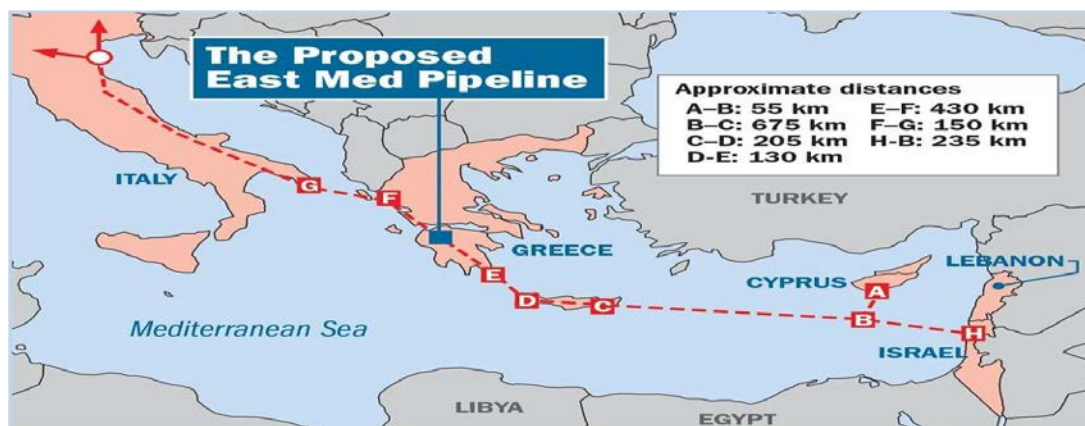

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Θ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

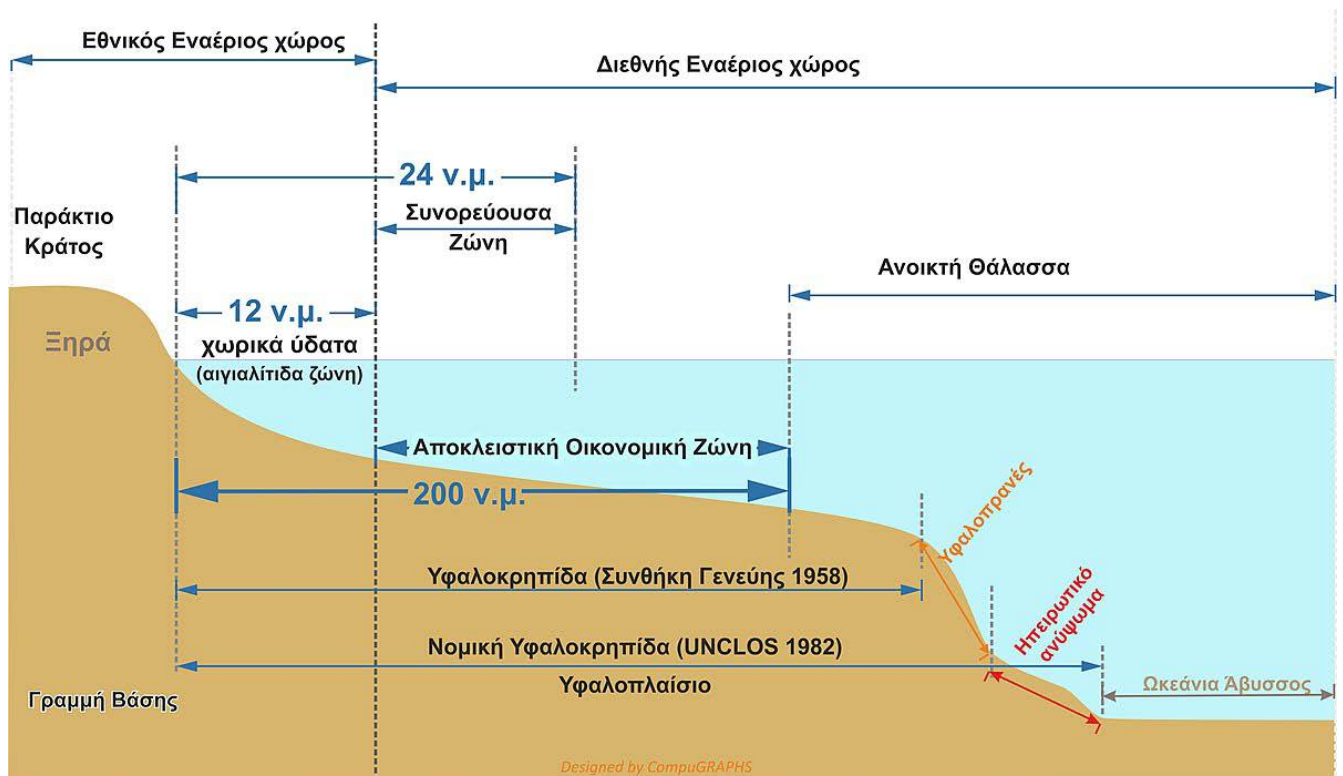
ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΑΓΩΓΟΥ EAST MED

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

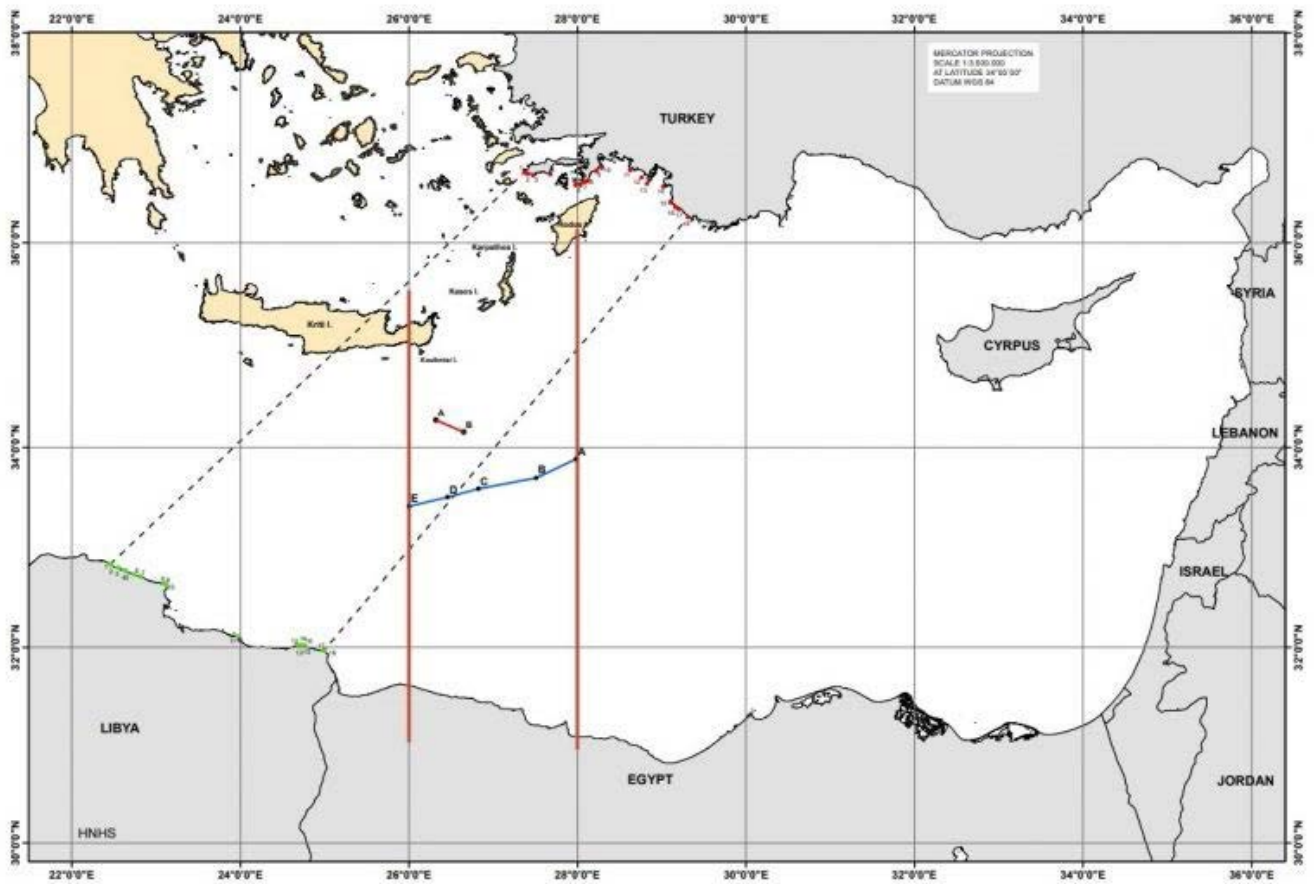

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΑ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΑΟΖ ΕΛΛΑΔΟΣ -ΑΙΓΥΠΤΟΥ

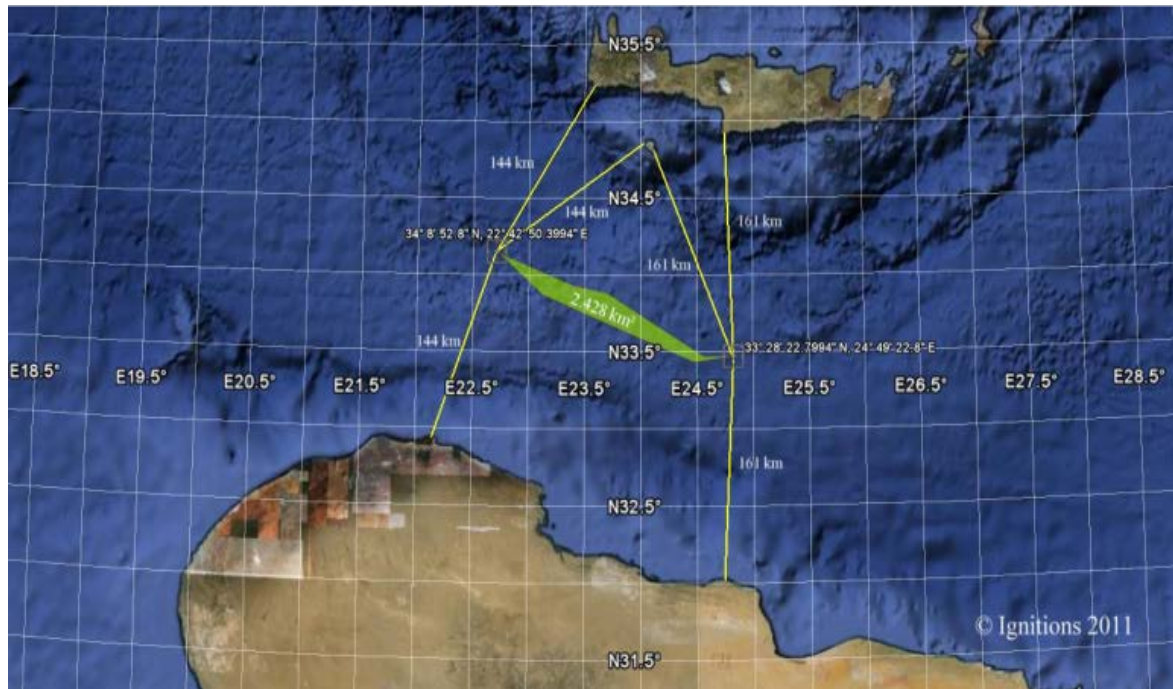

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΒ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΕΠΗΡΕΙΑΣ ΔΟΖ ΓΑΥΔΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΓ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΝΗΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ ΜΕ ΝΗΣΙΔΕΣ ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ ΤΗΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

«1» Κατάλογος με τις νησίδες βραχονησίδες περιμετρικά της Κρήτης

ΠΡΟΣΘΗΚΗ «1» ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ»
ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ (ΝΗΣΙΑ – ΝΗΣΙΔΕΙΣ – ΝΗΣΙΔΙΑ – ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΙΣ & ΒΡΑΧΟΙ)		
αα	Όνομα	Θέση
1	Άγιος Απόστολος, βραχονησίδα, Δήμος Χανίων	35°31'08.90"N 23°59'58.80"E
2	Άγιος Θεόδωρος ή Θεόδωροί, Μινωική Λεωτός, Δήμος Χανίων (0,905 km²)	35°32'13.7"N 23°55'52"E
3	Άγιος Νικόλαος, Αλιμαρού, ο βράχος συνδέθηκε με ξηρά, Γεωγραφικόταλη	35°21'57.10"N 24°15'48.80"E
4	Αγναυτή, βραχονησίδα Γραμβούσας, +2 βράχοι, Δήμος Κισσάμου,	35°36'12"N 23°34'42"E
5	Αρτεμής, βράχος νότια Ελαφονήσι, στο Δέμα Κισσάμου,	35°15'43.50"N 23°32'22"E
6	Βαλέντι, Σπαράς ή φαύστα, 1 μεγάλος & 1 μικρός βράχος στη Γραμβούσα	35°35'41.0"N 23°34'29.6"E
7	Βολάκος, Κατσονινιώδες Βολάκος, Αρμαούδι Σελίνου,	35°14'50.7"N 23°49'04.7"E
8	Βολάκος, 2 βράχοι + 5 Σκάπελοι, έξω από λιμένα Χώρας Σφακιών,	35°11'31.7"N 24°08'39"E
9	Γαϊδουρονήσι(ον) νησίδα, βόρεια Γαύδου	34°52'34.6"N 24°03'50.4"E
10	Γαυδοπούλα ή Γαυδοπούλα ή Γκαζ(όπουλα) νησίδα (1,775 km²) (φ)	34°55'48.50"N 24°00'10"E
11	Γαύδος, Γκατζό, Κλαύδος (αρχ) νήσος Δέμα, Σφακιών, (33,025 km²)(152) (φ)	34°50'38"N 24°06'25"E
12	Γάρρι, 2 βράχοι βόρειοανατολικά Ελαφονήσου	35°16'18"N 23°32'18"E
13	Γραμβούσα Άγρια ή Παλαεογραμβούσα, Γραμβούσα, Κισσάμος (0,825)(φ)	35°36'28.5"N 23°35'16.3"E
14	Γραμβούσα Ήμερη, νησίδα Δήμου Κισσάμου, (0,722 km²)	35°36'38"N 23°34'45"E
15	Γύλασμα, βράχος στην Αγ. Παρισσκευή, Ιναχώρι	35°23'40.6"N 23°32'56.1"E
16	Διαπάρη ή Διαπάρη, (βραχονησίδα + 2 βράχοι), Ιναχώρι Χανίων	35°22'22.6"N 23°32'03.4"E
17	Ελαφονήσι, Ελαφονήσι ή Τραύλος, νήσος, Δήμος Κισσάμου, (0,435km²) (φ)	35°16'12"N 23°31'54"E
18	Θεοδωροπούλα ή Κούκος, βραχονησίδα Νέα Κυδωνία,	35°32'34.0"N 23°55'56.6"E
19	Καλαθά, βραχονησίδα, περιοχή Καλαθά Ακρωτηρίου,	35°33'20.3"N 24°06'07.7"E
20	Καλογετρας Χανίων, βράχος δυτικά Αγ. Ρουμυλίου	35°13'24.6"N 23°56'20.4"E
21	Κάραβος, βράχος Παράλια Κάρας, περιοχή Καλύβια,	35°27'04.9"N 24°11'01.0"E
22	Κάρια ή Λένα, (νησίδα + 1 βράχος) στο κόλπο Σουδάς, Δέμα, Αποκαρώνουν	35°27'13.7"N 24°11'39.50"E
23	Καπνησί, βράχος στην είσοδο κόλπου Φραγγοκάστελλα,	35°10'45.0"N 24°13'55.4"E
24	Κουρσάρας, (3 βράχοι: Κουρσάρας, Βολαζιά, Βολαζιά), Λιμήν Κισσάμου,	35°26'53.50"N 23°33'53.50"E
25	Κούτοινλος, βράχος, στη παραλία Κεραμωτής Ιναχωρίου,	35°22'41.9"N 23°32'00.3"E
26	Κούτρι ή Κούτρι, βράχος αρχαία πόλη Φαλάσarina Κισσάμου	35°30'30.1"N 23°33'58.2"E
27	Κριός ή Καραβόπετρα, βράχος, περιοχή Γαλάς Παλαιόχωρας, ΝΔ ακτές,	35°14'00.7"N 23°35'40.5"E
28	Λαζαρίττα ή Λαζαρίττα ή Νεράϊδα, βραχονησίδα Δήμου Χανίων	35°31'09.4"N 23°59'58.6"E
29	Λέων ή Στραγγυλός ή Κουντελονήσι, Σουδά Χανίων	35°29'27.7"N 24°09'02"E
30	Λευτήρ, Φοινιά, βραχονησίδα στο κόλπο Λευτήρ Σφακιών (φ)	35°11'47.5"N 24°04'57.7"E
31	Μαμουλά, βράχος περιοχή Μπαλου Άκρας Βουλγας	35°36'2"N 23°35'22"E
32	Μαραθί, ή Παλαεοσουδά (νησίδα + βράχος δυτικά)	35°29'58.50"N 24°10'47"E
33	Σέρα, βράχος μεταξύ Γραμβούσας-Κρήτης	35°29'56.10"N 24°10'35.80"E
34	Παρετής, βράχος περιοχή Σωπκόστηλιος, Ιναχώρι	35°23'07.7"N 23°32'20.4"E
35	Παλεκάνος, 2 βράχοι + 3 Σκάπελοι στο Γαυδοκάρι Παλαιόχωρας,	35°14'08.1"N 23°43'10.4"E
36	Πεταλίδα, βραχονησίδα περιοχή Φαλάσarina, Δήμου Κισσάμου,	35°30'16.30"N 23°33'45.90"E
37	Πεταλίδι Κισσάμου, ή Σέρα, Δήμος Κισσάμου,	35°36'02"N 23°35'22"E
38	Πεταλούδα ή Πεταλίδα, βραχονησίδα νότια Γαύδου, Δήμου Κισσάμου	35°36'12.6"N 23°34'42.0"E
39	Πλακουλήθρα ή Πλακουλήθρα ή Πλακουλήθρα (5 βράχοι)	35°18'02.6"N 26°18'18.0"E
40	Ποντικός, βράχος νότια Ποντικονήσι, Κισσάμου,	35°34'54.25"N 23°28'21.25"E
41	Ποντικονήσι (ος), Ποντικός, Μύλη (αρχ.) βραχονησίδα, Κισσάμου, (0,266)	35°35'11.7"N 23°28'38"E
42	Πράσο, Πρασονήσι, βράχος κάτω από Ελαφονήσι, Δήμος Κισσάμου,	35°15'59.8"N 23°32'20.6"E
43	Πράσο, Πρασονήσι, νησίδα, περιοχή Πιλάτanos Δήμου Κισσάμου	35°26'27"N 23°33'32.5"E
44	Πρασονήσι ή Πρασονήσι, 2 βραχονησίδες βλ. και πλησίον Γαύδου	34°52'20.0"N 24°03'42.1"E
45	Σουδά ή Άγιος Νικόλαος ή Φραμονήσι νησίδα Χανίων (0,103) (φ)	35°29'19.50"N 24°09'08.50"E
46	Σηφινάρι, 5 βράχοι στη παραλία Σηφινάρι Δυτικής Κρήτης	35°25'21.0"N 23°33'52.9"E
47	Σχημάτι, Σχηματίνη, Σέκομα, Σελινό, Τραχήλι, νησίδα, Παλαιόχωρα, (φ)	35°13'17.9"N 23°40'16.5"E
48	Τραχήλια, 4 βράχοι στην Ακ. Τραχήλιος ή Γραμμένα, Παλαιόχωρα	35°13'40.1"N 23°38'11.6"E
49	Τρεις Βολάκοι, έξω από λιμένα Χώρας Σφακιών (3 βράχοι)	35°12'00.6"N 24°07'58.6"E
Με κόκκινα χρώμα αναγράφονται οι βράχοι που έχουν όνομα. Οι παρακάτω 36 βράχοι που έχουν όνομα, είτε είναι πολύ μικροί είτε είναι πολύ κοντά στις ακτές και δεν αναφέρθηκαν παραπάνω: Αστέρι, Αυγά, Βραχονήσι, Γουρνούδρα (2), Γύλος, Καλαμάδα, Καμπόνα, Κάμπρικα, Καραβός, Κέρας, Λακωνήσι Γαύδου, Λιθάρια, Μαρμαίκοι (Μονή Κουδοματίου), Μεθούσα Χανίων, Σφαίρας Χανίων, Πελικάνος (8), Πέρδικα, Πέρκα Χανίων, Πρασονήσι ή Άγιος (στο πέραςμα Κουφονησιών), Πρασονήσι Τζικόντων, Ρίνα, Σμάρις, Σηφινάρι, Τρίχλη, Φικιά, Χαλάι, Χαλίκια Γαύδου.		
Οι γεωγραφικές συντεταγμένες βασίζονται στην αποκόνιση του δορυφορικού και εδαφικού χάρτη του Google Maps, του χάρτη wikimapia.org και https://geohack.toolforge.org/		
Με έντονα μαύρα γράμματα είναι οι νησίδες, νησίδες βραχονησίδες ενώ με κόκκινη γραφή αναφέρονται οι αβυλόγιοι μεγάλους βράχοι. Σε περίπτωση έκτασης σε km², ο αριθμός την παρακείμενων βραχονησίδων ή οι κάποιες αν κατοικείται και όπου (φ) τότε η νησίδα έχει φαύ.		

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ (ΝΗΣΙΑ – ΝΗΣΙΔΕΣ – ΝΗΣΙΔΙΑ – ΒΡΑΧΟΝΗΣΙΔΕΣ – ΒΡΑΧΟΙ – ΣΚΟΠΕΛΟΙ)		
αα	Όνομα	Θέση
1	Ασπρος Βόλακας, Ξιμένια, Αρμενιόπετρα, Λάμπη, Σαχτούρια, Όρμος Μεσαράς	35°05'48"N 24°37'01"E
2	Γλυμμένος Βόλακας, Πρέβελη,	35°09'07.7"N 24°28'44.8"E
3	Δαμνόνι, Βράχος στον δυτικό κόβο περιοχής Δαμνόνι, Πλακιάς,	35°10'14.9"N 24°24'37.7"E
4	Διατόρι ή Τάκος, βραχονησίδια Δήμου Μυλοποτάμου,	35°25'17.60"N 24°52'32"E
5	Καραβοστάσι, Βράχος κόλπου Ερίτας, Γεροπόταμου	35°25'00.8"N 24°47'11.2"E
6	Κατεβατή, βράχος ανατολικά Περιστέρι Γεροπόταμου,	35°24'39.9"N 24°49'48.1"E
7	Κόκκινα Βράχια, 4 βράχια+ 4 σκόπελοι, Σιλλιά Πλακιά	35°11'13.8"N 24°21'34.3"E
8	Μυρτιάδια (3 βράχιοι) στον κόβο Μπαλι, Γεροπόταμου	35°25'17.2"N 24°47'00.2"E
9	Νησιά, βραχονησίδια στο Γεροπόταμο Μυλοποτάμου,	35°24'37.7"N 24°48'57.8"E
10	Νησάπουλα ή Νησιά, 2 βράχια, Νικηφόρος Φωκάς, 2 χιλ. δυτικά Ραθύμνου,	35°22'07.7"N 24°25'50.2"E
11	Ορταίνι, βραχονησίδια ανατολικά φάρου στο Πάναρμο Γεροπόταμου Παξιμάδια ή Ληγιάσι νήσοι ή και «ελεφαντάκι»	35°25'35.4"N 24°42'07.8"E
12	1. <u>Παξιμάδι</u> 1 ή Μεγάλο Παξιμάδι, Δήμος Αγ. Βασιλείου, (0,712 km ²)	35°00'17"N 24°35'08"E
13	2. Παξιμάδι 2 ή Μικρό Παξιμάδι, Δήμος Αγ. Βασιλείου, (0,605 km ²)	35°00'35"N 24°36'12"E
14	Περιστέρι ή Γλάρος, νησίδια στο Μπαλι, Δήμος Μυλοποτάμου	35°24'53"N 24°49'36"E
15	Πρασονήσι ή Ξυφιάς, βραχονησίδια, περιοχή Λαύρος, Δήμου Αγ. Βασιλείου,	35°05'50"N 24°35'43"E
16	Πρασονήσι ή Πορτοπατούμενος, 1 βραχονησία + 1 βράχος στα Γεροπόταμο,	35°24'32.5"N 24°50'19.4"E
17	Σισαές, 4 βράχιοι στη παραλία Γεροπόταμου	35°24'33.4"N 24°50'55.7"E
18	Τρίπετρο ή Τριόπετρα, 3 βράχιοι στη παραλία Τριόπετρα χωριού Ακούμια	35°06'51.3"N 24°32'51.0"E
Με κόκκινο χρώμα αναγράφονται οι βράχοι που έχουν όνομα. Οι παρακάτω 6 βράχοι που έχουν όνομα, είτε είναι πολύ μικροί είτε είναι πολύ κοντά στις ακτές και δεν αναφέρθηκαν παραπάνω. Μαυρόραχα, Μυρτιάδια, Πρασονήσι ή Ανίραρη (ΒΑ κόλπου Μεσαράς), Ρόσσα, Σκάτσο και Τουρνίτες. Οι γεωγραφικές συντεταγμένες βασίζονται στην απεικόνιση του δορυφορικού και εδαφικού χάρτη του Google Maps, του χάρτη wikimapia.org και https://geohack.toolforge.org/ Με έντονα μαύρα γράμματα είναι οι νησίδες, νησάδια βραχονησίδες ενώ με κόκκινη γραφή αναφέρονται οι αψόλογοι μεγέθους βράχοι. Σε παρένθεση η έκταση σε km², ο αριθμός την παρακείμενων βραχονησίδων ή οι κάτοικοι αν κατοικείται και όπου (g) τότε η νησίδια έχει φανά.		

20	Μεγαλονήσι η Μεσσονήσι η Λιομπιτσάνη η Νησίονα Καλοί Λιμένες (μν)	34°53'22"N 24°48'00"E
21	Μικρονήσι ή Άγιος Παύλος, βραχονησίδα, Καλοί Λιμένες	34°55'39"N 24°48'23"E
22	Μονοχάρακο ή Νησάκι, βράχος στην Αμνησό	35°20'09"N 25°12'18"E
23	Νησάκια, 2 βράχοι περιοχή Κέρκελος Κεφαλόβρυσης	34°58'19.6"N 25°16'22.1"E
24	Νησιόπλακα, Νησιόπλακα ή Πρασονήσι	
25	Παξιμάδι , νησίδια κοντά στη Δία Ηρακλείου	35°26'07"N 25°16'32"E
26	Παξιμάδι Μεγάλο ή Διδόνυσαι (αρχ), νησίδια στο κόλπο Μεσαράς	35°00'33.9"N 24°36'09.3"E
27	Παξιμάδι Μικρό ή Διδόνυσαι (αρχ)το-δυτικά, νησίδια στο κόλπο Μεσαράς	35°00'19.9"N 24°35'13.3"E
28	Παπαδόπλακα, βραχονησίδα στους Καλούς Λιμένες, Δήμος Φαιστού,	34°55'10.40"N 24°47'09.20"E
29	Πέντε Πέτρες (5 βράχοι),Κερατόκομπο	34°59'12.4"N 25°24'57.3"E
30	Στενά, Βραχονησίδα, στη παραλία Στενά στους Καλούς Λιμένες	34°55'35.8"N 24°47'52.6"E
31	Τράφος ή Τραφανήσι, βραχονησίδα στους Καλούς Λιμένες,	34°58'11.50"N 24°48'29"E
32	Τραχύλι, βράχοι στην Άκρα Τραχύλι στο Γερόκομπο	34°55'41.7"N 24°53'31.3"E
33	Χαλιώνα, βράχος, Περιοχή Χερσονήσου,	35°19'45.2"N 25°23'25.0"E
34	Ψαρομούρα, 1 βράχος, παραλία Μονοναΐτης, Αγ. Πελαγία, Γάζι	35°25'05.9"N 25°01'17.9"E
35	Ψαροχάρακο ή Ψαρά Χάρακι, 2 Βράχοι στην Άκρα Σιδωνία Βιάννου	34°58'52.0"N 25°30'08.3"E

Με κόκκινο χρώμα αναγράφονται οι βράχοι που έχουν όνομα. Οι παρακάτω 6 βράχοι που έχουν όνομα, είτε είναι πολύ μικροί είτε είναι πολύ κοντά στις ακτές και δεν αναφέρθηκαν παραπάνω: Δάφνη, Καλόγεροι, Κοιρώλι, Λήδα, Μερμήγγια, Νόρη, Παρθένι και Ρέα.

Οι γεωγραφικές συντεταγμένες βασίζονται στην απεικόνιση του δορυφορικού και εδαφικού χάρτη του [Basemap](https://www.basemap.at), του χάρτη [wikimapia.org](https://www.wikimapia.org) και <https://www.openstreetmap.org>

Με έντονα μπλε γράμματα είναι οι νησίδες, νησίδια βραχονησίδες ενώ με κόκκινη γραφή αναφέρονται οι αβύλλοι του μεγάλου βράχου. Σε παρένθεση η έκταση σε km², ο αριθμός την παρακείμενων βραχονησίδων ή οι κάποιες αν κατακείται και όπου (ε) τότε η νησίδια έχει φανάρι.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΔ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ
ΜΕ ΤΟ ΔΕΠ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΑΝΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Περιφέρεια	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Αττικής	92.671	87.642	86.047	84.515	83.872	85.782	- 7%
Κεντρικής Μακεδονίας	25.807	24.172	23.771	23.918	24.237	24.739	- 4%
Θεσσαλίας	9.517	9.065	9.114	9.154	9.214	9.347	- 2%
Κρήτης	8.845	8.565	8.781	8.880	8.732	9.095	3%
Στερεάς Ελλάδας	8.628	8.075	7.912	7.960	8.185	8.454	- 2%
Δυτικής Ελλάδας	8.957	8.275	8.196	8.156	8.032	8.083	- 10%
Πελοποννήσου	8.270	7.847	7.766	7.830	7.878	8.036	- 3%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	7.579	7.004	6.878	6.831	6.901	6.946	- 8%
Νοτίου Αιγαίου	6.079	5.983	6.042	6.121	5.981	6.144	1%
Ηπείρου	4.187	3.989	3.955	3.925	3.960	3.977	- 5%
Δυτικής Μακεδονίας	4.724	4.398	4.530	4.337	3.916	3.964	- 16%
Ιονίων Νήσων	3.260	3.066	3.112	3.129	3.124	3.170	- 3%
Βορείου Αιγαίου	2.678	2.573	2.553	2.504	2.455	2.480	- 7%
Ελλάδα	191.204	180.654	178.656	177.258	176.488	180.218	- 6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETI Intelligence

* Προσωρινά στοιχεία

Περιφέρεια	2012*	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	%Δ 2012 - 2017
Αττικής	23.530	22.540	22.389	22.229	22.204	22.784	-3%
Νοτίου Αιγαίου	18.163	17.874	18.045	18.280	17.769	18.091	0%
Ιονίων Νήσων	15.621	14.746	15.007	15.143	15.182	15.464	-1%
Στερεάς Ελλάδας	15.383	14.428	14.167	14.296	14.727	15.214	-1%
Δυτικής Μακεδονίας	16.711	15.707	16.320	15.761	14.361	14.663	-12%
Κρήτης	14.046	13.584	13.912	14.058	13.811	14.366	2%
Πελοποννήσου	14.066	13.390	13.291	13.449	13.579	13.903	-1%
Κεντρικής Μακεδονίας	13.458	12.669	12.520	12.664	12.880	13.172	-2%
Θεσσαλίας	12.796	12.256	12.389	12.513	12.662	12.911	1%
Δυτικής Ελλάδας	13.070	12.166	12.133	12.159	12.058	12.216	-7%
Βορείου Αιγαίου	13.389	12.927	12.883	12.700	12.266	11.955	-11%
Ηπείρου	12.162	11.662	11.630	11.613	11.785	11.879	-2%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης	12.403	11.498	11.324	11.281	11.432	11.539	-7%
Ελλάδα	17.311	16.475	16.402	16.381	16.378	16.757	-3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETI Intelligence

*Προσωπικά στοιχεία

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

«1» Ακαθάριστη Προστιθέμενη Άξια ανά Κλάδο και Περιφέρεια Έτους 2017

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΗ «1» ΣΤΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΙΔ»
ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ
ΠΡΟΣΤΗΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΑΝΑ ΚΛΑΔΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ¹

Περιφέρειες	Α	Β, Γ, Δ,	ΣΤ	Ζ, Η, Θ	Ι	Κ	Λ	Μ, Ν	Ξ, Ο, Π	Ρ, Σ, Τ, Υ
Αττική	299	8.680	1.390	17.765	4.065	4.398	15.859	5.428	14.266	2.832
Βόρειο Αιγαίο	123	167	68	514	41	63	350	71	691	79
Νότιο Αιγαίο	143	374	194	2.658	51	111	678	201	753	208
Κρήτη	577	810	262	2.803	150	230	987	359	1.411	362
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	493	1.090	149	1.256	103	157	724	191	1.691	218
Κεντρική Μακεδονία	1.259	3.651	531	5.122	471	648	2.905	929	5.091	1.016
Δυτική Μακεδονία	316	1.429	89	387	38	71	326	68	644	96
Ήπειρος	304	423	147	766	52	99	524	115	894	151
Θεσσαλία	994	1.384	212	1.528	89	175	1.057	185	2.145	400
Ιόνια Νησιά	120	129	81	1.257	29	53	438	119	402	143
Δυτική Ελλάδα	793	917	205	1.508	174	175	1.133	195	1.619	347
Στερεά Ελλάδα	584	2.731	153	1.318	78	129	859	175	1.119	244
Πελοπόννησος	669	1.616	217	1.364	106	157	1.147	167	1.214	367
ΕΛΛΑΔΑ	6.673	23.402	3.699	38.246	5.447	6.466	26.987	8.203	31.941	6.462

¹ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ: Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία για το έτος 2018 και αναθεωρημένα στοιχεία για τα έτη 2010-2017 διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/documents/20181/6e4a57bb-9949-ca51-cef1-e285dafdbc85>

Περιγραφή

κλάδων οικονομικής δραστηριότητας

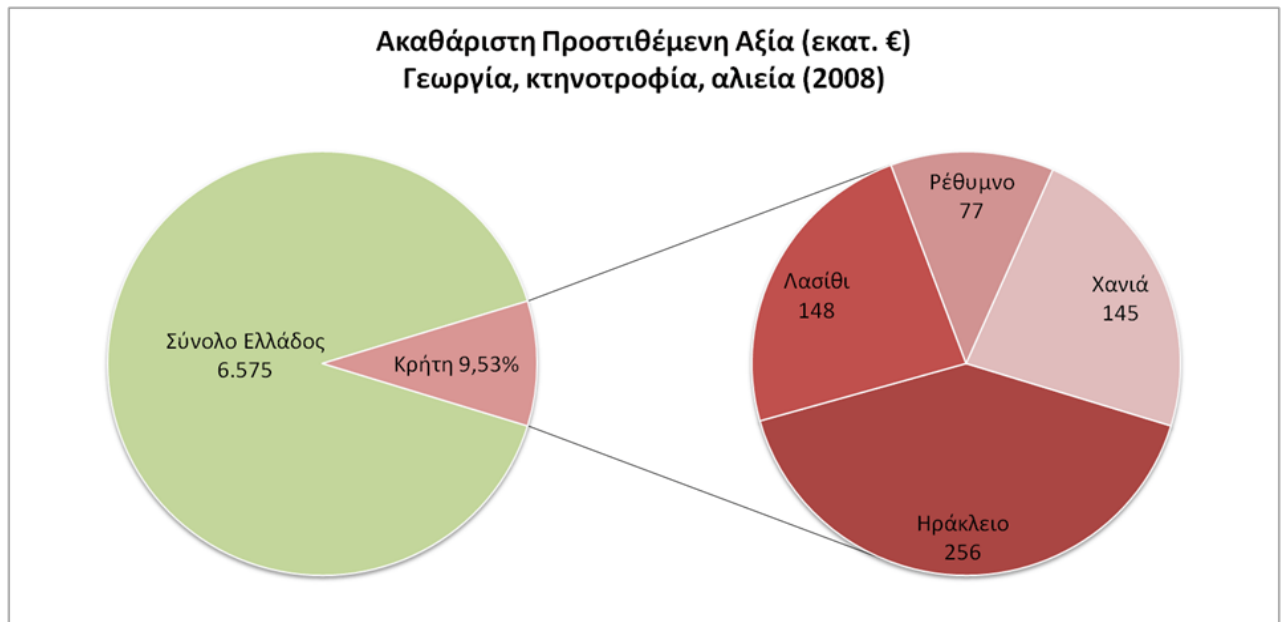
A	A	Γεωργία, Δασοκομία και
	Αλιεία B	Ορυχεία και Λατομεία
	Γ	Μεταποίηση
B, Γ, Δ, Ε	Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Δ	Κλιματισμού
	Παροχή Νερού, Επεξεργασία Λυμάτων, Διαχείριση Αποβλήτων και	
-	Ε	<u>Δραστηριότητες Εξυγίανσης</u>
-	ΣΤ	<u>ΣΤ Κατασκευές</u>
		Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων
Z, H, Θ	Z	και Μοτοσυκλετών
	H	Μεταφορά και Αποθήκευση
		Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών
-	Θ	<u>Εστίασης</u>
I	I	Ενημέρωση και Επικοινωνία
K	K	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές
	Δραστηριότητες Λ	Λ Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας
M, N	M	Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Τεχνικές Δραστηριότητες
-	N	<u>Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες</u>
	Ξ	Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα
Ξ, O, Π	O	Εκπαίδευση
		Δραστηριότητες σχετικές με την Ανθρώπινη Υγεία και την Κοινωνική
-	Π	<u>Μέριμνα</u>
	P	Τέχνες, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία
	Σ	Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών
P, Σ, Τ, Υ	Τ	Δραστηριότητες Νοικοκυριών ως Εργοδοτών, μη Διαφοροποιημένες
		Δραστηριότητες Νοικοκυριών που αφορούν την Παραγωγή Αγαθών και Υπηρεσιών για Ίδια Χρήση

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ
ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ¹

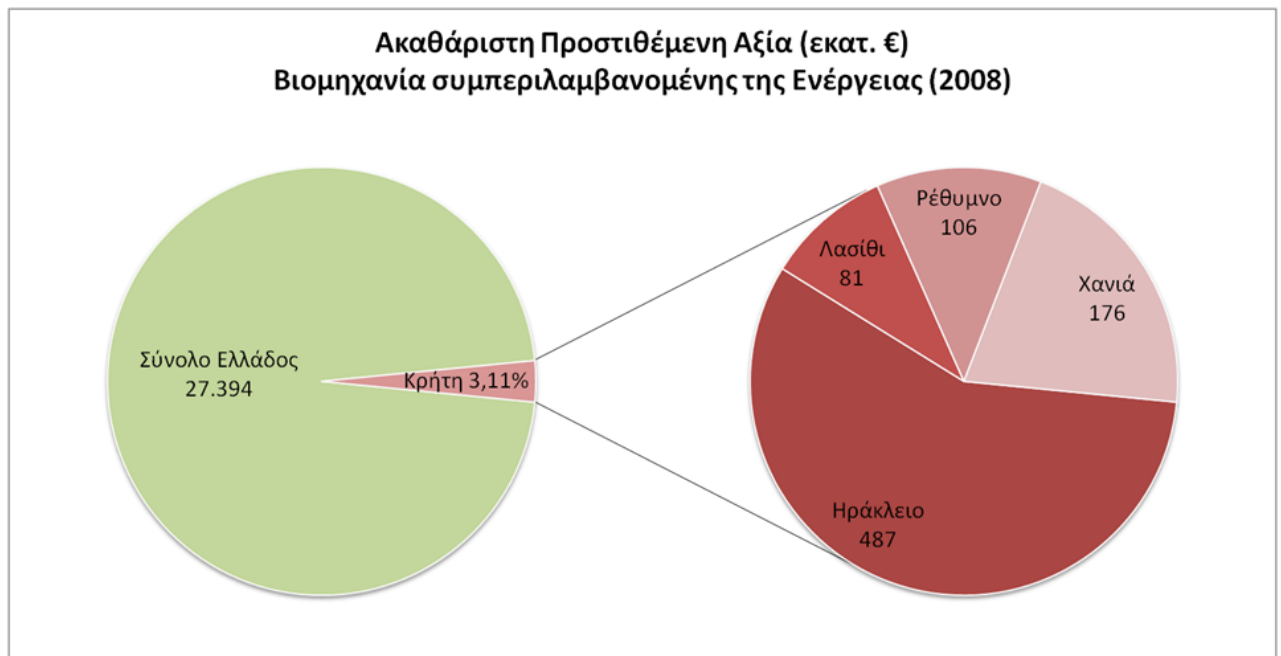

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

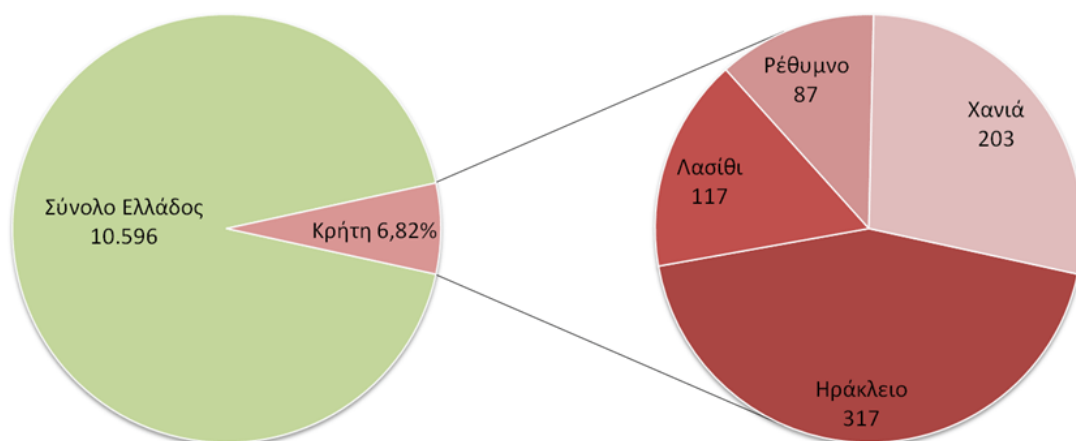
¹ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ
ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ
ΤΟΜΕΑ¹

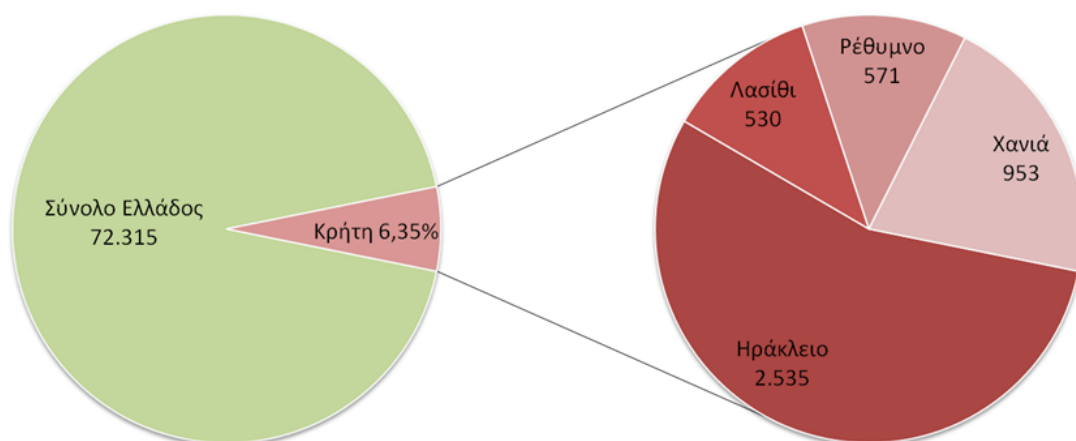

¹ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

**Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. €)
Κατασκευές (2008)**

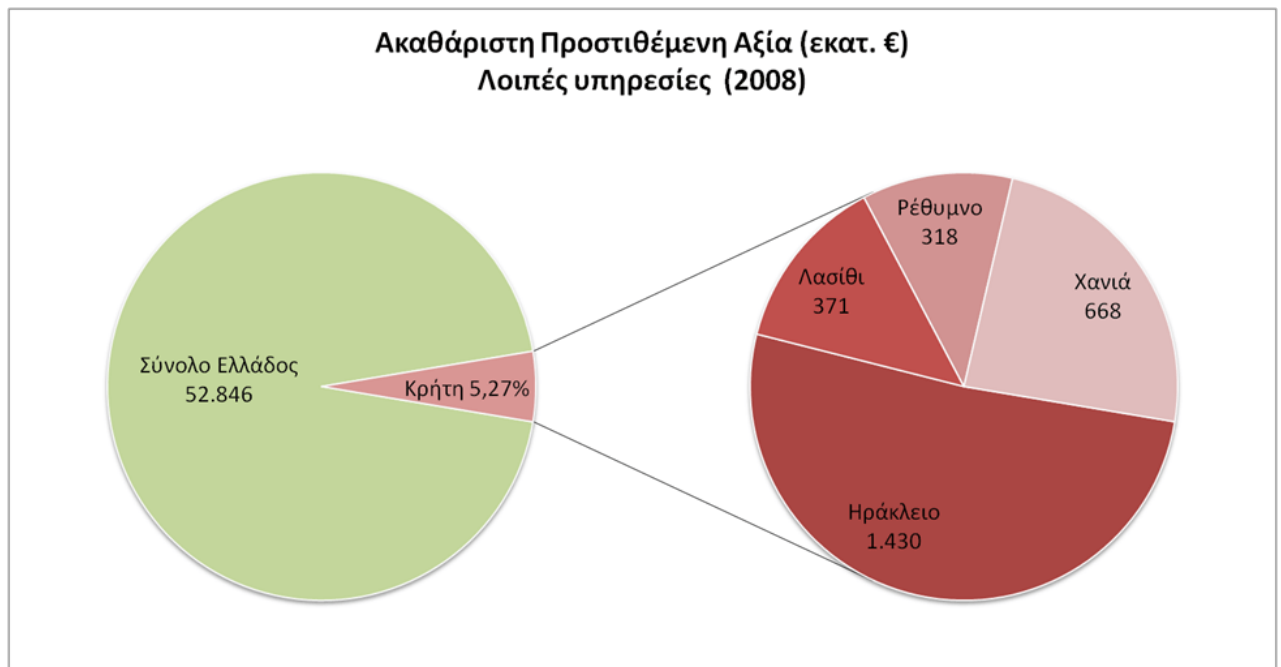
**Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. €)
Εμπόριο, ξενοδοχεία, εστιατόρια, μεταφορές και επικοινωνίες (2008)**

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ
ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΤΙΣ ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ¹

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

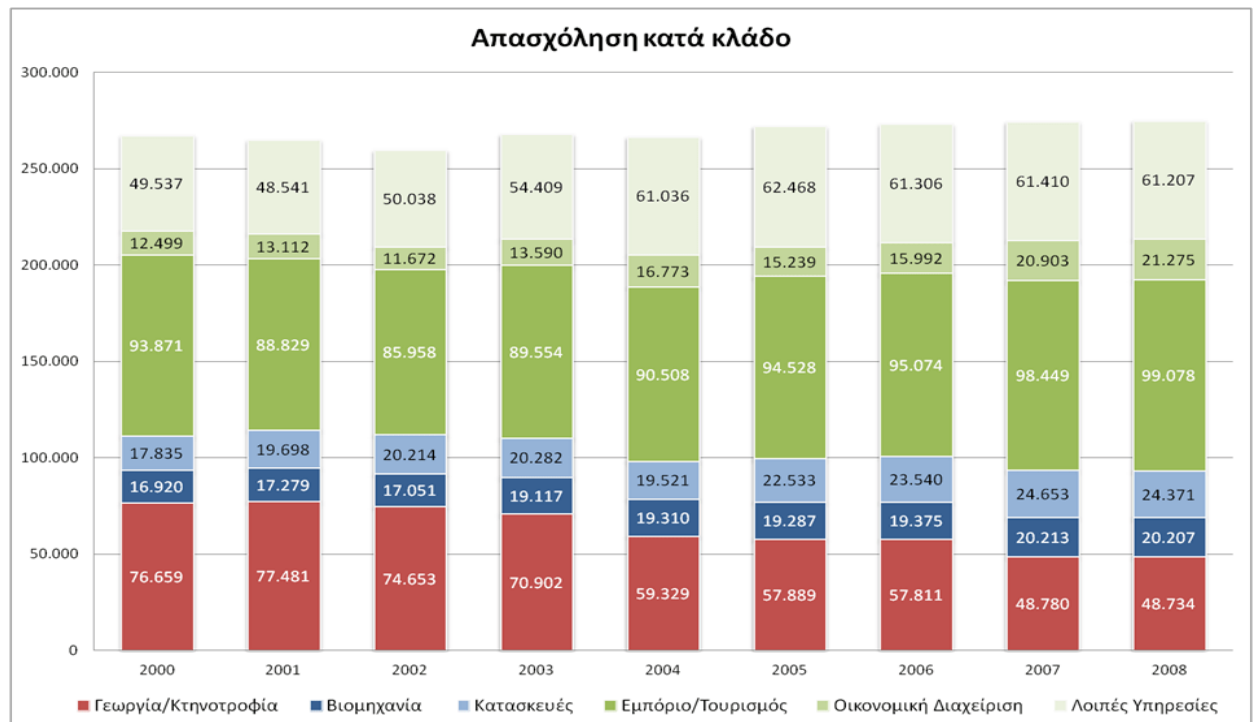
ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

¹ Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο <https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση 11 Νοε 2021)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΚΑ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ¹

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

¹Οικονομικά Στοιχεία Περιφέρειας Κρήτης διαθέσιμο στο
<https://www.crete.gov.gr/oikonomia/oikonomia-2/2012-01-18-16-48-30-sp-1662928108/> (πρόσβαση
11 Νοε 2021)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΚΒ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΙΝΑΚΑ
ΜΕ ΤΗΝ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ¹

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2019	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2019 - σε € εκ.	ΑΕΠ Περιφερειών 2019*- σε εκ.	άμεση συμβολή τουρισμού στο ΑΕΠ Περιφέρειας με στοιχεία 2019	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2017 - σε €
Ν. Αιγαίο	29%	6.861	6.391	107%	18.091
Κρήτη	20%	4.775	9.460	50%	14.366
Αττική	15%	3.437	89.228	4%	22.784
Κεντ. Μακεδονία	13%	2.983	25.732	12%	13.172
Ιόνια Νησιά	11%	2.534	3.297	77%	15.464
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2%	583	7.225	8%	11.539
Πελοπόννησος	2%	553	8.359	7%	13.903
Θεσσαλία	2%	471	9.723	5%	12.911
Ήπειρος	1%	347	4.137	8%	11.879
Δυτ. Ελλάδα	1%	341	8.408	4%	12.216
Στερεά Ελλάδα	1%	239	8.794	3%	15.214
Β. Αιγαίο	1%	219	2.579	8%	11.955
Δυτ. Μακεδονία	0%	100	4.124	2%	14.663
Σύνολο Χώρας	100%	23.442	187.456	13%	16.757

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤΥΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

*Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή του 2017

*Το ΑΕΠ των Περιφερειών είναι προσωρινό και υπόκειται σε αλλαγή

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

¹ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ «Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2019» σελίς 29-31

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΚΓ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
EUROSIA INTERCONNECTOR

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΚΔ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

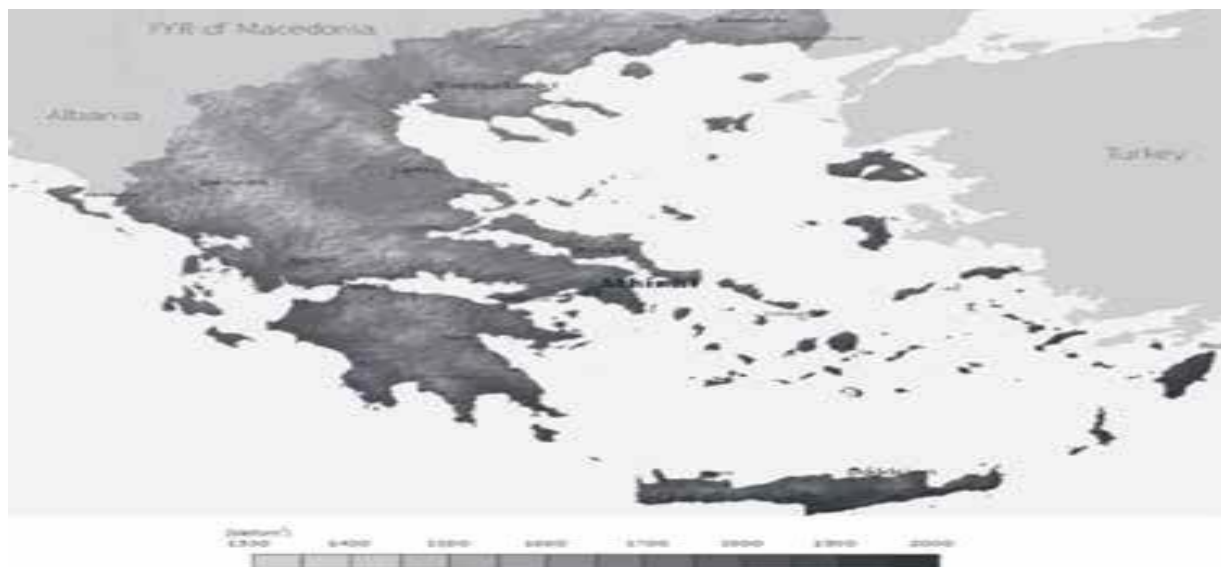
ΧΑΡΤΗΣ
ΑΙΟΛΙΚΟΥ-ΗΛΙΑΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ¹

ΧΑΡΤΗΣ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

¹ Ινστιτούτο Ενέργειας «Ο Ελληνικός Ενεργειακός Τομέας Ετήσια Εκθεση 2020»σελίς 87

ΧΑΡΤΗΣ ΗΛΙΑΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΙΝΑΚΑ
ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΤΟΥ
ΝΑΤΟΥ¹

Πίνακας 1 Απόσταση σε μίλια απο τα σημαντικά σημεία επιχειρήσεων

<i>Περιοχή Ενδιαφέροντος</i>	<i>Απόσταση σε Μίλια</i>
<i>Διώρυγα Σουέζ</i>	575
<i>Ισραήλ</i>	650
<i>Λίβανο</i>	675
<i>Μαύρη Θάλασσα</i>	690
<i>Αίγυπτος</i>	716
<i>Λιβύη</i>	752
<i>Συρία</i>	1200
<i>Ιράκ</i>	1553

Πηγή: (Goure:2016)

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

¹ Ηλίας Σ. Παππάς/Γεωργία Δημάκη ΚΕΠΠΕΑ-ΚΕΑΔΙΚ «Η Στρατηγική Σημασία της Κρήτης στην Περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου» σελίς 2-9

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «ΚΣΤ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΗΣ
ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΟΥΔΑΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Λ» ΣΤΗΝ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΡΟΔΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΧΑΡΤΕΣ

ΜΕ ΤΙΣ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ¹

¹ Οι Τούρκοι διεκδικούν τώρα και το 75% της Κρήτης (χάρτες) διαθεσιμο στο <https://www.tanea.gr/2018/12/18/politics/oi-tourkoi-diekdikoun-tora-to-75-tis-kritis-xartes/> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2021)

Girit Adası'nın Hukuki Statüsü

Girit Adası'nın sadece dörtte biri Yunanistan'a aittir.
Girit Adası'nın dörtte üçü ve adanın etrafındaki 14 ada ile adacık ve kayalıklar Türkiye Cumhuriyeti'ne aittir !...

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΡΟΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

